

అభినవసరస్వతి.

స్వవిషయము.

ప్రకృతము కొంతకాలవిలంబముమీఁద రెండుసంచికలును నొక్కమార్చె వెలువడుటకు ముఖ్యకారణములు ప్రస్తుత పూర్వస్థానము నుండి మఱియొకస్థలమునకు మార్చుకొనుటకుఁ బెక్కుచినమాటలు పట్టుటయు నేనునకుఁబడుముగఁ దిరుపతియూత్రచేసికొని దచ్చుటయు నటుపైచి నాశరీరమున యత్కించి దనాశోగ్యమేర్పడుటయునై యున్నయవి ఇతఁ బ్రస్తువారు తమకుండు కార్యభారముచే మాకించుక రావీలులేనిసమయమున నుపేక్షించి పడవేసియుంచుట మామూలుపద్ధతియును సర్వజనవిదితమును గాని మిక్కిలివ్రాయననవసరమని యీసారియగున మూలస్వమునకు క్షమింపఁ జూడవలెను వేలకొను చున్నవాడను.

గ్రంథస్వీకారము.

1 అవధాన దర్పణము, 2 సువర్ణముఖ, అరు రెండు గ్రంథములు మాకార్యస్థానములకరించినవి. వీరిపై మాయభీషాయము ముందుఁ దెలుపఁబడును.

8—3—13 చెన్నపురి.

అక్కిరాజు ఉమాకాంతం అనేకసమస్కారములుత్పాదించి యుత్తరమును మీసైనికయోధుఁడు బ్రకటింపఁగోరుచున్నాను

చిత్తగించవలెను, అ॥ ఉమాకాంతం.

(ఈయుత్తరము నాకు బెజవాడనుండి యొకరువాసిరి)

“నేన తగుమనని బింకంబులుగొట్టుచుఁ గొప్పరపుకవులచేఁ బరాధవమునొందిన యా.. వ్రాసిననీచపువాతలఁబాడఁగని (యతని) యజ్ఞానంబునకై వగచుచు నొక చిరునవ్వునవ్వితి. అయ్యది చూచి నున్నకొన్నిదేవులు కేర్చినాడనని గర్వంబునొంది ‘ఏమోయీ’ ఉమా

కాంతంగారికి నాకు లడాయిజరుగబోవుచున్నది చూచెదవు” అని చెప్పుచు.....గా రాబుక్కును నాదగ్గరకుగొనివచ్చి గొప్పగఁ జూపవచ్చిరి. “అయ్యా, నూర్యునిబాడఁగని మిఁగురు పురుషోర్వక యున్న ట్టిదుర్మార్గులు సెకువ్రాతలు వ్రాయుచున్నారని నేనంటి. వానికై యాయన పెడ మొగము పెట్టికొని చిన్నపుచ్చుకొనెను.... ఉపాధ్యాయుడగు... గారు మీరు కృష్ణాపత్రికలో వ్రాసినదిచూచి మీతో నేకీభవించి.... రావుగారిని నోరడచుటలో సహాయంబైరి ఆయన నా కన్న నెక్కువగ మీయుద్దేశముచు జచ్చించి నిర్ధారణచేసినారు. అయినను దానుబట్టిన కుండేటికి మూడేకాళ్లన్న సేమిసేయఁగలము.”

ప్రమాదీచ సంవత్సర సిద్ధాంత పఠాంగము.

ఇయ్యది రాజా వాసిరెడ్డి చంద్రమూల్యుర ప్రసాద్ బహదరు జమీందారుగారి యాస్థానవిద్వాంసులగు బ్రహ్మశ్రీ పురాణం రాసు చంద్రశాస్త్రిగారిచే సిద్ధాంతము మాకార్యస్థాన మలంకరించుచున్నది. సాధారణముగా సర్వత్ర ప్రచురమగు పంచాంగములవలెఁగాక నిర్దుష్టమై విద్వజ్జనపరసీయమై యలరారుచున్నది పంచాంగకారులు కేవలసిద్ధాంతులుగాక సంస్కృతాంధ్ర ప్రబుధరచనాఘరీలుగుటచే నిది యంతవన్నె కెక్కువైనది. ఇందు సందిగ్ధాశములు వచ్చినచోట పూర్వపక్షసిద్ధాంతములతోఁ దగు రీతిఁ జర్చించి శాస్త్రసమ్మతముగ స్వమతము స్థిరీకరింపబడియున్నది. “మణినావలయం నలయేనమణి” అన్యచాయ జమీందారుగారిద్వారా శాస్త్రిగారును శాస్త్రిగారిద్వారా జమీందారుగారును బ్రతిష్ఠావగుతులయియుంటియే యిత్యాదిగ్రంథకరణమునకు ముఖ్యకారణమైయున్నది. ఇట్టివిద్వాంసుల స్వస్థానంబుననిలిపి లోకోపకారికులగు శ్రీ చంద్రమూల్యుర ప్రసాదభూమిశుల సర్వదా సర్వేశ్వరుల సంగరక్షితులగుటఁగాక,

సందర్భములు తెలియవేమో అని సంశయించుటకుఁ గల గుఱుతులు పెక్కులున్నవి కాని యందులో పైని జూపినయంశ మొకగుఱుతు, ఈకాళిదాసు ప్రకృతము వినయమునుజూపినమాట సత్యమే. శాకుంతలములో నింతవినయమును జూపినట్లులేదు.

“అభిరూప భూయిస్థా పరిపదియం, తదద్య కాళిదాసగ్రధితవస్తునా నవేనవాటక్ షౌపసాతవ్యం”

చూచితిరా, యీవాక్యమునందలి గర్వము, అసభలోఁ బండితులు చాలమందిగలరట? ఆ హేతువునఁ గాళిదాసుగారి నాటక మాడవలయునట? కావ్యజీవితమగు వ్యంగ్యవైభవము నించుకేని దెలిసినమానిసి కీవాక్యమువలనఁ గాళిదాసున కెంతగర్వముకలదో వ్యక్తముగాకమానదు. ఒకభేదము మాత్రము లేకపోలేదు. పండితరాయాదికవులవలె నీతఁడు పెద్దశ్లోకములోఁ జెప్పక వచనములోఁ జిన్నిమాటలోఁ జెప్పికొన్నాఁడు. ఈగుణమిచ్చట నుతించుట కెవ్వరి యభ్యంతరమును నుండదు. గర్వములేదని సాధించువారుగూడ నున్నచో వారికి వందనములర్పించెదనుగాక ఇదియిటులుంచి రావుగారు కేట్లాగులు మాత్రమే సంపాదించి చూచి యంతతోఁ దృప్తిచెంది,

“మాతృభాషానభిజ్ఞులయిన యీమూర్ఖుల యజ్ఞానమునకు | జాలి నెంది వీరిని క్షమింతుమనుకొనుఁడు”

లోనగు సాహసవాక్యములను బ్రయోగించుచు నాయాయీ పండితులను దూషించుట యింక నేనిమాని నేమొదట నుదాహరించిన పద్యార్థ మిదివఱకే వారికిఁ దెలిసియుండునుగానఁ దగు మార్గములోని కివచ్చి నెమ్మదిపడుదురుగాక యని వేడికొనుచు మఱికొంత నాకుఁ దోచినవిషయము వ్రాయుచున్నాఁడను. ఒకకాళిదాసే యొకచో వినయమును మఱియొకచో గర్వమును జూపుటచేత సమయోచితము

గ గర్వవినయములను జూపుట నూసులకు శూసులకుంబోలె సాజమ
ని తేలుచున్నది. ఆయియంశములు, రీ వ పుటలోఁ దమకుఁగల పాం
డిత్యాభి వ్యక్తికొఱకై మామిత్రులేకరువుపెట్టిన (1) కావ్యప్రకాశి
క, (2) విశ్వగుణాదర్శము, (3) ధ్వన్యాలోకము (4) వాసవదత్త
(5) ఉత్తరరామచరిత్ర, (6) విష్ణుపురాణము, (7) కవిజనాశ్రయము,
లోనగు గ్రంథములలోని శ్లోకములవలనఁగూడ సమర్థింపవచ్చును. తు
ట్టతుదను శ్రీ నాథునియొక్కయు సంకుసాల నృసింహకవియొక్కయు,
బేరెత్తిరిగాన వారిగర్వమును దెల్పుపద్యము లిం దుదాహరించు
చున్నాఁడను.

కా॥ ఈక్షోణినిన్నుఁబోలె సత్కవులులే రీనాటికాలమునకే
ద్రాక్షరానుపురీవిహరివర గంధర్వాపురోభామినీ
వక్షోజద్యయకుంభికుంభఘ్రుస్పృణద్వైరాజ్యభారమున
ధ్యక్షించుకొ గవిసార్వభౌమ! భవదీయప్రాధ సాహిత్యములో॥

1

(శ్రీనాథుడు.

తే॥ గీ॥ యతి విటుఁడుగాకపోవుటెట్లస్మదీయ, కావ్యశృంగారవర్ణనాకర్ణనమున
విటుఁడుయతిగాకపోరాదు వెసమదీయ, కావ్యవైరాగ్యవర్ణనాకర్ణనమున॥

సంకుసాల నృసింహకవి.

ఈరెండుపద్యములవలనను శ్రీరావుగారి వాదము పూర్తిగా
నడుగంటుచున్నది. దీనినిబట్టి రావుగారు సంస్కృతమువందుంబలెఁ దె
లుఁగునందుఁగూడఁ బ్రవేశముచాలనివారనియుఁ బూర్వోత్తరసందర్భ
ములెఱుఁగనివారనియు సాధించుట కడుసులభ మేకాని యింత పెద్దపా
త్రమునువ్రాయుటయేకాక సప్తశ్రిలేనిప్రసక్తిగా నెంతోయొక్తియుక్త
ముగాగోడమీఁది పిల్లినాటముగా నేటికపులలోఁ బ్రసిద్ధులగువారిని

బడఁదిట్టుటయేకాక యింగ్లీషు నవలలను నుతించు మిషనే గాదంబరిని దూఱుపాఱఁబట్టుటయేకాక, నేటికాలమునం దెంతో యోగ్యులును సంస్కృతాంధ్రహూణభాషాకోవిదులును బరమశాంతులుచునగు మారువరేణ్యులు మ॥రా॥రా॥ చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తిగా రొకప్పుడు వీరవధానములనుగూర్చి తెలిసియుఁ దెలియని జ్ఞానముతోఁ జేయు ప్రసంగమున కించుక యడ్డుపెట్టిరను హేతువున వారిభాషలో గ్రామ్యతాదోషమున్నది లోనగు సంశయములతోఁ గృష్ణుడు నిందించుట యేకాక యింకను నిట్టి సాహసములెన్నో చేయునున్నవారును శ్రీనాథకవినిగూర్చి కొంత పల్నాటివీరచరిత్ర పీఠికలో నెత్తికొని వ్రాసియున్నవారును నగు వీరి కీతెలుఁగు పుస్తకములలోనే ప్రవేశములేదనుట జనులకు విశ్వాస్యముకాదుగాన నట్లనక యిక్కాలమ్ముననుండు “పగటివేషగాం” డ్రీడి కనిపెట్టుచురో లేదో చూతమిని చమత్కారమునకు వ్రాసియుందురనినచో శ్రీకాంతకవిగారి పాండితీ గౌరవమునకు సుంతయు భంజకగాకపోవుటచే వారు నన్నుఁదిట్టకుండుట తటస్థించెడిని. లేనిచో నింకొక “సుల్తాను”లో వీరు నన్నుఁగూడఁ దిట్టక తప్పదు. ఔరా? గర్వభావము, ఔరా? వినయము? శాంతంపాపం, ఇక నొకవాక్య మీసందర్భములోనిదే పిమర్చించెదను. గాని పూర్వవాక్య విమర్శనములోఁ గవిమాత్రులెల్ల సమయోచితముగ గర్వోక్తుల నాడినవారేయనియు పలసినచో వారివారిగ్రంథములు చూచుకోఁదగుననియు సంతపఱకును శక్తిచాలనిచో బ॥ శ్రీ॥ తిరుపతివెంకటేశ్వరకవిశిఖామణులు రచించిన కవిసంహగర్జితములేని జదివికోఁదగుననియు నేను మనవిచేయుటను టిప్ప “సుల్తాను”కవిగారు జ్ఞప్తియందుగనుకొనఁ బ్రార్థింపఁబడుచున్నారు.

“కవిచక్రవర్తి, కవిఘటాపంచాననేత్యాది దంభచిరుదములఁదాల్చి యిప్పుడు గర్వోక్తులఁజూచువారికాళిదాసునికంటె ఘనులాలా” ఘనులుకారు, ఘనులమనిమిమనస్సులోనివనిచియున్న యాకపు లెక్కడను వ్రాసికొన్నట్లు కనుపట్టదు’కానీ నాకు,దోచినది మనవిచేసికొనుచున్నాడను, అందుకు ముందు మీగ్రంథములోని యీవాక్యమును జిత్తగింపుడు

,ఈవాక్యములు కాదంబరిలోనివి ..చివరవఱకు సుజ్ఞయినీతర్లసముచేయఁబడినది, ..ఇవిధమున సందర్భములేని యుపవలయొక్కయు శబ్దశేషలయొక్కయుఁ జాబితాలు గొండవీటిచేత్రాడులవలె దీగ్గుములై యుండు సేమేమోయల్లకథలచేసోప్పారు కాదంబర్యాదులు వంకలుదీరిన పాశ్చాత్యుల నవలవంటివని వచించుటకు వీలులేదు, ..”

ఈసాహసపువ్రాతవలన మీరే కాళిదాస భాణ భవభూత్యాదు లందఱకన్న మిన్నలమను గర్వవర్వతశృంగమునధిష్ఠించియుంటున్నట్లమగును, పాశ్చాత్యులనవలప్రాశస్త్యమున కట్లువ్రాసిననితప్పి కొందురేమో, అందుకొఱకుఁ దాము బాణోచ్ఛిష్టమిదంజగత్, అని మహామహులచే, బేర్కొనఁబడు నిర్ద్వంద్వగ్రంథము నింతగానిరసించెదరా? ఆనిరసించుటకూడఁ దెల్పితక్కువనేతెల్పుచున్నది, కాని తమకావిషయమురుబోధింపుటకుఁబూనినచో నెంతయేనివ్రాయవలయును; పైఁగానాకుసామర్థ్యమును లేదు, అయిననువినుండు.

గృహదమూర్తినివామ్యతస్థితరమణీయాప్రభాతవేళైవ ప్రబుద్ధసర్వలోకా, ...ఈజ్ఞయినీనామనగరీ”

ఈయసాధారణ కవిత్వమునేనిందించుమీకు లోకమున నొరులొక లెక్కయో? బాగు గర్వాభావమా బాగు,మంచిస్థానమునలంకరించుచున్నావు, ఈరీతికవిత్వమును బాశ్చాత్యకవులుచెప్పట కాభాషలు

తావొసఁగునవియో కావో తామువిచారింపవలసియుండఁగా సందులకు బోక యివిలేనిహేతువునఁ గాదంబరికంటె నవి యుత్తమములనియు నిట్టివియుండుటచేఁ గాదంబరి వానికిఁ దీసిపోవుననియును వాక్రుచ్చు మీవిమర్శనాసాహసము నేమన్న ఋణముతీరును, ఓబాణమహాకవీ! నీవు నీవుత్రసహితుఁడవై వచ్చి మామిత్రులయడుగులఁగొల్చి నవలార చనమలవఱిచికొనుము, అయ్యా? మీరు మఱియొక వాక్యమునువ్రాసి యిచ్చియున్నారు.

“ఇంతమాత్రముచేఁ గాదంబర్యాదులనునిరసించితి ననుదోషము నామిఁద నాకో పింపకుందురు గాత”

ఏమివినయము? ఏమినిరపరాధిత్వము, ఏమిచంకదుష్టుశరణార్థిత్వము? ఇంతమాత్రముచేతనే చేసినదొసఁ గూరకపోవుననుకొంటిరా? దానునితప్పుదండముతోసరి, మీరొనర్చినయపరాధమింతటితోఁబోవునదికాదు, అదిమిమ్మును గర్వధూర్వహులనుప్రసిద్ధికి లోనుజేయుట యే కాక జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులను సుకీర్తికిఁగూడ లోనుజేసికొని విడువదనియెఱుంగఁదగు, నాబోధ మీహితమున కేయని మీరునమ్మినచో నిది మొదలిట్టిసాహసములుడుగుటయే దానికి నికారమని మనవిచేయుచున్నాఁడను మీనవలారచన హృదయంగమముగానుండినను మీరు పీరికలోఁబోవుపోకలు భూమ్యాకాశములనుదాటిపోవుచున్న వనుటకుఁ గొన్నియు దాహరణములిచ్చియున్నాఁడను. మీకున్న భాషాజ్ఞానమో సంస్కృతమువదలుకొన్నను దెలుఁగులోనైనఁ జిన్నయ్య సూరివ్యాకరణముకూడ బాగుగఁదెలియునో లేదో యని సంశయింపవలసియున్నది. ఏమందురా? మీరీగ్రంథారంభమున.

బ్రహ్మేవరసః! రసోవైః, శ్రుతి,
(బ్రహ్మయేరసము. రసమేబ్రహ్మ)

అనివ్రాసికొనియున్నారు. బ్రహ్మైవ, అనుటకు, బ్రహ్మేవ, అనుట అచ్చుపొరపాటనుకొందము, కాని ఆశ్రుతిలోని బ్రహ్మపదము, చతుర్ముఖవాచకమే యగునా? అయినచో మీవాత్ర యుక్తమే, మీకుఁ జిన్నయసూరివ్యాకరణము వచ్చినట్లే, అదిపరమాత్మవాచకమైనచో ‘బ్రహ్మము, అని యుండవలయును గదా? చిన్నయ్య సూరి_____చూ, అయినను నియ్యది వేదవిషయముగాన నావంటివానికి మీవంటిపండితులవలెఁ బ్రసంగించునధికారిములేదు. ఇంతవఱకేని, “ఇక్కాలమ్మన” అనియెత్తికొని “పగటివేషగాండ్రు” అని మీ రేమేమీ వ్రాసినవారి గణములోఁజేరుటకుమాత్రమే నేనీప్రసంగమును జేసియుందుననియెంచి మన్నింపుఁడు మీరు తురకసాహేబుచరిత్రలో నుదాహరించుటచే నియ్యది అల్లోపనిషత్తులోనిదని యెంచి సాహసించి నేనుస్పృశించుట అంతతప్పుగాఁ జూడరని తలఁచెదను. తుట్టతుదకుఁ దమకుఁ జిన్నయ్యసూరికూడఁ దెలియదనవలసివచ్చినను వెనుకటివలెనే యిదిగూడ నిప్పటిగర్వపర్వతులు కనిపెట్టుదురో లేదో అనివ్రాసియుందురనియే యనవలయును, అట్లేకానిచో మీప్రాడిమాటలను గొప్పఁజేసి విమర్శించుట కడులజ్జాకరముగదా? మఱియు మున్ను విమర్శించిన కాదంబరీ కవిత్వసమర్థన ఘట్టమునం దుదాహరించిన యింగ్లీషుభాషాసంప్రదాయజ్ఞత్వ ప్రసంగమువలనఁ దమ కింగ్లీషులోఁ గూడ ఏ.బి.సి.డి. లకన్న నతిశయించిన ప్రజ్ఞకలదనుకొన్నను అందలిమహాకవులపేరు తల పెట్టనధికారిము సుంతయులేదనుట ధ్రువము, తుదకుఁ దామిప్పుడు ప్రకృతములుగాఁ జేసికొనిన హాణసంస్కృతాంధ్రములుమూడును మిమ్ము నుద్యజింపవలసివచ్చును. ఐనచోఁ దమకు నిరంకుశ పాండిత్య మెందున్నదియన? వ్రాయుచరిత్రనుబట్టి తురుష్కభాషయందుండితిరవలెను. అదిగూడఁ దజ్ఞులొప్పనిచో నికమీపాండి

త్య మొందునిట్టెడివి? నాకుఁదోచినదిది. పూర్వకవి శిరోమణుల నాత్మే పించుటయందును నేటిప్రసిద్ధకవులను నిర్భయముగా నిస్సంశయముగా మంచినిశ్చప్తాయముగాఁ బడఁదిట్టుట కాదుకాదు చెడవెక్కిరించుట యందును, దక్కదేనియందును బ్రవేశమునున్నయని తేలును, యుక్తిచేతను స్థానీపులకన్యాయముగాఁ జేసిన స్థూలదృష్టివిమర్శనముపల నను సర్వసామాన్యత్వము సిద్ధించినను గేవల మంతతోడనే యట్లుభావించుట యన్యాయముగానఁ దాము పైనుదహరించినమూడుభాషలును దగుపండితులను నేవించి చదువుకొనుటకుఁ దగినస్థితిలో నున్నారనుట కేవిధమైనసందియమును లేదు, ఈమాటనే మీరువిశ్వసించినచో మీరేరిని వృధాగాఁ బరిహసించుచున్నారో వారిపాదములే మీకిందులకు శరణములైనచోఁ దా మొనర్చినవృధాధిక్కారదోష ముపశమింపఁగలదు. మఱికొన్ని తమధిక్కారవాక్యము లుదాహరించుచున్నాఁడను.

“ఘనత్వము హెచ్చినకొలఁది వినయాదిసద్గుణము లతిశయింపవలెనుగా? ఈ కాలమునం దొకరినొకరు తిట్టుకొనుటయే కవిత్యమైనది”

ఈవాక్య మింతకు మున్ను విమర్శించిన వాక్యశేషమే, ఘనులకు వినయముండవలెను. అనుమాట కెంతవిలువయేని యీవచ్చును. ముందు తమకే యీవాక్యము బాధించుచున్నది. మీరుఘనులూకారా? నాయుద్దేశముంబట్టి మీరు నిశ్చయముగా ఘనులే కాని వినయము మీవాక్యరచనంబట్టిచూడ మీయందుఁ బూజ్యమని చెప్పెదను. నేటికవులను సర్వసామాన్యముగాఁ గాకున్నను గొందఱును వారిపేళ్లుపెట్టకున్నను బిరుదనామములనేని ప్రత్యక్షరమును లిఖించి విష్ట్రవీగుట, మిట్టిపడుట, లోనగు సాహసోక్తులతోఁ బ్రసంగించు మీకే వినయమున్నట్లు ప్రాజ్ఞలోకము విశ్వసించుచో “వింధ్యఃప్లవేత్సాగ్రే” స్వయంతరితుష్టక్షమః కథమసౌపరాంతారయేత్ || కావునఁ దమవా

తనే తాము మఱికొన్ని సారులు చదివికొని వినయవంతులై యప్పుడు లోకుల నాక్షేపించుటయు క్తము. లేనిచో గురిగింజ సామెత ప్రత్యక్షముకాకతీరదా. మఱియు నీకాలమునం దొకరి నొకరు తిట్టకొనుటయే కవిత్వమైనది. అని వాసితిరి. సరియే పగటివేషగాండు, లోనగు పదములతో మీరొనర్చినప్రసంగము కతిపయకవృద్ధిప్రమేకదా? అయినచో నాయీ మీవచనరచన కవిత్వమేయగునా? లేదా? కాదందురో! అనకేమి,

“మందమందారబృందారక దంతావళిమందాకినీ చందనముక్తాహార చంద్రకోటీ రపాటీరకారదా కారదాంభోజకాశనీకాశ యశశ్రవకాశ” అను భావదారిద్ర్యముగల దీర్ఘ గద్యములందును గవితలేదనుట నిర్వివాదాంశము,

అనివ్రాసినమీకు మీవియేయైనను ఆధునికకవితచక్రవర్తినిం దామాత్రప్రయోజనములగు పొడిపొడివదరులయందుఁ గవిత్వముండునని తోచెడినఁటకాని, స్వవిషయమగుటచే నభిమాన మెంతటినిగర్వచూడామణులకును నుండితీరవలసియుండునుగాన నీపొడిమాటలు తడిమాటలై సరసములై కవితాస్పదము లగునేమోయని తలఁచెదను ఎట్లేని మీరచన కవితయగుటయు మీ రీకాలమ్మన మహాకవులగుటయు మీరు నిగర్వచూడామణులగుటయు మీతూలుప్రసంగము కొఱి విపెట్టి తలగోకికొనుటవంటిది కామండుటయును మదపేక్ష్యములేయగుటచే నేనందులకుఁ బ్రతిబంధకుఁడనుగానుగాని మీవిషయమునఁ దుద నుదాహరించినయంశములనుసాధింపలేనినన్న మాత్రము క్షమించవలెను. ఇతరులెవ్వరేని నేనుసాధింపనేరనిగుణములను దమవ్రాతను బట్టి తమయందుసాధింతురేమో, అప్పుడు నేనునాతప్పునొప్పికొని వారికి నానమస్కృతులు కావుకావు దండముల నర్పించుకొందును. అట్లుసాధించులోపలమాత్రముదాము వినయవంతులుగమాత్ర ముండుటకుఁ బ్రార్థితులు.

అతిక్లే యహ్మయములైనవి, భారతాహ్మయముతోఁడల్యములట? మాట్లాలువానినే యాసక్తితోఁ బరించుచున్నారు.

ఇదిపైవాక్యశేషము. మీరనుకొన్నతిల్లకాహ్మయత్వస్థిగలుగుట కేమిహేతువో మీరెఱుంగరా? అందు నీతి విశేషించియుండుటచేతనని యిప్పుడనిచెలిసికొనియెదరా? తెలిసికోనిచోఁ దెల్పుదుకుగాక, ఇకమీతిల్లకో ఆహ్మయత్వస్థిగలుగుట దుర్లభము. ఎందుచేత, వృధగాదూషింపమొదలిడుటచేత, ఇందులకు జగమే నాక్షియగుఁగాక, ఆయాహ్మయములనుబరించువారు మూర్ఖులనుచున్నారు. ఐనచోఁ నా మాయాహ్మయముల నెన్నఁడుగాని పరించియుండరు. పఠించినచో మూర్ఖత్వమున కవకాశమిచ్చినవారగుదురుకదా? కావునఁ బరిశేషన్యాయముచే నేటికాలమున మూర్ఖులుకానివారుతమగొక్కరేయని వాక్రుచ్చుచున్నాఁడను. కాదు మఱికొందఱునాతోనున్నారందురా? అనరు, ఈక్రిందివాక్యముబాధించును.

అక్కటా! జనులమజ్జానమును, గవితాదుర్దశయు నింతకన్న హెచ్చఁగలవా?

దీనింబట్టిచూడ జనులందఱును నాయాహ్మయపరనమొనర్చుచున్నట్లును మీరు పైనుండి భగవంతునివలెఁజూచి వారిదుర్దశకువిచారింపుచుఁ గవిత్వమునుద్ధరించుటయెట్లురా భగవంతుఁడాయనియెంచియెంచి తుదకీసుత్రాసురచనకుఁబూనినట్లును నెట్టిమూర్ఖునకేని విస్పష్టపడును. ఇది నిగర్విత్వనూచకప్రసంగములలో నొకటిగాఁ బ్రాజ్ఞులు జమకట్టికొందురుగాక. ఇంకనీప్రసంగమునువదలి,

“ఉత్తమకవులందఱును నిష్కళంకమైనప్రవర్తనగల్గి సంపూర్ణమైన వివేకముగలమనుజులుగానుండిరి వారిజీవితములను బరీక్షించినచో”

అనువాక్యమును విమర్శింతుము. (1) కాళిదాసు, (2) పండితరాయలు, (3) శ్రీనాథుఁడు, (4) ధూర్జటి, వీరు తములారా? అధములారా?

వీరిజీవితములను దాముపరీక్షించితిరా? పరీక్షింపలేదుకాబోలును, మీచేతికడ్డేమి? వీరినే యధమకవులనివ్రాయగలరు. బాణునికన్న వీరి లెక్కయేమికాని కాళిదాసుని మీరే మంచివాడనివ్రాసియుంటచే నింతలోనే యధమకవియనివ్రాయరేమోలని నేననుకొందునుకాని మీవాతధోరణినిబట్టి మీరేమివ్రాసిననువ్రాయగలుగుదురని మానమృకము.

శ్లో॥ “త్రిలోకేవిజయీభవేత్” నాకుఁదోచినదిచిత్తగింపుఁడు. కవిత్వమునకును జరిత్రమునకును సంబంధ మొక్కొక్కచోలగించినను నదిసర్వత్ర సంఘటింపదు. సంఘటించుటకన్న సంఘటింపకుండుటయే తఱుచుగఁజరిత్రలవలనదేలుచున్నది. ఉత్తమమధ్యమాధమ త్త్వములు చరిత్రవలనఁ గవులకు నేలాక్షణికులును నిర్వచించినట్లువినము. ఇట్టి నిర్ణయము సర్వసాధారణమగుటచేఁ గవినిష్ఠమగు నుత్తమాధమత్వములు కవిత్వమువలన ననఁగా ధారాశుద్ధ్యాదులవలన నెఱుంగవలసినదియేకాని యతనిచరిత్రవలనఁగాని యతఁడువ్రాయుచరిత్రలవలనఁగాని యెఱుంగఁబూనుట యనాలోచనపని. అల్లెవ్వరును ప్రాజ్ఞులనఁగావినలేదుకాని యిప్పుడిప్పుడు కొందఱిపొడిమాటలను వ్రాయమొదలిడిరి. ఇదినిరాధారము ఉభయసామానాధికరణ్యముండినయెడల సభ్యుచ్చయమేలేనిచోఁ గేవల చరిత్రపారిశుద్ధత్వమువలనఁ బ్రతిమనుజుడును గవికాఁడుగావునఁ గవి కావశ్యకము కవితాశక్తియఁ బొందితియు లోనగుచవియేయని ఘంటాపరముగాఁజెప్పుచున్నాడను. కవికిఁగావలసినసామగ్రియిది,

శ్లో॥ శక్తి ర్నిపుణతా లోకశాస్త్రకావ్యాద్యవేక్షణాత్
కావ్యజ్ఞశిక్షయాభ్యాన ఇతిహేతుస్తదుర్భవే॥

శ్లో॥ నపశబ్దో నతద్వాచ్యం నసావిద్యా నసాకలా

జాయతేయన్న కావ్యాంగ మహోభారో గురుకవేః ॥

అయీశ్లోకములు శ్రీ కాంతకవిగారికి రానివికావు. ఇందుఁ గవికిఁ గావలసినసామగ్రిలోఁ జర్చితపరిశుద్ధ్యము చేర్పఁడలేదు. ఇప్పుడు చేర్పవచ్చునందురా? అయినచో నింతకుమున్ను దహించినకాళిదాసులోనగువారు కవితాదూరులుకావలసివచ్చును. అయినచో మనకుఁగ వులేవ్వరు? పూర్వలబ్ధోఁగూడ మనకాంతకవిగారివంటి నిష్కళంకచరిత్రగలవారును నేటికాలమునకు శ్రీకాంతకవిగారును మఱికొందరు వీరి వంటినిత్పురుషులును నని శ్రీరావుగారివ్రాతవలన మనమునిర్ణయింపవలసివచ్చును. అయినచోఁదప్పేమి? తప్పేమియులేదుకాని కవితాతత్త్వవేత్త లీశ్లోకమునుబరింతురేమో,

శ్లో॥ గతేభీమే గతేసోమే గతేసర్వక్రతావపి, అహో పేరూరి దౌర్భాగ్యం వ్యాఖ్యాతానూపశంకరః

ఈవిషయ మింతటితోముగించి మామిత్రుల మృదువాక్యపూరితములగు మఱికొన్ని ప్రసంగములను దిజ్ఞాత ముదాహరించుచున్నాడను.

“అశానవాయువు వెడలునప్పుడు పుట్టుమని భవనియగును మాత్రము వదలినచో జలజలపాఱును. మల విసర్జనసమయమున నేదో యుక్తానము విస్మృతమగును”

ఈప్రసంగము వీరుకవి శృంగారరసము నధికముగా వర్ణింపఁగూడదనియు నది స్వభావప్రాక్తిగాన వర్ణించుట తగునని చెప్పువారి ప్రసంగమాదరణీయముకాదనియు నైనచో నిప్పుడుదాహరించినవిషయములు గూడ వరణ్యములేకావలసివచ్చుననియు నాపత్తిగ్రాహసిరి, కాని దురుద్దేశముతో వ్రాసినవారుకారు. ఈయంపత్తి సరియైనదా? కాదా? అనునది విచారణాంతరిము, రావుగారికిఁ గల విజ్ఞత్యము సప్రసంగము

వలననే ప్రాజ్ఞలు దెలిసికోవచ్చును. దీనినిగూర్చి వారు కోరినచో మఱియొకప్పుడు వ్రాయఁదలఁచి గ్రంథవిస్తరభీతిచే నుపరమింపనెంచుచు నింకొకటి వీరిజ్ఞానమును దెలుపు సందర్భము నుదాహరించుచున్నాడను.

క॥ అచ్చనబుచ్చనలందును నచ్చన్నే మంచిమనుజుడది యెటనఁగా

నచ్చన్న బాచ్చుపీఁకెను బుచ్చన్న బాచ్చుతపట్టి పుటపుటపీఁకె॥

అని వీరొకపద్యము నెవరిదోదెచ్చి యుదాహరించిరి. అక్కడి సందర్భమును బట్టి చూడఁగా నింతపాడుపద్యము నుదాహరింపఁదగిలేదు. చూడుఁడు.

“గణితము, వైద్యము, జ్యోతిషము, వ్యాకరణము, మొదలగు శాస్త్రములు మనవారు ఛందోబద్ధములు గరచించిరి వీనియందును.. కవితలేదనుట నిర్వివాదాంశము॥

పైపద్యము బొట్లుపెట్టినస్థలమునందు గ్రంథకర్తగా రుదాహరించిరి. వీరితాత్పర్యమేమి, కవిత్వమనునది ఛందోబద్ధమైన దనియందెల్ల నుండదు. అట్లుగాకున్నచో ఛందోబద్ధమైన శాస్త్రరచనలుకూడ గవిత్వముకావలసివచ్చుననియు నీరసరచనలుగల వాడిఁ గవిత్వములు కావలసివచ్చుననియుం గదా? ఇందుల కొప్పిలిలేని పరమపవిత్రములైన శాస్త్రములనుగూర్చి వ్రాయుచు నీ“బాచ్చుపీఁకు” ప్రసంగమును జేయుట యెంతఘనతను దెల్పునో చదువరులే తెలిసికొందురుగాక. వీరియుద్దేశము తేలినది. వీరేదియో వంకంబట్టి సంస్కృతపంతులను ఇంగ్లీషువిద్యాధికులను నిందించుటకుఁ గంకణముగట్టుకొన్నట్లు కొన్ని యాధారములు గానవచ్చుచున్నవి. కావున నాయాయీశాస్త్రములనుగూడఁ దిట్టినవారగుటకుఁగా నీపరమసీచపుఁ బద్యమునకుఁ దత్పంక్తిని వీరాననగూర్చి గౌరవించిరి. వీరియుద్దేశమును వ్యక్తపఱుచు పంక్తులుదాహరించు చున్నాడను.

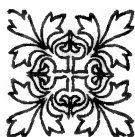
“పూర్వమిం గాండు దేశమునందువలెనే మనదేశమందు నిష్పాదు నవలభుఁ బండి తగొరవమంతగాఁ గానరాదు తెలుఁగన్నను దెలుఁగు పుస్తకములన్నను దెలుఁగు గ్రంథకర్తలన్నను దృఢముకంటెఁ దేలికగఁజూచు కేవల సంస్కృతపండితులును శేవ లాంగభాషాపండితులును మనతెలుఁగు నవలలను నిరసించుట యబ్బురముకాదుగదా! మాతృభాషా నభిజ్ఞులైన యామూర్ఖుల యజ్ఞానమునకు జాలినొంది వీరిని తుమింతమను కొనుడు.

ఓ సంస్కృతభాషాపండిత శిరోమణులారా? ఓయాంక్లేయభా మైక నిష్ఠాగరిష్ఠులారా? మాకాంతముగారి నవలాగ్రంథము మీరంద టును శిరమున ధరింపుఁడు. లేనిచో వీరు మిమ్మును మూర్ఖులని చె ప్పిగాని తుమింపరు. ఈకర్మము తెలుగుదేశములోని వారికేకాని యిత రులకులేదు గాన తెలుఁగువారందఱును నొక్కొక్కపుస్తకమును గొని ప్రొద్దుట దానికి నమస్కరించి యామూర్ఖత్వపిశాచము నాతఁబడఁ తోలఁగుండు. ఔరా సాహసము ఎంతమాట నోటికివచ్చిన నంతమా టయు నువయోగించెదరుగా, మిత్రమా? ఈవ్రాత నిగర్వత్వమునకు లక్షణమో లేక సజ్జనత్వమునకులక్షణమో తెల్పుము. సహోదరా? ఇట్టిదుడుకువ్రాత వ్రాయు నీవెవరినిగాని జన్మమధ్యమున సహేతుక ముగనైన నాక్షేపింపవుగదా? అట్లాట్లుపెట్టుకొనుము. ఇదియేమి చిన్నతనము. బాల్యముచుండి సంస్కృతము చదివికొని సర్వదా దాని లోమునిగి తేలు సంస్కృతభాషాకోవిదులకుఁగాని యట్లే యమ్ యె, వఱికోంతకించుకతక్కువగనో రాజకీయభావనభ్యసించిన హూణ భాషావిద్వాంసులకుఁగాని మన మాతృభాషాపరిచయ మలవడకపోవ చ్చును. తావన్నాత్రమున వారుమూర్ఖులగుటయు మనబోట్లుక్షమించు టయుఁగూడనా? ఔరా? నిగర్వత్వము. అవురాజ్ఞానబోధ? ఈతెలుఁగు సందాదరముచూపనిమాత్రముననే యితదూషించు నెడలఁ గాలాను

సరణముచుబట్టి సంధ్యావందనమునుమానిన బ్రాహ్మణులు రాజకీయో
ద్యోగులలో ననేకులుండవచ్చును. వారి నెవరేని యిట్లుదూషించిరా,
దూషితురుగాక, అదియింతకన్న సహేతుకము, ఇదియట్టిదికాదు. వ
చ్చుగాక మానుగాక, తెలుగులోనాదర మాననియంతనే దూష్యు
డగునాకో? చిత్రమా? యేలయు త్తరి మొసగెక్కుటివి. ఇట్టిభవత్ప్రసం
గముచువివర్ణించినందులకు నన్ను మన్నింపవేడెదను. నామాటవినవ
చ్చినదా? ఇంకనుమీరు పెక్కు లనుచితములనువ్రాసియున్నారు.
అవినుక్కొన్ని పుటలలోఁగలవు. ప్రత్యక్షరమును ననుచితముగ నేకస్పట్టు
టచేవికగ్రంథము పెంచి పత్రికలకుఁబనిగల్పింప నెంచక విరమించుచు
న్నాడను. మీరుశృంగారమునుగూర్చిచేసిన పరిష్కారముగాని శేష
ము వెఱి బపతిని నిరసించిననిరసముగాని లవమునునిల్పదు. మీరిద్దని
పైఁదగుచు త్తరమునువ్రాసినపిమ్మట దానిగూర్చివ్రాయ నెంచితిని. ఈ
యుపోద్ఘాతముఁజూసి వేసినచో మీనవల చక్కఁగ నేయుండుననినమ్మె
దను. నేనిప్పుటికిఁగ ధాభాగముచూడనేలేదు చూడకున్నను మీకీమా
త్రపుఁ బ్రజ్ఞ లేకపోలేదు. పెద్దకుండల కెనల్లుమానవలెను, మానవలెను,
మానవలెను, ఇదినాయెనర్చుహితబోధ, మీరెంతటిప్పుసుల్తానుకపు
తైనను అతనిప్రవర్తనమును మీవాగ్రచక్షులోసర్వత్రస్ఫురింపనీగూడదు.
తప్పు, తప్పు, తప్పు, నన్ను మన్నింపును, క్షమింపుఁడు, బుద్ధిగలుగుఁడు.

ఇట్లు మీహితుఁడు

ప్రతి. రామస్వామి.

ఉలిగుండం రంగారావుగారిచే వ్రాయబడినది

ఆంధ్ర భాష

నేవ్రాయఁబూనిన విషయ మాంధ్రులకందఱకు మనోరంజకం
బగుఁ కాక, సంఘసంస్కరణలతోఁ బాటు భాషాసంస్కరణమును నేఁ
టి కాంధ్రప్రపంచంబుననడుగువెట్టిఘనపదగతంబును కొన్ని చోట్లనార్పు
చుగొన్ని చోట్లనాదరింపుఁడటంచుబ్రాహ్మిం చుచున్నది. ఆయాస్థానలఁ
బాటంపనగునోకాదో విద్యావిశారదులగువారలకందఱకుఁ దెలిసినవిష
యమే భాషాసంస్కర్తలుప్రస్తుతము గ్రామ్యము లేక వ్యావహారిక భాష
లేక నాగరికాంధ్రము నేగ్రంథములందువాడవలయుననియభిప్రాయపడు
చున్నారు ఆంధ్రులకేమి తదితరులకేమి గ్రామ్యము క్రొత్తదికాదు
ప్రతిదేశమందును బ్రతికాలమందును బ్రతిజాతివారియందును గ్రామ్య
ముండకమానదు గ్రామ్యమును గ్రాంధిక భాషయును విలక్షణములైనఁ
వియు. అట్లయ్య నేభాషయందేనియు విద్వాంసులనెంబరఁగు వారఁడైన
సంగీకరింపక దానికంటె నుత్తమమైనిశ్చలమై రసపూరితంబై శ్రవణా
నందకరంబైన భాషనే గ్రంథములఁ బ్రయోగించుచువచ్చిరి, మఱి
యునిప్పటికిని బ్రయోగించు చున్నారు. దీనికిఁ గారణమేమైయుం
డును? కారణము సమస్తజరులకువిశదమే గ్రామ్యమనునది దేశ
శదేశమునకు, మండల మండలాబునను, గ్రామగ్రామంబునను బలుతె
ఱుగుల మారుచున్నదికాని సారూప్యమునువహించి యుండదయ్యె,
అందుననుబ్రాహ్మణులు మాటలాడునదియుఁ దదితరులు మాటలాడు
నదియు నొక్కరూపముననుండదు. రాజమహేంద్రప్రసాంతముల నావకా
యపైచర్మమునకు“తోక్కెయ్యనా?” “లోనిగింజకు” డొక్కెయ్యనా?
యందురు. గుంటూరునీమను “తోలు,” “తెంక” యందురు అట్లే

“భోగట్టా” “పాలగుండ,” “అన్నపుగుండ,” “ఎలక,” “తెలక పిండి,” “నూసి,” “తొంగున్నాడు” అన్న మాదేశమువారి కేమియర్థమగుచు? “ఎలక” యనుటకు “ఎలక,” “ఎలికె” యనియు, “తెలకపిండి, యనుటకు “తెలికెపిండి” “నూని” కి “నూనె” యనియు నీసీమనువాడుదురు “బుట్టకొట్టిచుకొండి,” “బుట్టగీకించుకొండి,” “ఊక్కచీర్తాను,” “మమ్ములువిటగకొడ్తాను” అన్న నన్ని సీమలవారికర్థమగునా? బల్లారిసీమనుసొమ్ములన్నఁ బశువులు. ఇట్లొక సీమమాట మఱియొకసీమకుఁ జెలియకున్నది

మఱియు నాగరులు మాటలాడుభాషనుపయోగింపవలయునని సంస్కరణాభిమానులమాశయము. నాగరులభాషయు నొక్కతీరున నుండదాయె మఱియునాగరులన్న నుత్తమజాతివారని వారియభిప్రాయము. ఉత్తమజాతివారిభాష యేలగ్రామ్యమో సీచజాతులవారిదేలయగ్రామ్యమో సంస్కర్తలుచెప్పరైరి. సంఖ్యకన్న నో రెండవతరగతి వారేపెచ్చు. కాన “బహుజనులువాడుభాషకాన” ననుపేతువు సంస్కర్తలకు సహాయకారికాదు. పోనిచు ఉత్తమజాతివారిభాష యెక్కువమృదువనియా, రసవంతమనియా, నిర్దుష్టమనియా? అట్లయిన నీ విషయములందెల్ల గ్రాంథిక భాషగ్రామ్యముకంటె మేలనకతీరదుగదా కాన నీకారణముచువారికినరిపడదు మఱియు నుత్తమసీచజాతి నిర్ణాయకులెవ్వరు. ఎవరినిసీచులవి భావించుచున్నారో వారేయెచ్చుగనున్నారు. వారు తమరేయత్తిములమందురుగదా! కానిచో వీరుత్తములు వీరుకారని ప్రభువులొక చట్టమునిర్మింపవలయును.

పూర్వకాలమందున నిట్టిగ్రామ్యభాష లేకయుండెనా! ఆకాలములందు జనులు సామాన్యముగ మాటలాడు భాషలోనే నన్నయాదులు గ్రంథములువ్రాసిరినియు, నేటికి సామాన్యజనభాష మాఱిన

దిగాన గ్రంథభాషయు మాటవలయునని సంస్కరణాభిమానులందునఁ జరిగినది. అదినిరాదరణీయము నన్నయాయలెవ్వరును వ్యావహారికభాషలో గ్రంథరచనం గావించియుండలేదు. అప్పటికిని గ్రాంథికభాషవేఱు. వ్యావహారికభాషవేఱు. ఇందుకుఁ బ్రమాణము అధర్వణవ్యాకరణి కాదికావళిలో “పామరాదిప్రియుక్తిం యత్తద్ద్రామ్యమభిధీయతే” యనియు, నన్నయభట్టియమందు ‘అనియమాగ్ధ్రామ్యంహీయత్త్వప్రభంశః॥ విరళాః పేచోపాదికశబ్దాః ప్రవ్యాహరస్తుశబ్దజ్ఞాః॥ ఇహతుప్రవ్యాహర్యంసజ్జేతి తసుప్రసిద్ధమేవపదం “అనియు, నాంధ్రభాషాభాషణ మందు” గ్రామ్యభాషనాగఁగలవైదు తెచుఁగులు...” అనియు “.....చందులోన గ్రామ్యమొందు నెవ్వరునొప్పు రొరులఁదెగఁకుచోటనొప్పున దియు” చెప్పమఱియుఁ బామరులభాష గ్రామ్యమనియుఁ దానిఁబ్రయోగింపఁజూపకావ్యదోషమని వరసభూపాలీయములో నాల్గవయాశ్వాసమందు చెప్పఁబడియున్నది. మఱియుఁ గణ్బుడుఁ “అశాస్త్రీయప్రయోగో గ్రాహ్యః” అని చెప్పినాడు. కాననన్నయాదులు వ్యావహారికభాషలో గ్రంథముల వ్రాసిరినుట కేవలముకల్ల. ఇట్లార్థసమ్మతముగాక దేశదేశములకు నే సంబులమార్పిచరించు పుశ్చలియగు గ్రామ్యమునుబుద్ధిచుంతులంగీకరింతురా?

II భాషాప్రయోజనమేమనఁ గృతికర్తయభిప్రాయములఁ జదువువారలకునులభముగ బోధించి తద్వారావారలకు జ్ఞానముకలిగింపవలయుననియుందురు. ఇదియధార్థము. అయిన గ్రాంథికభాషవలననే ప్రయోజనము కూడకయున్నదా? కూడుటలేదనుటపొరపాటు. పూర్వమందు స్త్రీలేమి, విద్యమాకుఁబుట్టుకతోవచ్చినదను బ్రాహ్మణులకంటె నితరులేమి యనేకగ్రంథములఁజదివి జ్ఞానసంపన్నులై గురుత్వమంది ప్రతిష్ఠ

గాంచిన వారల నేకులుగలరు. ఇప్పుడునట్టివార నేకులుగలరు, వారుచదివిన గ్రంథములువ్యావహారిక భాషలోనుండెనా? లేదు లేదు. బ్రాహ్మణేతరులుకొందఱెంతమందిగ్రంథముల నెంతమందితైలిలో వ్రాసియున్నారో విచారింపుడు. గ్రాంథిక భాషలో వ్రాసినగ్రంథము లెవ్వరికినిదెలియక యినుపపెట్టెలభోలియుండినచో నప్పుడప్పుడే యవి నశించియుండును. అట్లుకాక వేలకొలది సంవత్సరములక్రింద వ్రాయఁబడిన గ్రంథములిప్పటికిని మాన్యతఁబొరయుట యా గోచింపసంస్కర్తలవాక్కులు పొల్లులు కాకమానవు.

నాటకములన్నియు గ్రాంథిక భాషలో వ్రాయఁబడి ప్రదర్శింపబడుచుండుట తెలియనివిషయముకాదు వానియర్థముగ్రహించి పామరులునయితము సంతసించుటలేదా? తెలియకనాతపొందిరనుటతప్ప. అట్టిసంతసము చిర కాలమునిల్వ నేరదు. అయితఁబ్రతిపదమునకర్థము గ్రహించుచున్నారాయని యందురు గ్రామ్యభాషలో వ్రాసిన వ్రాతలు మాత్రము ముక్కముక్కయర్థమగునా? అదియుగల్గ

స్త్రీలునబ్రాహ్మణేతరులుచు బాడుకొనుకీర్తనలు, తత్వములు, యక్షాంశములనేకములుకలవు అందేవియు గ్రామ్యమునరచింపఁబడియుండకున్నను బారకులువానింజదివి యర్థముగ్రహించి యనుభవమునకుఁదెచ్చికొని సంతోషమచుభవించుచున్నారుగదా! వారలుభారత భాగవత రామాయణములుచదివి తదర్థంబులగ్రహించుటలేదా?

సంస్కృతనాటకములందు త్తమపాత్రలు సంస్కృతముఁబ్రసాదమునను దానియర్థంబు విపులంబుచేయుచుకొనకయేసేచపాత్రలు పాకృతంబునఁబల్కుదురు. సేచపాత్రలించువలన సంస్కృతము తెలియకయే ప్రత్యుత్తరింతురనుటసమంజసమా? కాదు. దీనివలనను సీచులకు

ఉపోద్ఘాతము.

శ్లో॥ ప్రీతిర్నామ సదస్యానాం ప్రియా రంగోపజీవినాం

జిత్వా తదపహ ర్తారమేష ప్రత్యాహరామి తాం॥౧॥

శ్లో॥ యశోవా మృత్యు ర్వాయుధి భుజభృతాం కః పరిభవః॥

(ఇతి మురారి ర్మహాకవిః)

చదువరులారా? నూచివరులకును శూరవరులకును సదస్యప్రీతి మూలకమగు యశమను ధనము సర్వదా తస్కరాది బాధలనుండి కాపాడుకొనుట యావశ్యమయినపనులలో మొట్టమొదటిది. యశోధనము నపహరింపవలయునని యనేకులు పుణ్యజన సదృశులగు తస్కర మహాశయులు సర్వదాయత్నించుచునే యుందురు. సంపన్నగృహస్థులు తమతమగృహాధికమువలెనే వీరలనుండి మనమిద్దానిని గాపాడుకొనుచునే యుండవలయును. ఏమఱజనదు. అందులకే గుంటూరిసీమ అరు మహాగ్రంథము బయలుదేరియున్నది. అందనేకాంశములు విపులముగాఁ జర్చింపఁబడియున్నవి. ఈతస్కరులకుఁ గొందఱు గురువులుందురు. వారివలన నవ్వారిప్రయత్నములు కొంతదనుకఁ గొనసాగుచుండును. ఆగురువులు పైకిఁ బెద్దమనుష్యులుగా నటించుచుండుటయుఁ బనివచ్చినప్పుడు పట్టుపడుచుండుటయు లోకవిదితమే, అస్మత్కీర్తి తస్కరుల కట్టి గురువులు కొందఱేర్పడిరి. ఈగురువులకారణముననే “ప్రత్తిపాటి” వ్యాసమును నసత్యపుముద్ద నాంధ్రపత్రిక ప్రకటింపఁగలిగినది.

ఆవ్యాసమువలనఁ బెద్దకలవరము గుంటూరిసీమయందే కాక యితరసీమలయందుఁ గూడ జనించినది. దానిమీఁద శ్రీ ఆంధ్రపత్రికా ప్రధానులకుఁ దమతమ యాశయములనుదెల్పుచుఁ బొరఁబడిన యంశమును సూచించుచు బలువు రుత్తరములు వ్రాసిరి. ఆయన నిషధ

యోగ్యులుగానఁ గల నిజమును వారివారికిఁ బుష్కలముతోఁ
 వ్రాయుచు వచ్చిరి. ఆ వ్రాయుటనుబట్టిచూడఁ సీగురువులవారికి వారివ
 ల్లఁ బూర్ణమైన మందలింపు సంప్రాప్తమైనట్లు తేలుచున్నది. దాని
 మీఁదఁ దమమిత్రులచేరఁ గొన్నియు త్తరములు తోఁచినట్లెల్ల వ్రా
 యుచు వచ్చిరి. ఒకనాటి సమయమున శ్రీ ముత్తూరి కృష్ణారావుగా
 రుచు మాయీరువురలో నొకరును గలిసి మాటలాడుట తటస్థించినది.
 అప్పుడొక నూఱుపద్యములు, సత్యమును దేల్పుటకుఁగా “ముత్తూరి
 కృష్ణారాయావచ్చింపుమయ్య...ఎట్టిదో” అను మకుటముతో రచిం
 పఁబడి వినిపింపఁబడినవి. ఆధారయెట్లులుండునో అవియేతీరున ర
 చింపఁబడినవై ఎంతకాల మందులకుఁ బట్టినదో అను సంశయముల
 ను గొంతకాలమువఱకును శ్రీ కృష్ణారావుగారివలననే వినవల
 యును. తీరికకొలఁచి నచ్చయినప్పుడు పద్యములే తత్తదంశములను దె
 ల్పుఁగలవు. దైవఘటనా వైచిత్ర్య మిదమిత్యమని నిర్ణయింప నేరికిని శ
 క్యముగాదుగదా? యశఃకాములై సగౌరవముగా సప్రయత్నముగా
 నాహ్వానమొనర్చి బ్రహ్మరథము పట్టి సంతోషపెట్టి కంకణాదుల నిడి
 నవారు బ్ర॥ శ్రీ॥ భాగి చెన్నయ్యగారు లోనగువారు వారిస
 భలోఁ జెప్పినవి యేఁబదికన్న లేవు. తక్కిన ప్రాస్తావికములతోఁ
 గూడ 75 పద్యములుండునెమో అందఁబదిపద్యములేవివారికిఁ బూర్తి
 గా సంబంధించినవి లేవని యాయవధాన పుస్తకమే తెల్పునుగదా?
 అట్లులుండఁగా శ్రీ కృష్ణారావుగారిమీఁద నూఱుపద్యములు వ్రాపుట
 కేమి హేతువై? శ్లో॥ కష్టావేధవ్యధా కష్టానిత్యంచవహనక్లమః, శ్ర
 వణానామలంకారః కపోలస్యతుకుండలం॥ (మురారి) వీరా చెన్నయా
 దులుదేసిన పరిశ్రమ లోనెన్నవవంతు పరిశ్రమయుఁ జేయలేదు. కోర

నులేదు. పైగా “అయ్యయ్యా? వృధాగ నామీద నెందులకీయ్యవి” యని కూడ జాల మోమోటముగాఁ బ్రసంగించిరి. ఐనను వీరిమీద నా యీషద్యములు శాశ్వతబ్రహ్మకల్పముగా నిలువఁదగిన ధారతో నేల రచింపవలెను? కారణములేని కార్యముండదు కారణము గాన రానిచో నది జన్మాంతరపుష్కముపైఁ ద్రోసివేయుట పెద్దలధర్మము కావున “పుణ్యైర్యశోలభ్యతే” అను నా'ర్హ్యక్తిశ్రీకృష్ణునికి సంబంధించినదేయగుటచేఁ గొంతవఱ కాయుక్తి నే మనకృష్ణరావుగారియెడల వినియోగింతము. ఈకవి యీషద్యములు చెప్పటకుఁ గారణమును లోకులెట్లును నిర్ణయించకమానరు కొండిలు వారికిని వీరికిని వైదిక త్వసంబంధమున్నది యని యంగురు. అది నిల్వదు వైదికు లనేకులుండ వీరిమీదనే చెప్పటకుఁ గారణమన్యముండవలయును. అదిగాక కృష్ణారావుగారు వైదికులైనను బ్రహ్మసామాజికులుగదా? అయినచో హేత్వంతరము కావలెను అది వెల్నాటిత్వమనునెడల రచించిన కవి ఆరామద్రావిడుఁడు, అట్లేని యర్థార్థ సంబంధముండవలెను ఇంతవఱకు సీయుధయులకును చట్టిదిలేదు అయినచో శత్రుత్వమేవి యుండవలెను. అదిలవమునులేదు. అందులకు 1913 సం॥ 1వ పిబ్రవరి కృష్ణాపత్రిక యేసాక్షి. అట్లేగుణవ త్తకావలెను. ఈహేతువు కొంతవఱకు నెప్పదగినదైనను అట్టిగుణగణ్యులు బందరులో ననేకులు గల్గుటచే నిదియును దుదన్గదు. ఇట్లొత్వవఱకేవి జర్చింపవచ్చును గాని యిది కేవల శుష్కతర్కము, ఈకృష్ణారావుగారు సంపాదించుకొనిన మిత్రసత్తములే వీరి కీయపూర్వమయిన కృతినాధత్వమును గల్గించిరనుట యొక్కటియే తుట్టతుదకు నిలువఁదగినది. ఆమిత్రసత్తము లేవరో పేర్కొనవలసిన యావశ్యకత మామీదఁ బూరికగానున్నను మాకృతినాయకు

లు శ్రీ కృష్ణారావుగా రేలొకో యవ్వారి నామానులను భద్రపఱచ
నెంచుచున్నారు. కావున మేమును వారియభిప్రాయమును మీఱఁజూ
లము. శ్రీరావుగారి యాశీర్వాదము కడువర్ణనీయము. వలయు
వా రాపవిత్రనామవర్ణములను శ్రీ నాగేశ పండిత దండనాధికార గ్రం
థమునుగాని వేఱొక పురుషోత్తముని పాదధూనిగాని ప్రశ్నించి తె
లిసికొనఁగోరెదము. ఇంకను దెలుపఁ దగిన సామగ్రి విస్తరించియున్న
ను నయ్యది యటఁబ్రసంగించుట యంత ప్రస్తుతమును అంత స్వల్ప
మునుగాదని యెంచి విరమింపఁబడియె, ఈమిత్రోత్తము లిటీవల నొ
క యుత్తరమును బ్రకటనార్థమై కృష్ణకుఁబంపిరట. అయ్యది సత్య
నిర్ధారణార్థము మేము కృష్ణరామోద్దిష్టముగఁ బ్రచురించిన వ్యాస
ము సీక్షించుటవలనఁ గలిగిన యావేశముచేతనో, లేక తమప్రకృత
యజమానులవలనఁ గల్గినమందలింపువలనియావేశముచేతనో వా
యఁబడినట్లు దానికైలి చెప్పుచున్నది అది ప్రకటితమయినచో న
వ్వారల సద్బ్రదయము పూర్తిగా మేముగాని కృష్ణరావుగారుగాని
చెప్పకయే తేలిపోవును గాని శ్రీ రావుగా రవ్వారిల వ్రాత కెంతో
వగచుచు “బుట్టదాఖిలొనర్చిరట? ఈబుట్టదాఖిలొనర్చుట స
త్య నిర్ధారణమగుచున్న పూర్తిగా బాధకమగుచున్నను యోగ్యతాపా
దకమగుటచే మేము వేనోళ్లతో శ్రీ రావుగారిని బాగడక తప్పనిపనియై
వెంటఁబడినది. ఆహాహా? నిషధయోగ్యలక్షణమనఁగా నిదికదా? ఎవ
రెట్టిరేనగుదురుగాక యుత్తము లవ్వారి మంచిచెడ్డలను బయటఁబెట్ట
రు సరికదా? వారు లోకమునెల్లఁ దమవంటిదిగనే భావించుచుందుర
నుట కింతకన్న దృష్టాంతమేమికావలయును. “అత్యవత్సర్వభూతాని”
అను నచన పిాయనయందుఁ బూర్తిగా సమన్వయించుచున్నదనుట

లో నధికోక్తియుండునా? పోనిండు తమసొంతవామలతోఁ జెప్పవల
 పినదానికి సంకయించినను స్వయముగా నవ్వారు వాసి పక్కిటిపుమ
 ని తీవ్రముగాఁ గోఁన వ్రాతనుగూడఁ దక్షిణమునకై దాచిపైఁగా
 నవ్వారికై నగఁజెందు నీయమూయక పక్కితి నెంతని వర్ణించి తృ
 ప్తిఁ జెందఁగలము ఇప్పుడేని మాచెన్నయ్యగారు లోనగువారును తది
 తర ప్రాజ్ఞలోకమును వీరిపై నూలుపద్యము లాశుధారను జెప్పిన
 మమ్మును మెచ్చుకొందురని తెలఁచెదము “కవితామత్సరికా” ధనము
 ప్రధానమా? రసికతాధికతా సుఖతల్ ప్రధానమా (నానారాజనంద
 ర్శనము 30 వ పుట చూ) మేర్వాదిపర్వతరాజములనేమి రత్నాకరా
 దుల నేమి కపులేలవర్ణించిరి వానియందలి సత్తచుబట్టియే, ఇక్కడఁ
 గూడ నట్టి యమూల్యమున గాంభీర్యగుణముండుటజేసియే మా
 వాణియట్లు ప్రసించియుండును తుదకుఁ బై హేతువులవలనఁ గృష్ణా
 రావుగా రొకవిధమున యకారిగాఁ బరిణమించియు మాకు నమ్యుఁ
 య్యెనని తేలినది ఉపకారాపకారములెట్లులున్నను యోగ్యతయను
 నది సర్వత్ర శిరిసావహింపవలసినదికదా? ఇంక వీరిమిత్రుల కతన
 మాకుఁ దటస్థించిన యపవాదముద్రతరణమెట్లు కృతకృత్యమయ్యెడి
 ని? దానినన్యథా నిర్వహింతముగాక, పయికపక్కితిగాఁ గన్పట్టినను వీ
 రిమితకృతి మా కుపకృతిగాఁ బరిణమించుటచే నవ్వారి హృదయ
 మునకేని మేము కొన్ని గలిగింప నెంచక మెప్పేకలిగింపఁ బ్రియ
 త్నించెదము ఏమందురా? ఆమిత్రు లాపాడువ్యాసమును నిజమెఱి
 గియు బుద్ధిపూర్వకముగాఁ బ్రచురించుటంజేసియొకదా? ఎండఱో మ
 హానుభావులు యథార్థనిర్ణయమునకై తమతమ యభిప్రాయములను
 వెదఁజల్లిరి. సుమారు సంవత్సరమున్నరనుండి సత్యమును జేల్చుటకై

చిక్కు పడుచున్న మాకు నేడుగదా నుదినము, నేడుగదా పండుగు, సోదరులు తమకిష్టమున్నచో వేమవరపు సభకు రావచ్చును. లేదా మానవచ్చును పాపము? అమాయకులు, వృథాగాఁ గొంతపరిశ్రమ చేయుచున్నారు. ఆపరిశ్రమము వారెందులకుఁ జేయుచున్నగు మాకుఁ బూర్తిగాఁదోడుపడుచున్నది చెన్నయాద్యగ్రహారవాసు లొనర్చిన శతావధాన ప్రయత్నాదికము తుట్టతుదకు ముట్టూరి కృష్ణారావుగారికి యశస్కరమైనట్లే శ్రీ సోదరులు తమనిమిత్తము సల్పిన ల్పుచున్న ప్రయత్నములు గుంటూరిసీమలోని కృత్రిమపురుషుల గుట్టు బయటఁబెట్టుచుండుటచే సత్యనిర్ధారణకు మాకుఁబూర్తిగాఁ దోడ్పడుచున్నవి. సోదరులకును మాకును గల తేల్చితేటలలోనేమి గవిత్వములోనేమి నైపుణ్య తారతమ్యముల నికను గనిపెట్టవలయునని తలచు నమాయక స్వాభిమానుల కొకమనవి

అయ్యా,

నే నొకనామాన్య మయినవెలనాఁటిశుద్ధచ్ఛాందసవైదికకు టుంబములోనవాడను, శ్రీ సోదరకవులో? అఘటనాఘటనాపటిష్ఠంబగు నియోగికుటుంబమున నుదయించిన మహామహాలు, వారునే నుండుకాకినాడకు వచ్చినప్పు డెట్లో నేను వారిమోముకూడఁ జూడకుండుఁ దప్పించికొని వారికేవిధమైనదొసఁగును గలిగింపక కలిగింప నెంచకయుఁ గాలక్షేపము చేసెతిని ఇందులకుఁ దత్రస్థులగు పెద్దను నువ్వు లనేకులు సాక్షులు, ఈయంశము గుంటూరిసీమ 106, 107 వ పుటలలోఁజూడఁదగు నేనట్లుదాసీనుడనైతిననుటకు శ్రీ సోదరుల లేఖకూడఁగలదు దానిని అందే 88 వ పుటమొదలు 98 వ పుటవఱకు ను జదివికొనఁదగు అందులో 88, 89, 90 వ పుటలలోని కొన్నిపంక్తుల

ను మఱియు ముఖ్యముగాఁ జదివికొనుఁడు అంతమాత్రమున నాకేమి లోపమువచ్చెను. అట్లే సోదరు లీరసాభాసపు టుత్తరములు వ్యాసము లు వ్రాయుట వ్రాయించుట లోనగు నపభ్రంశములకు దిగికున్నచో వారికిఁ గల యశాన్నత్య మ తక్కుడనేతగ్గిపోవునా? అట్లేప్రాజ్ఞుఁడని దలంచునా? ఇదియంతయుఁ జూడ భూతపూర్వగతిచే వారభిలషించు చున్న శుద్ధవైదికత్వమున కావశ్యకమగుచేదస్తమను నపూర్వగుణరాజమును బ్రకటించుకొనుటకేకాక వేణీమియనుగాదు. అని మాయిరువురలో నొకరము మరచిచేరికొనుచు దీనికి సంబంధించిన యుత్తరములు పత్రికలు లోనగు వి కొన్నియుదాహరించి ఆయా యీసామగ్రివలన నిర్ణయింపఁదగు నంశమును లోకులలోఁ బ్రాజ్ఞులగు వారి శిరమున మోపి యింతకుమున్ను మామిత్రులు శ్రీ ముట్నూరి కృష్ణారావుగారిపై మోపిన భారము నిందుమూలముగాఁ బూర్తిగాఁ దగ్గింప నెంచుచున్నారము

శ్లో॥ క్రియాశాం రిక్షయై దశరథముఃససాయ విముఖే! మునా విశ్వామిత్రే భగవతిగతే సుప్రతిగ్రహాః | తపోబ్రహ్మశాసాదుపశమిత విఘ్నప్రతిభయే సప్తవ్రతైర్వైష్ణవం వారఘ్నకులకథై వాస్తవయతే॥

(ఇతిమురారిర్మహాకవి)

ఇక వరుసవెంబడి నుత్తరములులానైన వుదాహరింపఁబడును పరిశీలకులు జాగ్రూకులై విచారించురుగాక

“బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వర కవివర్యుల సన్నిధికి

నమస్కారములుచేసి వ్రాసికొనిన విజ్ఞాపనము, కవిమణులారా? తమకు వేమవరపు సభకు దయచేయుచురా? మీతో నత్తిప్రీతి సంధించుచున్న వేమవంగ్రామవాస్తవ్యులు, మీకు సంధవింపనున్న

పరాభవమును దప్పింపఁగలరా? . జరావ్యాధిపరీతులైన మిమ్ము అవధానము చేయుటకు పిలువ వారలదే మొదటితప్పు, మీరు పూర్వము ప్రకటించినపుస్తకములను పఠించినవారగుటచే నట్లే ఘనులని మిమ్మునింతకుఁబూర్వమునమ్మికొని ఇతనమ్మరు అవధానముచేయుటకుఁ బ్రోత్సహపఱచినవారి యభిమానమునే నమ్మికొని యెట్లో నూటపదాఱులును బంగారపుఁ గడియాలును బొంది పోవచ్చునని తలంచుట వట్టివెట్టిమీరుగ్రింధకర్తలైపోతిరి గాన అంతటితోఁ దృప్తిపడుదు. నర్సారావు పేటనభకు నిట్లే జాబులువచ్చెను గాని యెట్లోతప్పించుకొని యనలకుఁ జేరలేదా? ఇప్పుడు నట్లేయగునని యనుకొనకుండు ఈయవధానముచే మీకుఁగల పరాజయ మధికము. పిదప ననుకొన్న లాభములేదు. నేను మీయందే తాత్పర్యము గల శాఖాభిమానినయి యుండుటచేతనే హెచ్చరికిఁగా వ్రాసితిని “మందుచేదయి ముందఁజూచునట్లు” నామాటలు మీకాప్పుడు కఠినముకావచ్చును ఇచ్చటివారికి... యుక్తులు పనికిరావు దురాలోచనకలవారితో నాలోచింపక దూరాలోచన సేయుండు ఇట్లు వ్రాసిన నన్ను భయహృదయుని గాను ప్రతిపక్షప్రియునిగాను నెంచకుండు.

విధేయుఁడు, శిష్యుసముఁడు,

విష్ణుభట్ల బ్రహ్మయ్యవ్రాలు

మీరొనర్చుపనిలో మీకు నిరర్గళప్రజ్ఞయున్న యెడల రావచ్చును ఇతర భయమువలను

అయియు త్తరము రేఫ శకటరేఖాధాను స్వారాదులతోఁ జక్కనివ్రాతలోనేయున్నది పోస్టుముద్రలో నింగ్లిషుతో సంతమాగులూరు, అనియుంటదక్క ను త్తరములో గ్రామనామములేదు, కొవ

పురముసంతమాగులూరుపోష్టగుటచే సంశయపడి యయినను నిజమె
ఱుగఁదగునని యొకమిత్రునిపేర వాయఁగా నాయన యాతీరున జవా
బునొనఁగెను”

అందులకు,

18-12-1912

విష్ణుభట్ల బ్రహ్మయ్యయనువాడు సజీవులలోలేడు గనుక ఆ
లెటరు వ్రాసిన రాడు...గా గళించలేగివున్నది వర్సారావుపేట అవధాన
సమయములో నరసింగరావుగారికి లెటరు వ్రాసినవాడికి వీడుపోదరుడై
వుండవచ్చును. ఈలాటి.. వలనఏమికానున్నది, విష్ణుభట్లవారుమాకు
బంధుగులు, వీరుకొల్లూరువద్ద అత్తోటవైపునున్నారు. అచ్చట బ్రహ్మ
య్యపేరుకలవాడులేడు...వండితులను బిలువించుటకు మేమునిండా
శ్రద్ధచేయుటకు ముఖ్యమైన హేతువు అదే శ్రీపాలవరంజమిందారు
గారిని ఆహ్వానించేయుటకు నన్ను కాకినాడవెళ్లవలసినదిగా హను
మయ్య అన్నగారు ప్రోత్సహించేసినారు. రేపురాత్రినుంచి వెళ్లవలెనని
అనుకున్నాను శ్రీవారిమిత్రులు మజుందారు హనుమంతరావుగారు
వకీలువెళ్లుచున్నారు సిఫారుసుచేస్తామని నన్నురమ్మన్నారు నాకు
రెండురోజులనుంచి కొద్దిగాజ్వరంవస్తూవున్నది వీలుచేసుకొని యేలా
ైనా వెళ్లవలెననియున్నది బ్రహ్మశ్రీ నోరిసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు
అవధానముకువచ్చెదమని వాగ్దత్తమిచ్చినారు శ్రీజయంతి రామయ్య
పంతులుగారుకూడా దయచేస్తే బాగావుండును సభలో తగవులుయేమి
యరానేరవు.. మీరు ఇదిలగాయతు మనస్సుకు రెట్టుతీసుకోవలయు
నని నాకోరిక, మీమనస్సుకు యెంత ఆనందముండునో అంతకువది

వేలమడుంగులు లోకానందకరము తదితరుల ఆనందము లోకులకుపక
రించునదికాదు...

మే శేషయ్య,

ఈయుత్తరమువలన విష్ణుభట్ల బ్రహ్మయ్యగారు కల్పితనాము
లని ధ్రువపడినది కాని యెవరుకల్పించిరో నిర్ణయింప శక్యముమాత్ర
ముకాదు ఈసభ పూర్వపుసభలకన్నను గడ్డుసభయనియుఁ బ్రతిపక్ష
కోటి విధిగా నల్లరిచేయకమానదనియు, మిత్రులలోని కొందఱు బందరు
పురవాసులు కడుఁ బ్రాజ్ఞులు, “శాస్త్రులుగారు? మీకున్న యశము
చాలదా? తిరిగియు నట్టిసభ కేలవెల్లెదరు?” అనిహితోపదేశము చే
యఁజొచ్చిరి వారు స్వానుభవముచే మాకన్నఁ దత్సమయందలి
కొందఱు తత్వము నెఱిగినవారు తప్పుడుకూఠల వ్యాసముల నెన్నిటిలో
దాచిదాచి యీచెప్పనప్పటికిఁ గొలఁదికాలముక్రిందటనే పరశురావు
ప్రీతిచేసియున్న సహృదయులు కావున వారిసదుపదేశమును ఘ్నించి
యైన సీసభకుఁబోవుటనుగూర్చి విరమింపవలసినదే, ఇదిగాక వారుసభ
యేర్పఱచిన తేదీ కించుమించుగ మాలోనొకరికి ముందుదాహరించు
నుత్తరములోఁ దట్టతుదనున్న ప్రతిబంధకముగూడఁ దట్టి సించియు
న్నది ఆజాబువాసినయతఁ డీవిష్ణుభట్లవారియుత్తరమును జూడలేదు
గాని వచ్చియున్నదనిమాత్రము ఖనియుండెను. చరిత్రకావున నాజాబు
కూడ-నుదాహరింపఁ బడుచున్నది

17-12-1912,

కాకినాడ,

నేనుయండగండినుండి యీదినముననేవచ్చితిని తమయుత్తరము
అందినది చూచితిని ప్రత్యర్థులు ఎన్నిప్రయత్నములేనిజేయనిండు పర

దేవతాకృపాపాత్రులకుఁ బరాభవమన నెక్కడిది? జయతుజగదీశ్వరీ
విజయేతాంతిరుపతివేంకటేశ్వరా, జాగర్తుపరమేశ్వర స్తిరుపతివేంకటేశ్వరః
భూయాసుర్భూగూరోర్భులవంతి మంగాళాశాసనాని ఏధతాం
భవదీయాదీతా...బద్ధకంకణా, కంకణావతంతనామప్రతిపక్షీనయనప్ర
ణాళీభ్యః స్వస్తినుకవితామై, సమయాత్రత్రకేవలం మమమాతృశేవప్ర
త్యాభిక్తకర్మకర్తునిశ్చితం కింతు...

డి. తిరుపతిశాస్త్రి

ఈయన రైరమువలని యానందము మాలోనెవరిదో తెలియు
చునే యున్నదిగదా? పిమ్మటఁ బరమానందముతో నవధానార్థము
25-12-12 సం॥ తేదీని బందరునుండినవిద్యార్థిబృందముగా బయలుదే
రుటయు రైల్వేస్టేషనులోనే యొకశుభసూచనకాననయ్యై స్టేషన్ మా
స్టరుగారంతకుమున్నే వినియుండిరోయేమో ఫలప్రష్నాదులతోఁదమకు
గల యవ్యాజానురక్తినిబ్రకటించి పిదప నేనుదమ్ము గతవత్సరము
నరాస్సారాప్రపేటయవధానములోఁ జూచియుంటినని యేమేమోవారికిఁ
గల యవ్యాజానురాగమును బ్రకటించిరి నరాస్సారాప్రపేటనుండి పాటి
పోయివచ్చినట్లు వ్రాసిన మాసత్యవాదికి శుభమగుఁగాక యని యాశీ
ర్వదించుచు 'కృష్ణభోగమాప్నోతి నభాగ్యభాగ్యనః' అనునైషధోక్తిని
స్మరించుకొనుచు రయిలెక్కితమి పిమ్మట పెడనుస్టేషన్లోఁగూడ
నిట్లే మల్లంపల్లి మల్లికార్జునశాస్త్రిలవారు సవిద్యార్థిముగావచ్చి
వారికిఁగల యాదరాతిరయమును వెల్లడించిరి. పదపడి బెజవాడచేరు
నప్పటికి ఏర్పూరు సుబ్బయ్యగారను నియోగిశిఖామణివచ్చి వారికిఁగల
ప్రేమనుజాప్రమఁ బ్రతిపత్తులు పన్నుచున్నకుట్రలను దామెటిగినంత
వలకుపన్యసించిరి. పిదపఁ జనతాడేపల్లివద్దకు సగ్రహారస్థులపక్షమున

బ్ర||శ్రీ|| చావలి వేంకటకృష్ణయ్యగారెదురుగావచ్చిరి. పదపడి గుంటూరు
రిస్టేషనులోదిగి విద్యాభిమానులగు పలువురను బూర్వమిత్రులను సం
దర్శించికొని ఆనాటికిగుంటూరునేయుండి మఱునాటియుదయమున
నర్సారావుపేటకుఁ బ్రయాణమొనర్చితిమి. స్టేషనులో రయిలుదిగినది.
మొదలు బ్రహ్మాత్సవపర్యంతమును గలభిక్షేపముల సీక్రిందనుదా
హరింపఁజూపు కృష్ణాపత్రికలోనివ్యాసముతెల్పుచు గాన నాజోలికిఁబోక
నాడు బ్రహ్మశ్రీ మేల్లచెరువుకామయ్యయను వారింటసర్వోచ్చము
గావిందుజరిగినదనియు గుంటూరుసీమ కొంతపఱకుబ్ర||శ్రీ రామడు
గులరామకృష్ణశాస్త్రులవారు (వీరు శ్రీకొప్పరపుఁగవులగురువులువీరి
కొన్నిశ్లోకములు వీరిచేతనువాఁకిఁ జెప్పఁబడినవి, పరమోత్తములు)లో
నగు విద్వత్తల్లజులకువినిపించి వారియాశీర్వాచనమునకుఁ జాత్రులమై
తిమని మాత్రము తెల్పుచున్నారము,

(11వ జనవరి 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

తాడేపల్లి వేంకటప్పయ్యశాస్త్రి,

అయ్యా,

శ్రీకింకవీంద్ర ఘటాపంచానన బాలనరస్వతీత్యాది బిరుదభూషి-
తులగుతిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీవరుల శతావధాన మహోత్సవావలో
కన కుతూహలులును నరసారావుపేట తాలూకా వేమవరం అగ్రహా-
రహనులునగు శ్రీభాగి చెన్నయ్యగారు మేల్లచెరువు కేషయ్యగారుజం
ఝాల వేంకటచలఃపతిగారు వెంకటవేంకటసుబ్బయ్యగారు మున్నగుమ
హాజనులు సకల విద్వజ్ఞుల సన్నిధానమున సమ్యహాకవుల సంస్కృతాం
ధృకవితాఢోరణీ విలాసంబులను ధారణావిశేషంబులను నాత్యంత-
భింజుదలచి వ్యవధానముగాఁ బండితవర్యులకెల్లరకు శుభ లేఖనంపిరి.

శతావధానము 28-12-12 యను బవిత్రదినంబున జుగునుట్లు ప్రకటింపబడెను. అంత నమ్మహోత్సవాలోకన మపేక్షించిపలువురు పండితములు సమయంబున కాయూరు వహకుశూహలముతోఁ జేరిరి. శతావధానులును 28 వ తేదికి నరనారావుపేటలోఁగైబుదిగి తమ నెదుర్కొనుట కేగుదెంచిన వేమవరపురవాసులచే శిబికాధిరోహణముమున్నగు నుపచారిములతో తమ యగ్రహారంబునకు 28 రాత్రి జేర్పబడిరి. స్వల్పగ్రామమగు నీవేమవర మసంఖ్యాతులగు మహాపండితులచే నారాత్రి కేసిండి యచన్యాదృశ శోభా ధురంధర మయిచూపరుల కానంద మపరిమితముగ గలుగ జేసినది. ఆరాత్రిగోలె నన్నదాన మారంభింపబడి యజమానులయత్యంతప్రోత్సాహమువలన గ్రామాంతరాగతులైన పండితపామర జనుల మనసులకు శ్రమయనునదేవిషయముననేని కలుగకుండజేసెను అంతమరునాడు చలువపడిరులలో నన్నదానమహోత్సవముగోవిందనామ స్మరణములతో జరిగినపిదప ఘమారు 4గంటలకుజయధ్వనులతో శతావధానసభ పంగిపురం కృష్ణాచార్యులవారి యాధిపత్యముక్రింద ప్రారంభింపబడి కొంతకాలములో నొకచరణము యేబది ఘండికి జెప్పబడె అంతట నగ్రాసనాధిపతిగారు తమకుగల యవసరములనుఁ బట్టియుయజమానులకోరిక ననుసరించియు సంతటితో విరిమించిపబడిమండితో మాత్రమే శతావధానము బూర్తి చేయగోరిరి పదపక్షి 29 తేదిన ప్రాతస్సాయంకాలములయందుసభ యేర్పిరుపంబడియే ఏబది పద్యములను పాదక్రమముగా రసపుష్టియు రచనా చమత్కృతియు ననితర సాధారణమై యేర్పడఁ గడు సుఖపుగా సహృదయ మనోరంజనమగునట్లు నుడివిన శ్రీయవధానుల వైదుష్యము శ్లాఘాపాత్రమని యిచ్చుట వర్ణింపఁబూనుట కడు పునరుక్తి వీరి యవ

ధానమునకు పద్యము తెల్ల వరుసగ నొప్పుజెప్పుటతోకూడ నైదుగంట
 ల ముప్పది నిమిషములకాలముపట్టినదని ప్రత్యక్షానుభవముగల సభాస
 దులు నిర్ణయించిరి ఈపద్యములుసంస్కృతమునందును తెలుగునందును
 సమముగానున్నవి పది సమస్యలు సంస్కృతాంధ్రములలో నడుగఁబడి
 చక్కఁగాఁబూర్తిఁజేయఁబడినవి అవధానాంతమున శ్రీయవధానముల
 వారికి సభ్యులగు పండితకవులచేతను పరశ్శతములగు బద్దెములు కాన్ము
 గా నెసంగఁబడినవి విదప నానావిధకవితానిపుణులగు తచ్చిష్యులచే ఆ
 శుకవిత్వప్రముఖ స్వస్వవైపుణ్య ప్రదర్శనము చేయఁబడినవి తర్వాత
 సభాచారితోషికము రు 250 ల వెలగల పనసకాయకడియములు పనిత
 యారైసవిమ్మట కవివరుల కొసంగఁబడునని సభ్యులకు విన్కిఁజేయఁబ
 డె పిమ్మట నుఱునాఁడు 30 తేదినసాయంసమయమున బ్రహ్మవాహన
 ముతో శిబికోత్సవము స్వస్తివాచనములతోను వారవిలాసి సీలాస్యవి
 లాసములతోడను మంగళవాద్య ధ్వచులతోడను నిర్వర్తింపఁబడినది ఇట్టి
 మృహ కవివరేణ్యులు పురమేగునపుశుభ క్తిప్రపత్తుల కాటపట్టయి గ్రా
 మహనులందరు కర్పూరసీరాజనా విధులతోడను పుష్పాంజలులు సమ
 ర్పించుటవలనను, బజారు యుభయపార్శ్వములగోడలనుండి పూవులు
 చల్లుటచేతను, తమకుగల గౌరవమును వెల్లడించి నిష్కల్మషులైరి త
 చ్చిష్యులుశిబికల యుభయపార్శ్వములను నిలచి ఆశురచితములైనం
 స్కృత భాషామయములైనశ్లోకరత్నములతో స్వస్తివాచనిక మవిచ్చి
 న్నముగా సాగించిరి ఇట్టిమహోత్సవదర్శనానందముకనులార గన్న మే
 ముమామోదమునుమాయాంధ్రసోదరులకు బంచిపెట్టుటకు ఈయుదం
 తము బల్లికాముఖంబునఁ బ్రకటించితిమి ఇట్లు,

చందోలు

తాడేపల్లివేంకటప్పయ్యశాస్త్రి

మాయవధానమున కేమి యెఱుంగనివారెవరుగాని ఆభాగి చెన్నయ్యగారొనర్చిన యన్నదానావధానమును మాలెక్కయేమి? మహాభాష్యకతయగు శేషుఁడుకూడ వర్ణింపఁజాలఁడు. ఈయంశమును దుట్టఁజేసిన గొన్ని పద్యములలో మేము పేర్కొన్నను సంతోషో మాకులవమును దృష్టిలేదు. ప్రతిపాటి కామేశ్వరకవి మమ్మును దూషించుచునేమో వ్రాసివ్రాసి “భాగి చెన్నయ్యగారు అన్నదానమునిరాటంకముగా రెండుదినములఁ జేసిరి” అని చెప్పెను పాపము? ఈక్రాహ్యముఁ దాయన్నదానమునుగూడఁ జూచినవాఁడు కాఁడు చూచినచో రెండుదినములని యెట్లుఁజూయఁగలుగును. వినుండు 27 వ తేదీరాత్రి 10 గంటలకు మేము వేమవరముచేరితిమి. అప్పటికే 100 మంది వచ్చియున్నారు. మాతో తక్కినవందయుఁ బూర్తియైనది మఱునాఁడు ఆ సంఖ్య హెచ్చుసాగినది ఆనాటిరాత్రి వేలసంఖ్యవఱకు వచ్చినది ఆ మఱునాఁడు పలువురు పలువిధములుగాఁ జెప్పికొనుటయేగాని యిందఁజని నిర్ణయించినవారేలేరు. “మూసి”నది పొంగినట్లున్నది. మూడురోజులైనదికదా? ఆపైనవఱకు గుంటూరిసేమ, పురాణము, నాఁడును వేయికించుక తగ్గినను సంతర్పణశబ్దమునకుఁ దగకపోలేదు ఆనాటిరాత్రి బ్రహ్మాండమగు బ్రహ్మాత్సవము. టిటిచో నెవరో కొందఁజేగినను నెల్లరు నిలిచియేయుండిరి ఇత నైదవదినము వెళ్లలేక వెళ్లలేక యెట్టెట్లో నాకబలి జరిగిన యుత్తర క్షణము దేవనితొందరలచేతనోగాని, “యికనున్నచో గృహస్థ మర్యాదగా”దను తలఁపుచేఁగాని పయనమయ్యెడి పెండ్లివారివలె నరుగఁజొచ్చిరి. ఏమైనను నాఁడుకూడ వందలసంఖ్య దిగలేదు ఇక్కడికి నైదురోజులైనది. ఆఱవనాఁడు మాప్రయాణము, నాఁడును శతమునకు దాదాపునఁ బంక్తి లేచినది. ప్రతిపాటియతనికి రెం

అదిగములని వ్రాయుటకుఁ జేతులెట్లువచ్చినవ్రా, బౌరా? పక్షపాతము? అది చేయి కదలనీయదుగదా? కదలనీకేమి, 5½ గంటలలో చూతికొయైన యవధానమును 12½ గంటలని పెంచి వ్రాయగలిగినవాడేదా? పాపము, వలయుచోఁ బెంచగల కరణికపు శక్తిగలవాడే, ఎచ్చటనైనకేమి పొచ్చించెనుగదా? అతనికిశుభముగూఁగాక, ఇతఁ డాసభ చూడనివాఁడు గాన నట్లువ్రాసెనేకాని ప్రత్యక్షముగా జూచిన మ॥రా॥రా॥ దూళిపాళ నరసింహముగారు (వీరుతోఁచినట్లెల్ల మాటలాడఁగలరు. అసభతోఁగూడ మాటలాడిరి. విన్నవారు సంతసించిరి) గాని పోతరాజు లక్ష్మీనరసింహముగారు, అష్టావధాని (ఈయన యింతకుమున్ను దర్బారులోఁ గొన్ని యవాకుచవాకు వ్రాతలను వ్రాసెను గాని నిజమునకుఁ గడుయోగ్యుఁడు వేమవరపునభలో నింతయుద్ధిమ తగలిగి మిన్నక కూర్చున్నవారే యావచ్చినతేగలోఁ గానకారు వీరు మాసోదరులకు బండుగులగుటచే మాకుఁగూడ బండుగులే, వీరినిగూర్చి గుంటూరిసీమ పీఠికలో విశేషించి చూడఁదగు) గాని వీరువ్రాసినచో నాయన్న దానము రెండురోజులుమాత్రమే అని ప్రియరని నానమ్మకము జహ్వా తినియుండి యనత్యమెక్లాడనిచ్చెడిని “ప్రతిపాడు” తినలేదు గాన నెట్లేని వ్రాయువచ్చును తప్పలేదు ఇక నీప్రతిపాటి వ్యాసములోని ముఖ్యాంశముల నుదాహరించి లోకులను దృష్టిపఱచెదముగాక.

క॥ తనచేసిన కబ్బముచే తన“కాకివి”నంచుఁదెల్పుధన్యాత్ముల న

త్యనిధులఁదలచుట కబ్బంబనుతోటకుఁ జంచయుంచినట్లుగూఁగాడే॥

[బుద్ధచరిత్రము]

1913 సం॥ జనవరి 22 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి,

తానధానము రెండుదినములు 50 మందికి పదిరెండుగంటలములోఁ బూతించేసిరి. సభారంభమునకు మున్ను శ్రీ భాగ్యగురును వారిసంబంధులుచు బ్రహ్మశ్రీ కొప్పరపు సోదరక శ్రీ వేంకటేశ్వరకవులకును రాజీగూర్పుటకై సభచేయించెదవాడుక చేయుటచే ననేకులు వచ్చిరి.. అంతట పృచ్ఛకులలోఁ మీరుభయభాషా కోవిదులమనియు, “ఎవ్వనిని తెక్కపెరణ దిగ్విజయంబొనర్చినారమనియు, అసాధ్య విచిత్ర శతావ చేయగలవారమనియు, గ్రంథములయందు వ్రాసికొని, ఇప్పు డ్నిముగా నియమము లేర్పఱచుకొనుట మీప్రాంతలన్నిటికి లేకదా అనిరి. మఱియు కొందఱు దేవునైన లక్ష్మ్యపెట్టము” యు.. దేవరవారి సామర్థ్య మందఱకుఁ దెలిసినదనిరి.. వెంకట రు లేచి మీకందఱకు నమస్కారములు,.. పెద్దముండాకొ యిపోతిమి మమ్మూరక ఏడిపించవద్దు. భాగి చెన్నయ్య కుటచే వచ్చి వారికోరికను దీసివేయలేక యెదో వేడుకగా యిచేయుచున్నాము క్షమింపుఁడు అని బహువిధములబ్రా తమాత్రమునకేనా రెండుమీసము లుంచితిరిని యొకరనిరి.

గారికి ధారణతప్పినప్పుడెల్ల పుస్తకములు చూపించుచుండిరి..

వేంకటశాస్త్రిగారు తుమ్మెదపాటపాడుచు. విస్తృతచెం దములచు సమయోచితముగా నెఱిగించుచు సభలోఁ గొంద యుచుండిరి..

తుమ్మెదపాట

యదిగలవారమే తుమ్మెదా, మన కేమితక్కువే తుమ్మెదా? బాడవేతుమ్మెదా? సంగీతమునులీయవే తుమ్మెదా? కుంద

మృత్యుమూడవే తుమ్మెదా? మఱికందమృత్యుమూడవే తుమ్మెదా, అని యె
 న్నోషినములుపాడిరి... అన్యోన్యపరమమునఁ జేయుచున్న యామన
 భానమునకు అవభానపదము తగునా? ఇదియేమి యవభానమనిరి...
 'వేంకటేశా స్త్రీ'గారు కొప్పరపువారిమీఁదికి మూడుబుట్టపిట్టలను బెం
 చుచున్నాఁడననియెను... సమస్యలు చెప్పలేక నఱుస్కారములుచేసిన త
 ముచేనా కొప్పరపువారిమీఁదికి పిట్టలను బంపునది అనిరి... 'వేంకటేశా
 స్త్రీ'గారు మాయవభానమున కిదియే కడసరియిప్పు మాటకు భిన్న
 ముగాకుండ సైకముందిట్టి యాయాసమును జనులకుఁ గలిగింపకుండుట
 కుఁ బ్రార్థితులు"

గ్రంథవిస్తర భీతిచేఁ గొన్నిపంక్తులు వదలితిమి. సత్యసంధులు
 దీనిపైఁబ్రచురించిన వ్యాసములవలనఁ దక్కినయంశములుగ తార్థములు
 కాఁగలవు. ఏమైనను సీతఁడు కడుయోగ్యుఁడు వీడో పంపినాఁడు ము
 ద్రించిన మానములు తుదివాక్యమువలనఁగాని మఱికొన్ని వాక్యముల
 వలనఁగాని యెవఁడో 'అసత్యవాక్యములతో' దనముబ్బదీర్చికొనుచు
 న్నాఁడనియేని తలఁచక, కాదు కాదు, తలచియు వెనుక నంపత్సరము
 న్నరకరిందట నిట్టి తప్పుడుకూతలను బ్రచురించి క్షమాపణయు త్తరము
 నుగూడ వ్రాసేకొనియు మరలఁ బ్రచురించి తమయజమానుల కపయ
 శముతెచ్చినవో నేమనవలెను ఏమియు ననవద్దు లోకుల యాకీర్షణ
 ములకుఁ బాత్రములై యిట్లేమనుచుండుడనుట యొప్పు, ఈవ్యాసక
 తఁను విమర్శించుట కంబళిలో నేవో వెదకుటవంటిది గాన ముందుగా
 శ్రీ యాంధ్రపత్రికాధిపులు తమభృత్యులొనర్చిన యవివేకమునకుఁ జ
 లిల్లుచు నంపిన యు త్తరములను బ్రకటింపచున్నారము

.మీ వంటి విద్వాంసులకు మనస్తాపమును, గలిగించుట, నాస్వభావము కాదు. నేను వ్యర్థవివాదములను సాధ్యమగువంతెనలకు, బృత్తికయందు బ్రచురించుటను మాన్పుటకై యత్నించుచుందును అయినను నిరుపయోగములగు వ్యాసము, లఘుడప్పుడు ప్రకటితములగుచున్నవి పత్రికయందుఁ బ్రచురితములయిన వ్యాసములయొక్క సాధ్యత నొప్పియున్నను నేను కొన్ని సమయములయందు, కార్యాలయభారముచే వాటిని జదువుట సంభవించదు రెండువారములకు టూర్వము పత్రికలో శతావధానమునుగూర్చి బ్రచురించిన వ్యాస కుట్టిదయియున్నది నిన్ను నేను దానిగురించి విచారించగా నిట్టివ్యాసములు సామెలుగువచ్చినవనియును వాటిలో నొకటి ప్రచురింపబడినదనియును నొకదెలిపిరి. దీనిప్రచురణమువలన లాభమేమియు లేదని నేనంగీకరించుచున్నాను. ముందటి వ్యాసముల ప్రచురణము నాపమని చెప్పియున్నాను ప్రస్తుత వ్యాసమును బ్రచురించి తమకు విచారమును గలిగించినందులకు మన్నింపుడు వ్యాసకముగఁ బత్రికయందు యుక్తాయుక్తములను బాగుగ విచారించి వ్యాసములను ముద్రించుట పత్రికానిర్వాహకుల విధియని నేనెరుఁగుదును నేనారీతి నే పత్రికను నిర్వహించ యత్నించుచుంటిని. కాని కార్యభార మధికమగుటవలన నితరులపై నీ భారము కొంతమోపవలసివచ్చినది వారైనను ముండు దీనినిగురించి జాగ్రత్తను తీసికొందురని తమకు మనవిచేయుచున్నాను ...

విధేయుడు,

కా. సాగేశ్వర రావు

సాగేశ్వర రావుగారి హృదయమెంత యుక్తాయుక్త విచక్షణ తాదత్వమో యెంతనిష్కల్మషమో మాచరులకులు గ్రహించుదురా క, ఈవీరికోరినామర పంక్తులచేతనే మూలముట్టుగ చెప్పవలె

నశించునవియేయైనను హూణభాషాకోవిదులకొఱకుఁగా పరిచే మఱి
తీయొకలేఖ యదాహరింపఁబడుచున్నది,

Bombay, 1st February 1913

DEAR SIR,

Many thanks to your kind letter I wrote to Mr Sata-
vadhani Chellapillasastri abvove the article published in the
paper In future I shall see that nothing derogatory to his
dignity is published in the paper But it is very difficult for
me to keep up the promise as there are contributors who do
not see the responsibility During my absence or when I
am otherwise engaged the person who looks after the paper
will not feel in the same way in the matter

Any way I shall try my best to see the prestige
these well known poets and pandits is not spoiled by the
publication in the Andhra Patrika Hoping you are doing
well

Yours sincerely,
K NAGESWARA RAO

వృధాపవాదసముద్రములో మునిగి యెట్లో లేచి తదుత్తర
శార్థమై గుంటూరిసీమ యను నొక పెద్దయోధను నిర్మించుచు దాని
కనుయాయినొక (పిన్నీను) గాఁగూర్చుచున్న యీవేమవరాగ్రహార శ
తావభాస పీరికకుఁ దమమిత్రుల యుత్తరము నెసఁగిన నిష్పక్షపాత
నియోగిశిఖామణియగు శ్రీ కృత్తివెంటి గంగరాజుగారికి భగవంతుఁడు
యశోదాతయగుఁగాక. ఇంతకును శ్రీ కాశినాథుని నాగేశ్వరరావుగా
రసఁగా నుప్రసిద్ధులగుటచే నింతకుమున్నె ప్రపంచకమున నిష్కళంకు

తై యెనగుచున్నారనియు నిప్పుడు మఱియును నెనగుచున్నారని
యుఁ దేలినది వీరు సత్కుటుంబస్థులు వీరికుపాస్యదై వము శ్రీశంకరుఁ
డు, వీరియందా శంకరునిగుణము పూర్తిగా మాకుఁగప్పట్టుచున్నది.
అది యాశ్రితవాత్సల్యము. అగుణమే కావలసినది. దానినే యీక్రింది
శ్లోకము చెప్పఁగలదు.

శ్లో॥ దోషాకరోఽపి కుటిలోఽపి కళంకితోఽపి

మిత్రాఽవసానసమయే విహితోఽచ్యయోఽపి

చంద్రస్తథాఽపి హరవల్లభతా ముపైతి

నైవాశ్రితేషు గుణదోషవిచారణా స్యాత్ ॥

అట్టివెఱ్ఱకరుణగల శంకరుని ప్రియభక్తులగు మాయీనాగేశ్వర
పుగారి యాశ్రయమువలనఁ బైశ్లోకమున కుదాహరణములగు నెవ్వ
ఁంగూడఁ గొలఁదిదినములలో నుగుణసంపత్తికలవారగుదురని నమ్ము
చున్నారము. ఆశ్చర్యమేమి? చందనద్రుమముచుట్టుపట్టులనుండు వేచచె
ట్టులుగూడఁ జందనద్రుమములగుట వినుచుండుట లేదా, సర్వదా భగ
వంతుఁడు వీరికట్టిశక్తిని బ్రసాదించి లోకాపకర్తలను లోకోపకర్తలు
గా మార్చి పుణ్యముగట్టికొనువారినిగా సమర్థించుఁగాకయని యాశీ
ర్వచించుచు సత్యసంరక్షణ తత్పరత్వము నొనఁగుటకు భగవంతుని
బ్రార్థించుచున్నారము.

శ్రీనాగేశ్వరరావు పంతులుగారు మాచేదిరిగియు ప్రశ్నింపంబడి
యుఁ దమయభిప్రాయమును బ్రతికిలోఁ గారణాంతరమునఁ గాఁబోలు
బ్రచరింపఁ జాలరైరి, ఆహేతువున ననేకులు ప్రతిపాటి వ్యాసము
నందలి యసత్యములను దెల్పుచు వారినిగూడ స్వస్థులించుచున్నారు,
ఈస్పృశించుట చాలఁదప్పిదమా. ఐనను వారికివిషయము తెలియదు

సౌకర్యముచేసిన యుక్తవృద్ధములు యజమానులను సంఘటితములు యి
ట్టిదియే కాని, పొరెల్లు గొంతపాప మూర్ఖించు కొనుచున్నారనుటకు
సరిదియగుములేదు, వారాశ్రితమాన సందక్షార్థమై తమవృత్తిలో వెం
బడిగ్గ దమ యభిప్రాయమును బ్రచురింపఁ జూరైరి, అదితప్పుగాదు
అయాశ్రితులు దండతాడిత భుజంగములవలె రోజుచు దినదినము మి
త్రుల కుత్తరము లొక్కొక్కరీతిని మూర్ఖి వ్రాసికొనుచుఁ దమ ప్రతి
జ్ఞలను వెల్లఁగఁకుచునే యున్నాడు, అవిక్లబ్బులలో వినికి యగుచు
న్నవి, పెద్దమనుష్యుల నిజమునుగనిపెట్టుచున్నాడు, ఇది యిట్లులుం
డుగాక, ఇతరులు సాగేశ్వరతామ్రగారిని స్పృశించుటవలనఁ గలిగెడు
దోషమును మా. యియవధాన ప్రకటన మాఁపఁగల్గినను దీనిని వెంట
నే శ్రుచురింపఁ జాలమిచేఁ దద్దోషముమహ్య స్పృశించుఁగాక యే
భగవంతునివేడి కొనుచు నిక నీవత్తి పొటివారివ్యాసముపై నిట్టి
తొనట్టిన పహేతుకచర్చలనుండి తగుమాత్రము దాహరింప నెంచుచు
శ్రీనాగేశ్వరరావు గారిపేర మాశిష్యుఁడు కమ్మవంశజుఁడు త్రిపురనే
ని రామస్వామి స్నేహధర్మమున వ్రాసిన లేఖనువారికిఁ జూపియో
మాపకయో, గాని దానికిజవాబుగాఁ దమధర్మమునెల్ల వెల్లడిం
చుచుఁ దమపట్టికంఠజేటికి మూడేళ్లొళ్లనుచు వ్రాసినయిల్లవత్తర
ము నిట నుదాహరించు చున్నారము.

28th January 1913

DEAR SIR,

I thank you much for your unsolicited advice. My name is sufficiently strong not to be afraid of your frowns or frowns. Please do not be carried away by the impression that the whole world hangs on this or that man.

(Sd)

ఇంగ్లీషురాని మాబోల్లునందక, నేమాట్రపు డొక్క రుద్ధిగల
 స్కూలువిల్లువానికేది దురూహాల్లెమకదా? నారాముల? వారాయ
 ల? ఎట్లో పుత్రికా సంపాదకత్వమును వహించిన యే మోనిసియేని
 యంత దురూహాత్మోనుండుట విరిటిమా? దురుద్యముజే యగుగాక
 దానివిట్లు వెలువరించు కొను నా? ఇదిగాక "నావృప్తః కస్యచిద్రూ
 యాత్", తన్ను రామప్రవాణి యడుగ లేదు, తనపర సుత్తరము ప్ర
 యలేదు, తానేల వ్రాయవలసివచ్చెనోగదా? అన్నా? కురుద్దేశమా?
 నీయాటసాగనికాలము వచ్చుచున్నదని నీవిట్లుచిందులు ద్రొక్కచుం
 టివా? త్రొక్కుము నిజము బయలెక్కు కాలమువచ్చుచున్నదితే,
 వచ్చుచున్నదియననేల? రానేవచ్చివది, చదువరులారా? ఈరామస్వా
 మియను మాశిష్యునితో నీమన యుపోద్ఘాతకధానాయకులు పేరు
 వెట్టి నిన్నును నీగురువును.

..... తాదేదను జగ్రత్త, ఆటువేలచందాదారులుగల ప్రతిక కళి
 కారిగ వెళ్ళుచున్నానని ప్రగల్భోక్తులుపలికెనట! వింటిరా? అట్లుపత్ని
 యును మదకు గుంటూరిసేమలోని తప్పడవ్రాహ్మణుల యుపాధ్యక్షమును
 దేల్చుదను పాడువ్యాసమును బ్రకటించి పట్టవడి యక్కతమును, బుర
 మోపకారిగాఁ బరిణమించిన యాయనఘుసి మన్నా రాయణుడను
 గ్రహించుగాక ఈయుత్తరమువలననే యంతవల కీయనఘుని భార్య
 ము తేలుచున్నది. మామిత్రులు మ|| రా||రా|| భోగ రాజు వట్టాభి సీతా
 రామయ్య బి. యే. యమ్. బి. సి. యమ్. గారిపేరఁ గృష్ణాక్షబ్బివారి
 కెల్ల వినిపించుటకుఁ గోరి ప్రాసికొన్న యుత్తరమువల్ల నంతతేలునో
 గదా? ఐకనేమి వాడు దానిని రోసియుఁ గల్గుతోమాత్రము వినిపింప
 గలిగిరేకాని మాకాయుత్తరమునిండఁజూచో నిత్తురో? ఈయరోయు

యట్టియాచాదైస్యమున కుపక్రమింపక “వారిధర్మమా” అని క్లబ్బు
లోఁ బలుపురముండట వినిచినందులకే వారికి మావందనములు సమ
ర్పించుకొనుచు నాయుత్తరము నాలిగించిన ప్రాజ్ఞమహాశయులపై నద్దా
నిని వ్రాసిన మహాభాగుని యుద్దేశ మెట్టిదియో సమయమువచ్చినప్పు
డెల్ల వ్యక్తికరించి నిజమును నిలువఁబెట్టుడని ప్రార్థించుచు నితరుల లే
ఖలను వ్యాసములను గొండాక యుదాహరించుచున్నారము.

1913 సం॥ 12 వ పిబ్రవరి ఆంధ్రప్రతికముండి చెన్నపురినుండి
లా.కా.లేజి విద్యార్థియగు ఎమ్ ఎస్. నుండరం బి. ఏ., గారిట్లు వ్రా
యుచున్నారు —

జనవరి 22 వ తేది ఆంధ్రప్రతికలో ప్రత్తిపాటి కామేశ్వరకవి
గారు వేమవరపు శతావధానమునుగూర్చి యేమేమో వ్రాసియున్నా
రు. నేనుగూడ ఆగ్రామమువెళ్ళి అవధానాంతమువరకు నున్నవాడగు
టంచేసి శ్రీకవిగారు వ్రాసినవానిలో పెక్కు అసత్యములు గన్పట్టు
చున్నవి.

ఈకవిగారు వ్రాసినదానిలో సత్యము బొత్తిగా లేకపోలేదు.
ఇందు నిజమేమన, తిరుపతి వేంకటకవులు 28 వ తేది అవధానము
చేసినదియొకటి. ఏబదియందొకచేయుట రెండు. వేంకటశాస్త్రిగారు
మొదటిపాదమును, తిరుపతిశాస్త్రిగారు మిగిలినవియుచెప్పటమూడు.
కొన్నినియమములేర్పరచుట నాలుగు. వేంకటశాస్త్రిగారు తుమ్మెద
పాటపాడుట అయిదు. సభయొక్క కట్టుదిట్టమునకై శ్రీమాన్ మాడ
భూషి వేంకటాచార్యులవారేర్పరచిన నియమములవ్రాసి అగ్రాసనాధి
పతిగారికిచ్చిరి. తుమ్మెదపాట విషయము అయ్యా! ప్రత్తిపాటి కవిగా
ర్నా! తమకు సభయందు ఉన్నారా? శ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారు కందమ్ము

“పాడ వేతు మ్మెద” యిత్యాది పాదములు పాడినారా? దేహార్థోగ్యము లే
మివారు ధారణపట్టక పథివదిలి అచ్చటచ్చట తిరుగుటచూడరా? అవ
ధానము అయిన వెనుక ‘పంచపాండవులు తుమ్మెద, కీచకులు వచ్చారు
తుమ్మెద’ యిటువంటి పాదములు కులాసాగా పాడిరిగాని అవధానము
జరుగునపుడు ఏమీపాడలేదని మీకు తెలియదా? ఇట్లు అసత్యముల
వ్రాయుట యెందుకు?

వీరు వ్రాసిన విరుద్ధములు పెక్కులు. అందుకొన్నిటిమాత్ర
ము తీసి వ్రాసెదను ఒకటి, అవధానమువకు పట్టినకాలము. వీరు వ్రా
యినది 12 స్వర గంటలు నిజముగా పట్టినది 5 స్వరగంటలు ప్రెసిడెం
టుగారును మరికొందరును చూచి అప్పుడే అందరు విమనల్లు సెలవి
చ్చిరి రెండవది సభ రాజీకై కూర్చుండినదిగాదని వారంపిన అవధాన
వృత్తిక లే చెప్పుచున్నది. కవిగారీమాట వ్రాయుటలో సభకైవచ్చినంత
యిదారు వేలమంది రాజీకై వచ్చిరి గాని అవధానమును అవధానము
ను చూచి యానందించుటకు రాలేదని నూచించుచున్నాడు తిరుపతి
వేంకటకవులు వేమవరము వెళ్లినపుడు మధ్యగ్రామములందు పారిజ
రిగినమర్యాదలు, వేమవరపుసభయు, తిరిగివచ్చునప్పుడు ఆయాగ్రామము
లందుజరుగునపర్యలును నేకారణముచేనంతమందివచ్చినది స్పష్టికరించగ
లప్రమాదవది, పృచ్ఛకుల నేర్పరచుటలోనియమములేమియులేవు ఇష్ట
మువచ్చినవారు వచ్చి కూర్చుండిరి. ఈ పెద్దసంఘములో వరుసయేర్ప
రుచుట యొక తప్పా? పట్టాభిరామశాస్త్రిగారును, శివరామశాస్త్రి
గారును, పట్టాభిరామయ్యగారును వారికి ఆరోపింపబడిన దోషములు
చేసియుండలేదు పట్టాభిరామయ్యగారు వ్రాయనిది అవధానిగా రి
చూపుట యెట్లు తటస్థించు? మొదట రెండుపద్యములవ్రాసి అనల

మానివేసిరి. పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు కడుదూరమున కూర్చుండిరి. శివరామశాస్త్రిగారు అవధానిగాఁగి దగ్గర కూర్చుండగా తిరువతిశాస్త్రిగారు యెన్ని సార్లొక సమయకొనిరి. ఇట్టి సందర్భములలో మాకవిగారు ఏ మఱుకొక అన్యతములు ప్రకటించ సాహించిరిగదా. నాలవది, ఏ బడియొకటికి చేయుటయే మొదటినుంచి యుద్దేశముని వ్రాసియున్నారు దీని నాలోచితము మొదటినాకు సంఖ్య యేర్పరుపకే చెప్పి, మరునాటి యుదయము వేంకటశాస్త్రిగారు 'నూరుగురకు చెప్పెదము ప్రతిక్షణము చెప్పలేమనుచున్నారని యెంత చెప్పినను భోజనప్రయత్నములు చేసిన చన్నయ్యగారును వారి సోదరులగు శ్రీరాములుగారును 'మేమునుకొన్న సంఖ్యకంటె నాలుగురెట్లుజవులువచ్చి మేముభరింపజాలకుమటచే, ప్రెసిడెంటుగా లేబడియొకటికి చెప్పుమనిరి, అయిదవది, ఈ భయభాషాకోవిదులనియు, ఎవ్వనిని యెక్కువెట్టుమనియు నేమీమో ఎవరో యెప్పుడో యెవరితో అడిగివారని వ్రాసినారు. అట్టి అవాచ్యప్రసంగము లేనియు సభలో జరుగలేదని, నేను స్పష్టముగా చెప్పగలను. పండితుడైన వాడీరీతి మాట్లాడగలడాయే భక భద్రాజు కుర్రడు లేచి సహజస్తోత్రముల మొదలిడెనుగాని యిట్టివేదియు అవసరలేదు. వేంకటశాస్త్రిగారు ప్రార్థించిరని వ్రాసిరి. అట్లు ప్రార్థించుటకు వారికే మిలవనరమో నాకు తెలియదు వారి స్వభావము గుర్తెరిగినవారు ఎప్పుడు.

ఆరవది, యిద్దరుచేసిన అవధానమగునాయని యెవరుచుప్రశ్న చేసియుండలేదు ఇద్దరు చేసిరినుట నిజముగాదు చేసినను అది తప్పుగాదు. వారిద్దరు ఒకటియే. ఎవరుచెప్పినను భేదములేదు ఈసంగతి యివరకే తెలిసికొనదగినది. ధాని నెరుంగకుంట యెవరితప్పు? ఏడవది

యు అన్నిటిలో ఆశ్చర్యకరమయినదియు బుట్టుపిట్టలు విడువకుండును. నీ మండి కామేశ్వరకవిగారూ! ఈమాట వెంకటేశ స్త్రీభారతగా మీరు విన్నారా? ఏసందర్భములో అన్నారు? ఎందుకన్నారు? బ్రహ్మశ్రీ అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు కారణాంతరములచే ఆశ్చర్యవిత్వము చెప్పుచుండ, మీరిట్లు అభిప్రాయపడిరిగాబోలు? ఎంతపొరపాటు, ఇట్లు తన్రాసినను కింకవీంద్ర ఘటాపంచానముల కేమియు లోపములేదు. అయ్యా యిట్లు అసత్యాలాపముల నిక వ్రాయక, సత్యమార్గావళింబు లై, కడులుమాన్ప యత్నించువారలకు తోడ్పడుదురని నాప్రార్థన.

(1913 జనవరి అభివవపరస్వతి నుండి)

తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులు

ప్రతిపాటి కామేశ్వరకవిగారికి బ్రత్యుత్తరము

... ..నరసముగ్ధ నవధానము జరిగినది. నూరుమందికేజెప్పిరి చుటకు నేనుతూగజాలనని భయపడితిని. అట్టిచో చూసక ఆలోచింతు అవధానులపై బెట్టనేల? ఎన్నో అసత్యములు హ్రాసిన యాకామేశ్వర కవి కీయసత్య మొకతప్పదమా? నేను వారికిని వీరికిని రాజకై పిలిపించుట యెట్టిది? ఎన్నఁడో పాటిపోయినవారిని నేనిప్పుడు రాజకై బురి కొల్పుదునా? దూరస్థ లీయంశము నెరుగకున్నను తల్లివుట్టిల్లు మేన మామగారిల్లనునట్లు ఊర్ధ్వక్కునున్న మాకొప్పరపువారితత్వము నాకుదెలియదా? నేను వారంత పండితుడనుగానేమో గాని తక్కినయంశములను దెలిసికొనజాలనా? సోదరకపు లీయవేధానమునకు జేయ నెంచిన యుపకారములకు నావద్ద సాధారములులేవా? వారి రాకను గూర్చిన రికార్డు నావద్దలేదా, ఎందులకీసోదె, మానీమలోని వింతరి సారము నిదివఱకే ఆంధ్రపత్రిక యెటుగొననుకొంటిని. ఈని యెటుగి

యు శోరణాంతరమున మోసపోయినది ఘనులకు నీచసంపర్కమువల
న వచ్చు దోషము ప్రకృతమాంధ్రపత్రికవలన దెలిసికొనవలసియున్న
ది. ఇట్టి తప్పుడు వ్రాతలు వ్రాయువారి దొకతప్పుకాదు సత్రములలో
శెడ్డలు వేయువానికి తప్పేమి, యెప్పేమి, పత్రికలు నడుపువారా వ్రాత
లోని జాడను గుఱియింపవలదా? ఎంతవసిపిల్లవానికేని యా వ్రాత తప్పు
డు వ్రాతయని గోచరించునుగదా? లేదా కృష్ణలోని తాడెపల్లి పెంకట
ప్పయ్య శాస్త్రిగారి వ్యాసమువలననేని యీ వ్రాతతప్పని తెలిసికోవచ్చు
నుగదా? ఆశాస్త్రిలవారికన్నను ఈవిగారు యథార్థవక్తలని ప్రా
ప్రయిటరుగారుతలచిరో? మేలుమేలు, సంపన్న గృహస్థునచనమ్మిక నా
యందు ప్రాప్తిపరుగారి కుదయించినచో చేసిన పొరపాటును పత్రి
కాముఖమున బ్రకటించి నిష్కళంక చరిత్రలై యిట్టి సత్కార్యముల
మొనర్చువారికి విఘ్నకర్తలు గాకుందురుగాక యని కోరుచు వారి స
త్యమును వారి ఘనహృదయమును, వారిసంపన్న గృహస్థత్వమును,
వావిద్యాపక్షపాతిత్వమును దెల్పదగు పత్రికకై యెదురుచూచుచు నిం
తతో విరమించుచున్నాను.

ఇట్లు,

భాగి చెన్నయ్య.

(4 ఏప్రిల్ 1913 సం॥ సువర్ణ లేఖనుండి)

వేమవరపు శతావధానము

ప్రతిపాటి కామేశ్వరకవిగారు పడినపాటులు.

తుమ్మెదపాటులు.

ఓంధ్రమహాజనులారా!

1912 సం॥ డిసెంబరు 28, 29 తేదీలను నరసారాపుపేటలో

కా వేమవరము అగ్రహారమున బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవుల
చే నొనర్పబడిన శతావధానము దిలకించినవారిలో నేనొకడను.....
వేమవరపు శతావధానవిశేషముల నావలన వినిన నామిత్రులొకరు
జనవరి 22వ తేదీ యాంధ్రపత్రికం దిలకించి మన కామేశ్వరకవిగార్నివా
తయొక్క నిశానిజముల నావల్ల వెరుంగ నెంచి నన్నడిగిరి.
రాజకొర కనేకులు వచ్చియుండిరను వీరి మడత . ట కేవలము వీరి
యసూయత వెల్లడించును ఇది యిటులుండ యీకవిగారవధానము
12న్నర గంటలకాలములో ముగింపబడినదని వ్రాసిరి. అట్లుగాక 5న్నర
గంటలలోనే పూర్తియైనదని లిఖించుచున్నాను. మరియును వెంకట
నాస్తిగారిచే జదువబడినదని లిఖింపబడిన తుమ్మెదపాట యీకవిగారి
స్వకపోలకల్పితమని చదువరులెరుంగలరు. శ్రీ శాస్త్రులవారు పాడె
డి తుమ్మెదపాట యందముచు, నడకయు, పొందికయును వేరు ఆపాట
కుచు దీనికిని చాలభేదముకలదు. మరియును బ్రత్యక్షముగా నాయవ
ధానముచు చూచిన నాబోంట్లు యందు విమర్శించుటకుగూడ సందే
హించు కొన్నియసత్యపువ్రాతలు మనకవిగారు వ్రాసిరి. మరియుక చి
త్రము వినుడు జానపాటి పట్టాభిరామ శాస్త్రీదులు అవధానిగారి
కిరుప్రక్కలను గూర్చుండి పెద్ద పెద్ద యక్కరములతో కాగితముల
మై వ్రాయుచు ధోరణితప్పినపు డవధానిగారి కాకాగితములుం జూపు
చువచ్చిరని లిఖించిరి. చూచితిరా! యీవిరుద్ధము. పట్టాభిరామశా
స్త్రిగారివంటి యుత్తములు తత్పండితసభా మధ్యంబున యట్టికృత్య
ము మొనరించిరనుట. గుంటూరుఅవధానములో “మధ్య శ్రీ కాశీకృ
ష్ణాచార్యులవారు అరచేతిలో వ్రాసి చూపిరను” సత్యవాదిగారి అస
త్యపువ్రాతను జ్ఞప్తికిదెచ్చుచున్నది. అసభలో “యంతమాత్రమునకే

నా రెండుమీసములుంచితిరి.” అని యొకరనిరట్టం వారిమీసముల మాహత్యము జక్కగా వెరిగిన యచ్చటి సభ్యులలో నెవరును అట్లని యుండలేదు. గాని, మన యాబుట్టపిట్టల సృష్టికర్తగారు నూతనులగు టవలననో, వారిమీసములపనబాగుగాగుట్టు తెరుంగకపోవుటవలననో శాఖాభిమాన మహాపిశాచావేశమువనో, యిట్లు తమపండితత్వస్వత్వమును వెల్లడించిరి. తఱచిచూడ నింతకును యీకవిగారు యవధానమునకు వచ్చియుండలేదని విశదమగుచున్నది. వచ్చినామిది స్నేహితునియై శ్రోత్రేంద్రియములు వీరిస్వాధీనములో లేకపోవచ్చును. ఓకవిగారూ! వీరిమీసాందనత యంతమాత్రముచే మనము లోకులకన్నులు గప్పజాలము. మీరును నేనును గాదుగదా? వేలకొలది జనుల చ్చటికివచ్చియుండి రేపటియొక్క హతనుగాంచినవారెల్ల రెంత మనస్థావమును జేందుదురో? చూడని మనయాంధ్రులెల్ల రెంత కల్లోలపడుదురో యను యాలోచనకలిగి మీహృదయమునడిగినచో మీకు బాగుగ బోధించియుండునే. ఈమాత్రమున మహాపురుషులకీర్తికాంతము మచ్చగలిగింప జాలమని రూఢిగానమ్ముడు. స్వబుద్ధిమాంద్యము నితరుల హృదయములందును జొన్నయత్నింపకుండు. నేను మన బొంట్లెల్లకును బయలుదేరి ప్రేమికలను చెడినంతమాత్రమున శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల కీర్తికి భంగము కలుగనేరదు. “దగ్గిన నూడెడిముక్కు తమ్మున పుడు నిలుచునా?” యను సామెతగా మీయప్రభంశపువ్రాతలవలన హరికీర్తికేకొఱంధయు గలుగదుగాని విద్యావంతులును, యుదార స్వభావులును ధర్మశీలురును నగు త్రియ్యాంధ్రపతికాధిపతిగారిని గూడ మీనగించి ప్రకటనానర్హులగు మీరస్యనమును ప్రకటింపజేసిన భవత్సహృదము నేమని వర్ణింతును..... యంతకును యీకవి

గా రవధానమునకు దయచేయకపోవుటవలననో విన్నమాటలు బుద్ధి మంతులవలన వినినవికాకపోవుటవలననో లేక మఱి యెవ్వరిప్రోత్సాహమువలననో వ్రాసియుండురు. కాని నిజముగా నాయవధానముం జూచిన యేబుద్ధిమంతుడును అట్లులిఖింప సాహసింపడని వ్రాయుచు నింతతో విరమించుచున్నాను.

శా॥ ఓ కామేశ్వరరావుగారు! మదిలో • నెక్కింతయుఁ కొంకులే
కీకేకల్ పదిమందిపండితు లి • దేమి? యీవిరుద్ధంబటం
చేకంబాచు చివాట్లుపెట్టుదురు మీ • కిమాత్రముందోచలే
దా? కారుల్పకటింప న్యాయమొకొ?త • ధ్యంబంచుమన్నింతురే॥
మ॥ అరరే ఎంతటివెట్టివాడనొకదా! • హస్యంబుగానుండదా?
సుల్ గాంచిన, పండితుల్ భగిర వి • శ్వాసార్హమంచెతురే
పరువా పండిత దూషణంబువలన • పాపంబుగాదొక్కొ? యీ
కరణిన్నాంధ్రుల పత్రికాదరము గం • గంగల్పగానెంచితే?॥

ఇట్లు,

బుధజనవిధేయుడు,

K S. Giri Row

(1913 సం॥ ఫిబ్రవరి 15వ తేది కృష్ణాపత్రికనుండి)

. ... ఆంధ్రపత్రికలో నెవరో నిదివరకు మేము వినియుండని కవి యొకడు శ్రీ తిరుపతివెంకటేశ్వరకవులచే వేమవరం అగ్రహారములో భాగి చెన్నయ్యగారిచే జేయించబడిన యవధానమును గురించి అసత్యములు ప్రచురించెను. ఆయవధానం సాంతంవర్కు మేముకూడనుండియే యున్నాము అవధానము వీన్నర గంటలో పూర్తిచేయబడెను సభికుల కోరికననుసరించి భారతకథవచ్చులాగున తుమ్మెదపాటపాడిరే

కాని ఆకల్పిత కవి వ్రాసినట్లు జరిగివుండలేదు. యింతయేటి? యవధానము జయప్రదముగా జరిగినదనుట కనేక పండితులొసగిన స్తుతిపద్యములే ప్రబలసాక్ష్యము.

యిట్లు తమవిధేయులు,

పసుమర్తి లక్ష్మీకాంతంబ్రవాలు,

(వేమవరం అగ్రహారం కరణం)

” శేఖరరాజువాలు,

(పుష్పమాగులూరు కరణం)

” సీతారామయ్యవాలు,

(పుష్పమాగులూరు యానాందూరు)

ఉ॥ పక్షులువ్రాలరోసె నొక పల్లెయ వేమవరంబు తత్సభా

ధ్యక్షత మీరొనర్చిన బుధస్తుత దివ్యతావధాన గీ

ర్మక్షతచే జనాభి శివరాత్రిమనంబుల రొసిరన్నచో

సియీతిరాజ రాజసభ లేమని చెప్పుదు వెంకటేశ్వరా?॥

తెలికేపల్లి రామచంద్రయ్య.

ఈయు తరములకేమి నిజముతేలి చాలసేపైచది. ఇవి యభ్యుచ్చయార్థమగుగాక. ఇట్టి వెన్నేనిగలపు ఇక సోదరులంగూర్చి యించుక వ్రాయుదము. ప్రపంచస్వభావము నతిగియో యెఱుంగకయో గాని శ్రీ మాసోదరులు చాల ననాలోచనగాఁ బ్రసంగించుచున్నారు. వృథాదూఁకులు దూఁకుచున్నారు ఈదూఁకులు మౌకేశికాక మాశిశ్శుడును సుప్రసిద్ధతర వడ్లమన్నాటి వంశ్యుడును నగు నరసింహ శర్మకుఁగూడ సంబంధించుచున్నవి. ఈబాలకవి అమాయకుఁడు నిజమాధనివా రితనికి శత్రువులు నిజమాడువారే మిత్రులు, ఇట్టి యితఁ

స్వరముగ నాపొత్వనముజేయుటచే బ్ర॥ తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవీశ్వరు ల
 చ్చుట్టిక విచ్చేసి శతావధానసభనుజేయుట కుప్రకమించిరి. సభాభవన
 మంతయు పండితబృందముచే నిండి నిబిడికృతమైయుండె. పృచ్ఛకులు
 యాభైమంది గూర్చుండిరి. ప్రథమదివసమునందు బ్ర॥ వేంకటేశ్వర
 శాస్త్రిగారు పృచ్ఛకుల మనోరథానుసారముగ ప్రథమపాదమును పూ
 ణి-చేసిరి. మఱునాడు బ్ర॥ తిరుపతి శాస్త్రిగారు పాదత్రయమును పూ
 ణి-జేసి పద్యములన్నియు జదివివేసిరి. సభాస్థానమునకు వచ్చియున్న
 పండితాభిమానులును విద్యాభిమానులును సవధానులనుగురించి స్తో
 త్రపద్యములను జదివిరి. జయజయజయేతిధ్వనులతో నాటిసభ ముగిం
 పబడెను. దివసద్వయమందు నీశతవధాన మయిదున్నరగంటకు పా
 ణి-అయినదని సభికులు నిశ్చయించిరి. శ్రేయాంసి బహువిఘ్నా
 ను న్యాయముగ శాఖాభిమానులు కొండ రవధానాంతరాయహ
 ప్రయత్నించిరిగాని అగ్రహారికుల పుణ్యముచేతనో తిరుపతి వేంకటేశ్వ
 రమహిమచేతనో సభికుల సుకృతముననో సభ జయప్రదముగా జరిగెను
 తరువాత శ్రీవారు శిష్యబృందముతో నాడుగృహమున కేతెంచిన న
 న్ను కృతార్థుంగావించి స్వస్థానముం ప్రవేశించిరి. తరువాత కొన్నిదిన
 ములకు కొప్పరపుంగులలో వేంకట్రమణకవిగారు రాజాపేట గ్రామ
 మునకుబోయి తిరుపతి వేంకట కవీశ్వరుల శతావధానము బాగుగ లే
 దని కొన్ని కారణములతో నొకమహాజరునామా పత్రమును వ్రాయించు
 చుక్కొని బ్ర॥ పోలేపెద్ది నాగభూషణంగారిని పోలేపెద్ది వేంకటకృష్ణ
 య్యగారిని లంకా వేంకటనారాయణగారిని మఱియొక విశిష్టాద్వైతని
 పద్యములచే స్తుతియించి ఈమహాజరునామాపత్రమునందు దగ్గుతులు
 డగ్గించుటయే నన్ను సన్మానించుట యని ప్రబాధించినారట. వారు

శారవనీయులును పండితపక్షపాతులును విద్యాభిమానులునపుటవజ్జనత
గిలించుచేరి కాబోలు ఆ గ్రామములో మఱియొకసంస్కృతపండితుఁ డీకవి
గారి మొకసంస్కృతశ్లోకమును జదివి దీనికి పరిఘ్నియైన తైత్తిర్యుల్లద్య
ము జెప్పమనికూడా నడిగిరట. నంతట కవిగారు యస్యజ్ఞాన దయాసిం
ధో జెప్పిరట. ఈవృత్తాంతము నేను రూఢివర్చగలను. శతవధానసమ
యమునందు బ్ర॥ భాగి చన్నయ్యగారు ఈకవులకు రాజశ్రీ యని పై
చిరునామప్రాసి ఆహ్వానపత్రికను పంపియున్నారు. కొంఠరి కవులతో
సభాదర్శనార్థమై వచ్చెడదాయని నడిగితే మాకు పై చిరునామయం
దు బ్రహ్మశ్రీ వ్రాయలేదు. ఆకారణముచే నామనికూడా జెప్పిరట.
అంతట శ్రీ చన్నయ్యగారిక సత్రికయందు బ్రహ్మశ్రీయని వ్రాసి తిరిగి
పంపిరట తురకవానిచే పంపుటవలన మేము రామని తిరిగి జెప్పిరట. త
రువాత గుంటూరు నివాసులగు శ్రీ సోమయాజులవారును నరసరావుపే
ట నివాసులు శ్రీ చావలి కృష్ణయ్యకారును కవిద్వయమును బిల్చుటకై
వెళ్ళినప్పుడు వారికి మాకు విరోధము గనుక రామని జెప్పినారట ఈ
కవులు శారవముతో సభకు బిల్చినప్పుడు బోక మహాకవుల కపయశము
ను గల్గించవలయునని ప్రయత్నించుటలుజూడగ భాజాభజంత్రీ మేళము
లతో సూపాదనానికి బిలిచితే బోక గోడకుండా గోంగూరనడిగినసా
మితెగానున్నది.

మహాజరునామాను ధృవిపర్చుటకైనికవిప్రయత్నించినట్టున్ను
దస్కతులుజ్ఞేసేవారలెవరుతటస్థింపక ఈప్రయత్నమునుమానుకొని కా
మేశ్వరకవిగారిని బురికొల్పినట్లు స్పష్టమవుచున్నయది. ఈకవిగార
దృష్టపూర్వము నశ్రుతపూర్వము. ఈకవిగారివ్యాసమంతయు సమ
గ్రముగ చదివిభూచితిని. ఈకవినామము సార్థకమైనదేయని నేనుకు

డికరమెత్తి దృఢముగజెప్పగలను. ఈకవినిజముగ నీశ్వరుడైనయడల శతవధాన సభాసమయంబున పండితబృందసమక్షమునందు మీరు శతవధానము బాగుగ జేయలేదని దృఢముగ జెప్పవలసియుండెను.

శ్రీవారిసన్నిధిలో నోరు..... ..నభనువిడచివెల్లి శ్రీవారిశతవధానము బాగుగలేదని పత్రికలయందు వ్రాయుటలు జూడగ కుచూపీయెందుకుబుట్టినావంటే సురూపులనెక్కిరించబుట్టినానన్న సామెతగానున్నది. పండితులసన్నిధిలో మాటలాడక తరుచు తపండితదూషణజేయుటభావ్యముగాదనియు, అసత్యవ్యాసములను పత్రికలయందునింపి మహాకవులకపయశంబునునంపాదించుటకు ప్రయత్నించుటయు, భగవద్విరోధులమాటలునమ్మి వేషములనుధరించుటయు, శ్రేయఃప్రాప్తికికారణములుగావని ఈకవిగారిహృదయమందు తోచేలాగుపరమేశ్వరుడను గ్రహించుగాక యనినుడివినింతటితో విరమించుచు ఆంధ్రపత్రికాపాప్రయితరుగారు గౌరవప్రదేశంబున నేక వీరులైవిరాజిల్లుచున్న బ్ర॥ తిరుపతివెంకటేశ్వరకవీశ్వరుల మహిమను జక్కగ తెలిసినవారలైయుండియు, అన్యతవ్యాసములను వెల్లడిజేయుటకై వారికిబుద్ధిసంగిన బరమేశ్వరుని బ్రాధికంచుచున్నాడు.

ఇట్లు.

శంకరమంచి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి.

ఈయుత్తరములకేమి నిజముతేలి చాలసేపైనది. ఇవి యభ్యుచ్చయార్థమగుగాక. ఇట్టి వెన్నేనిగలవు. ఇంక సోదరులంగూర్చి యిండుక వ్రాయుదము. ప్రపంచస్వభావము నెఱిగియో యెఱుంగకయో గాని శ్రీ మాసోదరులు చాల ననాలోచనగాఁ బ్రసంగించుచున్నారు.

వృధాదూకులు దూకుచున్నారు ఈదూకులు మాకేకాక మాశి
 శ్యుడును సుప్రసిద్ధతర వడ్లమన్నాటి పంశ్యుడును నగు నరసింహ శ
 ర్మకుఁగూడ సంబంధించుచున్నవి. ఈబాలకవి అమాయకుఁడు నిజ
 మాడనివా రితనికి శత్రులు నిజమాడువారే మిత్రులు, ఇట్టి యితఁ
 డు తమతోందటపాటునుగని మందలించినందులకై యేవిధమయిన జ
 వాబును గాని యీజాలకయేపోతరాజుగారిలో అందుల కప్పగించి
 యేమో ప్రల్లదము లతనిచే వ్రాయించి అతం దనివిననక యితని క
 త్యావశ్యక బంధుసముద్రుడగు నెక ప్రసిద్ధోద్వోగి శిరోమణి నికటము
 న వారికిఁగల శాఖావాత్సల్యాతిశయమునూతఁ జేసికొని కాఁజోలు
 ననరానిమాటలాడినట్లు వారివల్లనే విన్నయామాశిష్యుడు చెప్పి
 యక్కజపడఁజొచ్చినాఁడు, మొట్టమొదట మీసములు, తలపెట్టి
 వాసిన లేఖ మొదలు నేటివఱకును వీరొనర్చు ప్రసంగమెల్లను శో
 చ్యస్థితిలో నేయున్నదని వ్రాయవలసివచ్చినందులకు విచారించుచున్నా
 రము. గురుశుశ్రూష లేనిహేతువునఁ బూర్వోత్తర సందర్భములెఱుఁ
 గని వీరి యాశుకవిత్వలెనే వీరొ నర్చు ప్రసంగములును నుండుట య
 క్కజముకాదు వీరి నెవరేని మందలించినచో నావాక్కులువీరి కెక్కు నే
 మోగానిమాహృదయమునవారుమిత్తులైనను, అదృష్టపిశాచన్యాయ
 మున మమ్మువారు శత్రులుగాఁబ్రత్యక్షముగావ్యాసములలోలిఖించుచు
 న్నప్పుడు మాయపదేశమును వారెట్లు మన్నింపఁగలరు ఎఱుఁగ నేర్చి
 నచో మాయమాయితత్వమే వీరికిఁ జెన్నపురిలోఁ బ్రాజ్ఞశిరోమణులచేఁ
 బ్రశంసాపత్రముల నిష్పించినదని ధ్రువపఱచవచ్చును ఈయంశమునకీ
 క్రింది యుదాహరణముకన్నను బ్రబలాధారము చూపుఁ డనువార
 లుందురా? చూడుఁడు.

చేసి సరసకవీంద్ర నత్తములు సారవంతోవిభ వాళిరాములొ
 తిరువతి వేంకటేశ కవిధీరులమన్నన గన్నమిమ్ము మే
 మెరిగి ప్రశంసనేత జగమెల్ల నెరింగినయల్ల వివ్రతే
 ఖరునకు జన్నిదంబిమట కావున నేవిరమింతునింతతో

[అంధ్రప్రకాశిక]

ఈసద్యమును రచించినవారు జగత్ప్రసిద్ధులగు చెన్నాప్రగడ
 భానుమూర్తిపంతులవారు, వీరు కడు మంచిహృదయము కలవారు,
 ఎవరిసేని మెచ్చుటయే నీరిముఖ్యోద్దేశము అట్టివారుకూడ సోదరులను
 మెచ్చుటలో భారమునువహింపక “సాపాలకెల్ల భైరవుడను సామిత
 టాచూపై ద్రోసి వేళియున్నారు. దీనింబట్టిచూడఁ బ్రాజ్ఞులగు వారి
 యుద్దేశము శ్రీ సోదరులికను గొంతకాలము తిల్లి వెం॥ కవులెక్కడ
 గూర్చుండుచునన వక్కడఁ గూర్చుండుచు వినయవిధేయతలు గలిగి
 యుండవలసిదనియే కాని “టట్టాయ్, బుట్టాయ్, తాటికాయ లొట్టా
 య్” ధోరణికి దిగి “పుబ్బామఘా” న్యాయమున కుదాహరణముగాఁ
 దళయశము నర్పింపవలసిదని కాదు. ఈయంశమునకే యీక్రిందను
 దాహరింపజోపు శ్రీ సోదరుల మేనమామ కుమారుని హితోపదేశ
 ముకూడ బలకరమగుచున్నది.

“శ్రీమల్కోప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయ రమణకవులనుగూర్చి”

ఉ॥ శ్రీయతమూర్తులార? కవిశేఖరులార? మనీషులార? భ
 ర్మాయితభూషులార? జనమాన్యమనోహరవేషులార? నీ
 నీయెడ వ్రాయుపద్యముల నేమి కొరంతలు దీయకున్నచో
 నాయము ఘనమామకిలనందనుడక మరిగృష్టయాభ్యుడక॥ 1

ఋషంగ (శతావధానము మహాదివ్యంబుగా) జేయుచు
బుల్ మశిభూషణున్ నుతులమోఘుంబైతగఁగించుచు
త్పప్రచయంబుల స్థనిచు గుక్కిల్లుమింగించు పెం
బృఖినుధీమణి సహజ వెంకట్రహ్మకవ్యగణి॥ 2

౧ మీరొనర్చు (యవధానశతంబుల) గూర్చునట్టి ను
ములు స్థనంబు మశిచేలములన్నియు మీరుగొన్న స
లలమైనమాకు సగభాగము దద్యశమబ్బు వంశదా
లు మీరలాట మదికేమిగొరంతయు గానరాదిక॥ 3

కల్పి వారలును వీరలు దెల్పుగ వింటి మీయశం
నాత్మపూర్ణకృపనందిన మీకిలసాటిలేరు యీ
నొక్కవిన్నపము దెల్పిన న్నాగహ మొదబోకుడి
మాతులాత్మజమనీష స్వతంత్రముగొంటిగావున॥ 4

యగ్గముం దెగడుదంట కవీ.దృలుమీర లిర్వు రా
పెంకటేశ్వర సుధీమణు లిద్దరుగూడి కీరితి
నాల్గుదేశముల నింప దలంపక మీరు వారలు
గొకయింతబూచక నియోగులు వైదికులంచు మాముద్ర
విరోధులైతి రిది యందరకు గడబద్ధమాయ నూ॥ 5

ధాన మీయవని బారెను మున్నగు, దాన నెల్లరు
తె సత్కవీశ్వరులు వారలె బండితులంచు బల్కిరా
కారు కారనివ నుర్విని దప్పనిపించు గావున
చు వాకు క్షీరములు నీరములుం బలె నున్న గాభుకో॥ 6

ద్యాతిశయంబున్న యెడ జెప్పకనప్రత్వంబు లెన్నం బనిలేదు
ట్లు వ్రాయవైనది.

పైపద్యములు మేము వేమవరాగ్రహారావధానమునకు నేగి
 “గుంటూరిసీమను, వినిపించుపట్టున శ్రోతలలో నొకడగు శ్రీకృష్ణయ్య
 గారు స్వయముగా మాకొసంగి తామిప్పుడు చూడనక్కఱలేదు తమచి
 త్రమునచ్చినప్పుడు చూచి గ్రహింపఁదగినవిగాఁ దోచినచో గ్రహింపుఁ
 డు లేదా త్యజింపుఁడు” అని నుడివరి. మేమిందు వారివ్రాతను “మక్కి
 కి మక్కిగా గ్రహించుటచేఁ గొన్నితప్పులు గన్పట్టెడిని. కుండలీకరణ
 ము 2 చోట్ల కారణాంతరమున నుంచితిమి. దానికిఁగారణము రహస్య
 వేదులు తెలికొనఁగలరు శ్రీ సోదరుల పితృవంశమునఁగవితాధార యు
 న్నట్లు వినము మాతామహావంశము పోతరాజువారు, వారేతప్పుల
 తోడనైన నేమి కవిత్వము చెప్పు నలవాటుగలవారని నిర్ణయింపఁదగిన
 యాధారము లనేకములు గానవచ్చుచున్నవి. వారిలో ననేకు లీసో
 దరులు ప్రకృత మొనర్చుచున్న యవ్యక్తపుటనులకు నేవపడువారే
 యని చెప్పవచ్చునుగాని గుంటూరిసీమ పీఠికలో 15వ పుటలో నుదా
 హరించిన శ్రీపోతరాజుగారు మాత్రము కారణాంతరమున సో
 దరులు నడుపుచున్న పాపపుబండిని వెనుకనుండి త్రోయవలసినవారు
 గా నున్నారు. ఈపోతరాజుగారు కడునేర్పుగా నసత్యములు వ్రా
 యఁగలరు. వీరిపాండిత్యము 1913 సం॥ 3-4, సంచికలు మకోరంజని
 చూచినచో స్పష్టపడును, అవకాశమున్నచో నామనోరంజని
 పైఁ బ్రాజ్ఞులు వ్రాసిన యభిప్రాయములను ఈవేమవరాగ్రహార శతా
 వధానము తుట్టతుద నుదాహరించెదము. ఈయన తి॥ పెం॥ కవులకు,
 శ్రీమద్భట్ట ద్వితీయైకవచనము, శ్రీవంతం అగుననియే తెలియును గాని
 “శ్రీమంతం” అగునను జ్ఞానముకూడ లే దనుసాహసులలోనివారు ఈ
 యన వ్రాతను గనుల నద్దికొని పత్రికలోఁ జేర్చికొను కాలక్షురరావు

బరణ్డ మిమ్ముఁబోలఁగల పాటినరుండొరుఁడుంధనేర్చునే
 బిరబిరపదైములే జగువఁ బెద్దతనంబని యెట్టులబైచున్ ॥
 సరియనలక్షణంబట ప్రళస్తముగాఁగనుపింపవదై? సా
 దరమున మిత్రబాంధవులు తద్దయు మిన్నగఁజూచినంతనే
 గరువముఁజెంది నాకికను త్రొత్తలే దుట్టుఁడులేడటంచు దా
 బరిపరినంతసింపినను బండితవర్తలుమెచ్చవదై? సా
 మరుణొక కొందఱులు నె బాగని పల్కినయంతమాత్రనే
 తిరమగు మీయశమునకు దీటగునే? మఱి లోకముగలునే?
 తిరుపతివేంకటేశ్వరులె తిర్పతివేంకటశాస్త్రియుగ్మయై
 వఱలెడవట్టఁగల యది వారలనిర్మలలెక్కయేటికి ॥

ఉ॥ చండ్రపచండదీప్తిమెయి సప్తహాయం డటువెల్గువేళనే
 రంధయె సూర్ప మొక్కఁడు కరమ్మనఁదాల్చియు నడ్డువెట్ట త్రొ
 మండలికెల్లఁగమ్మునె తమమ్మది? భాస్కరుకడుగలునే?
 నింకె జగమ్మునం దమదునిర్మలసుశ్రికీర్తి వ్యాప్తిమై
 గండబలంబునంగనలి కాలునుద్రవ్వినయంత నల్పులున్
 మెండుమగంటిమిన్ మెఱసి మిమ్ముచుదార్కొనఁగల్గనేర్తురే?
 దండియశమ్ముకు నిగులఁ దక్కువగలునే? యిన్నియేల? మీ
 రుండినచోటనుండుటకు యుక్తులుగారనిచెప్ప నెప్పుడున్ ॥

ఉ॥ భూరమణుల్ ముదంఢఁగ ముక్కురపండితులెల్ల భీరులై
 పాఠితోపధానములఁ బార్థివసత్సభలందొనర్చి బల్
 పేరువహించియున్ మఱియు వేమరుహారములంగ్రహించి మీ
 కేర్పికఁదుట్టులంచనఁగ నెంతయు దిగ్భయమందినారు ప
 ల్కాటు స్తుతింపనేరనిదె భక్తి నొనర్చెద వందనంబులన్ ॥

ఉ॥ భారతగ్రంథముంబలెనె పావనమై రసవంతమై మహిమ
దారగుణాకరంబయి సదా సరకోటికి నీతిబోధకున్
గారణమై ఘనంబయిన కావ్యమునై వెలుగొందుచున్న మీ
గీరతగ్రంథమొక్కటియె గీటడఁగింపఁగఁజాలు దుష్టులన్ ॥

చ॥ సరసగతిం బ్రబంధములు చాలరచించియు నాంధ్రభాష ని
ద్ధరణిని వృద్ధిజేసిరి పదంపడిగొందఱఁజేసి రొప్పుగన్
నిరుపమశాబ్దికోత్తరుల, నిర్జితశత్రులఁజేయుమింక మా
తిరుపతివేంకటేశకవిధీరులఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా ॥

చ॥ పరులనియొంచఁబోకు మది భావ్యముగాదది నీదు తేజమే
ధరణిని శోభఁజెందెడినిదాననె వారలకిష్టసౌఖ్యముల్
అరయఁగ నీవెగావ నిక నన్నిటనెంతయుఁ బెద్దసేయుమా
తిరుపతివేంకటేశకవిధీరులఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా ॥

చ॥ ధరణి శతావధానమని దారినిజూపియు వెల్లడించి యా
సరణి ననేక దేశములసంచరియించియుఁ గొంతమందిన్
విరచనసేయఁజేర్చి యవివేకితమాన్నిశ్చిత్రధజ్జూడుమా
తిరుపతివేంకటేశకవిధీరులఁ దిర్పతివేంకటేశ్వరా ॥

గీ॥ నర్సరాట్పురి మిమ్మొకనాఁడుగాంచి
నాఁడుమొదలు కవిత్యంబు నాకుఁదోచి
నట్టలల్లఁగఁబూనితీఁ బట్టువిడక
నేఁడు నట్టులెవ్రాసితి నిక్కమిదియె ॥

మ॥ తమదాదర్యసలాభమబ్బుటకె యేతన్నాత్రమున్ వ్రాసితిన్
మిముదర్చించుటదక్క నన్యమెఱుంగన్ బెక్కేల జేరొక్కగ్రం
థమఁజూడంగను లేదు తప్పులకునై నన్నింతమన్నింపఁగన్
మిముగ్రాహిం చెద నాదిరింపుడు ననున్ మీశిష్యశిష్యుండనే ॥

అయ్యో,

శ్రీవేమవర శతావధానమున విము సందర్శించినవారలలో నేనుకూడ, ఆసమయముననే నలుపురతోపాటుతోచినంతవఱకు బద్ధములనువ్రాసి నమస్కరించుటకు నామరదృష్టమున దేహము కొంచెమస్వస్థతగానంటచే నల్లననింపజాలనైతి. నాపై ననుగ్రహించి యీనానమస్కారపూర్వకముగాఁ బ్రార్థన పద్ధములను గ్రహించి తప్పలనుక్షమించి నన్నుఁ గృతార్థుఁడనుగాఁ జేయుదురని దృఢచిత్తముఁ డనై యిట్లుపంపుకొన్నాఁడను

ఇట్లు, దీపాలపిచ్చయ్య,
విద్యార్థి, వినకొండ.

ఉ॥ ఓకవివర్యులారా! భవదుక్తరసాస్పదహృద్యపద్య వ
క్షాకలనఁ స్వపక్షములు హానినిజెందిన భీతిఁజెందుచుఁ
గాకవి హంసలయ్యయ్యో? చికాకయిపోయెఁగదా? యథోగతిఁ
గీకులు దూఁతులుగజెడి యొగిఁ గనుగొల్కులసీరునిఁచుచుఁ ॥ ౧

ఉ॥ లోకమునెల్లెడఁ గుకవిలోక మహామదవల్లులల్లఁ జీ
కారుగ, వాని నెల్లనఱుకఁ భవదంబధరించినట్టి శా
తాకృతిఖిగ్గయుగ్మమన నాదటనొప్పెడి మీదుమీసముల్
ప్రాకటనద్యశోవిజయభద్రములెల్లెడనుండుఁ గావుతఁ ॥ ౨ ॥

చ॥ సరసిజగర్భులంచు మతిచాకచకిన్ గురులంచువిద్యలఁ
నిరుపమసీతిఁగావ్యులని సచ్చలుసర్వకవీశ్వరుల్ నుతిం
త్రరయ “నిరంకుశాశవయ” యచచ్చిఁచుటెకాని పూజ్యతా
తిరుపతివేంకటేశ్వరుల దీటువహింపఁగలారె యేరును ॥ ౩ ॥

సీ॥ శ్రీసార్వభౌములచెంతబద్యములుగు
 ప్పించినా ర్వారి మెప్పించినారు
 శతవధానమ్ములు చక్కఁగావేల్వలు
 చేసినా ర్జయభేరివేసినారు
 లోకకాకవిలోక పాకమ్ములను గాల
 రాచినార్విజయులైతోచినారు
 అగ్రహారాన రహారాది బహుమతు
 లాది నార్చులఁ బెంపొందినాడు,

తే॥ గీ॥ సద్యశమ్ముచు భువివెదఁజల్లినారు
 దివ్యమోధాబ్ధి విబుధులఁ దేల్చినారు
 గానతిరుపతివేంకటాఖ్య కవిమణుల
 నెన్నఁగాఁదరమానె వాణీశుకైస ॥ ౪ ॥

క॥ [చేవ్రాలుగల తుట్టతుదికాగితము కనుపట్టలేదు కావున
 సీపద్యములువ్రాసినవారు తమపేరుచుదెలుపఁ బ్రార్థింపఁ
 బడుచున్నారు వ్రాసర్కుద్రణమున నివరింపఁబడును]

చ॥ నిరుపమసాహితీగరిమ నేర్కగ మీసముఖాననేర్చి వే
 లరి శివరామశాస్త్రి జనలోకముమెచ్చఁగ సుబ్బరాయశా
 స్త్రిరమణనిర్వరుఁ దగసుధిసుతులు మెచ్చకతావధానములో
 గరమునొనర్చసాగిరి వికస్వర సుస్వర భాస్వరమ్ముగ ॥ ౧ ॥
 [నా లుకప్పట్టలేదు]

శ్రీవాసుదేవవరబ్రహ్మణేనమః

చ॥ సరళతుషారభూమిధరజానువిశేషదయాత్మ బేదుషీ
 తరళనిర్గళాశుకవితావనితాపరిరంభజ్మంభానో

అయ్యా,

శ్రీ వేమవర శతావధానమున విము సందర్శించినవారలలో
నేనుకూడ, ఆసమయముననే నలుప్రత్యోపాటుతోచినంతవఱకుఁ
బద్ధములనువ్రాసి సమస్కరించుటకు నామరదృష్టమున జేహము
కొంచెమస్వస్థతగానుంటచే నల్లనఁజూలనైతి నాపై ననుగ్రహించి
యీనానమస్కారపూర్వకముగాఁ బంపుకొన్న పద్ధములను గ్రహించి
తప్పలనుక్షమించి నన్నుఁ గృతార్థుఁడనుగాఁ జేయుదురని దృఢవిశ్చయఁ
డనై యిట్లుపంపుకొన్నాఁడను

ఇట్లు, దీపాలపిచ్చయ్య,
విద్యార్థి, విన్నకొండ.

ఉ॥ ఓకవివర్యులారా! భవదుక్తరసాస్పదహృద్యపద్య వ
ర్షాకలనక స్వపక్షములు హానినిజెందిన భీతిజెందుచుక
గాకవి హంసలయ్యయ్యో? చికాకయిపోయెగదా? యధోగతిక
గీకులు దూఱులుగజెడి యొగిగ ననుగొల్కులనీరునించుచుక ॥ ౧

ఉ॥ లోకమునెల్లెడ గుకవిలోక మహామదవల్లులల్ల
కాకుగ, వాని నెల్లనఱుక భవదంబధరించినట్టి శా
తాకృతిఖిగ్గయుగ్గమన నాదటనొప్పెడి మీదుమీసముల్
ప్రాకటనద్యశోవిజయభద్రములెల్లెడ సొందు గావుతక ॥ ౨ ॥

చ॥ సరసిజగర్భులంచు మతిచాకచకిన్ గురులంచువిద్యలక
నిరుపమనీతిగావ్యులని సీచ్చలుసర్వకవీశ్వరుల్ నుతిం
త్రరయ “నిరంకుశాకవయ” యచచ్చియెచుకాని పూజ్యతౌ
తిరుపతివేంకటేశ్వరుల దీటువహంపగలారె యేరునుక ॥ ౩ ॥

శ్రీవేమవర్గాగ్రహార శతావధానము.

సీ॥ శ్రీసార్వభౌములచెంతబడ్యములుగు
 ప్పించినా ర్వారి మెప్పించినారు
 శతవధానమ్ములు చక్కగావేల్వేలు
 చేసినా ర్యభేరివేసినారు
 లోకకాకవిలోక పాకమ్ములను గాల
 రాచినాన్వజయులైతోచినారు
 అగ్రహారానర్హారాది బహుమతు
 లాది నార్పాల బెంపొందినారు,

తే॥ గీ॥ సద్యశమ్ముచు భువివెదజల్లినారు
 దివ్యమోడాబ్ధి విబుధులఁ దేల్చినారు
 గానతిరుపతివేంకటాఖ్య కవిమణుల
 నెన్నఁగాఁదరమానె వాణీశుకైవ ॥ ౪ ॥

క॥ [చేవాలుగల తుట్టతుదికాగితము కనుపట్టలేదు కావున
 సీపద్యములువ్రాసినవారు తమపేరునుదెలుపఁ బ్రార్థింపఁ
 బడుచున్నారు వునర్కుద్రణమున సవరింపఁబడును]

చ॥ నిరుపమసాహితీగరిమ నేర్పుగ మీసముఖాననేర్చి వే
 లురి శివరామశాస్త్రి జనలోకముమెచ్చుగ సుబ్బరాయశా
 స్త్రిరమణనిర్వరుఁ డగసుధీసుకుటు మెచ్చశతావధానముల్
 గరమునొనర్పసాగిరి వికస్వర సుస్వర భాస్వరమ్ముగ ॥ ౧ ॥
 [ప్ర లుకన్నట్టలేదు]

శ్రీవాసుదేవవరబ్రహ్మణేనమః

చ॥ సరళతుషారభూమిధరజానువిశేషదయాత పెదుషీ
 తరళనిర్గళాశుకవితావనితాపరిరంభజృంభణో

త్తరప్రతిభాసమజ్జ్వల వధాన విధాననిధానులైన శ్రీ
తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీనులుల బ్రతుకొత్తునిచ్చులు ॥ ౧ ॥

ఉ॥ అన్నెలకైచకోరము లహర్నిశముందపియించురీతిగాఁ
బున్ననభక్తి మీదుపదపద్మముల గడుఁబెర్చిఁగొల్పుచిం
కెన్నఁడెకెన్నఁడోయనుచు నెంతయుఁగోరిక లూరుచుండుమా
పున్నెము నేటికిఁ ఫలముఁబొందిమిముంగనుభాగ్యవ బ్బెడిక ॥ ౨

ఉ॥ కమ్మదఁ మ్మునించి బుధకల్పిత ప్రభాసువృత్తబాధకా
వ్యమ్ములమించి ధారణ సెబాసనిపించి సుహృత్సుధాప్రవా
హమ్ముజనించి కాకవిజనాభి కృతంబుహసించి మీనధా
నమ్ముజనమ్ము కిమ్ముగ మనమ్ముముదమ్మునుగ్రమ్ము జేసెడిక ॥ 3

సీ॥ పర్వదినమ్ములఁ బాథోధి రంగదు
త్తుంగ భంగములనుప్పొంగురీతి
భండనమందట్టనుండు గాండివ ముక్త
చండకాండము లంపుచుండుభాతి
దిలిసుతనుతుండు స్వాతీగతుండై ష్మీతి
యతులితాసార సంగతమగుగతి
శితికంతజూటచిర్గతవిచిర్మలసుధా
రసయుతత్రిభవ నిర్మలశికరణి ॥

తే॥ గీ॥ సరససారసుబంధబంధుర సువ్నత
కలితమృదుమధురలిరాశు కవనధార
నదలనువిస్మయాభ్యతా వ్రజేందఁజేయు
మీకునములెవ్వరిక మీకు మీరెకాక ॥

చ॥ గఱగఱిక బరోక్ష మునఁ గాఱులు పేల నేగాని దంభభూ
భరదరులందుడఁగుచు పాతకులు జపలక్షచార సో
దరులును దుష్టమార్గచయదర్శితరాములు నెఁదఱైన శ్రీ
తిరుపతివేకటేశ్వరి సుధీశులతో సముదాదురే భువి ॥ ౧ ॥

చ॥ కవులన నందఱుగ వ్రలుగాఁగలరే? రచియించియుండిరే
నవరసపూరితులుగ నవ్యకథల్ మిముఁబోలె నందు బాం
డవవిజయంబుఁబోలఁ దగునాటక రాజము మూడువేళల
దు వెడలునే? మతొక్కరికిఁ దోచునె యయ్యసమానధారయు ॥

తే॥ గీ॥ ఓమహాధీసులార? మహాన్నతమగు
మీవధానవిధానం బమేయముగను
గలుగఁజేసినమోదంబు నిలుపలేక
పద్యములన్నిట వెల్లడిపఱచినాడ
వచ్చియును రాని బిడ్డలవల్కులకును
దల్లిదండ్రులుమిగుల సంతసపడుక్రియఁ
దప్పులున్నక్షమిప్పుడ దుదారమతిని
అశ్రితుడ శిష్యసముడ జంధ్యాలవంశ
వసథిశిని సుబ్రహ్మణ్య మనెఁపవాడ ॥ 2 ॥

ఇట్లు భవదాశ్రితుఁడు

జంధ్యాల చిన్న సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

చ॥ ఘనతనుమీఱ బుదకునఁగాలముఁబుచ్చుచు బారశాలనే
దినమునొక్కభంగి గురుధీవరులైకడున్పద్ధిజేయుచు
మన మలరంగ బాలురకు మాంద్యముఁబాపి పదార్థజాలము
దనువుమరట్టివారికట ధైర్యముగాదొకొ మీరలుండుటల్ ॥ ౧ ॥

ఉ॥ సారముగాదు ప్రస్తుతవిచక్షిణ వర్యకవిత్వమంచుఁ దా •
 నీరసభావ మొంది స్తవసీయులఁ దిర్పతివేంకటేశులఁ
 ధీగులటంచు లోడలఁచినీచిచ్చయైన భవాని వీరివా
 ధ్ధోరణియందు నృత్యము నకుంతితలీలలఁ జేయుచుండెడున్ ॥ ౨ ॥

ఉ॥ అందముమీఱుమీగు కవితాతిశయమ్మును విన్నమాత్రనే
 యందఁజిహ్వానసమ్ములహహా యనిసంతసమందుచుండు మా
 కందదెయిట్టిపోకయహహా యనికొందఱు నిట్టికార్యమున్
 వందలువేల్చెనఁ గొనబాగుగదాయనిచెప్పువారలున్ ॥ 3 ॥
 (ఇంకను గొన్ని కలపు. చేవ్రాలుకన్నట్టను)

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయైనమః

।—•ప్రార్థన•—

ఉ॥ శ్రీకరభాగ్యభోగ్యము లశేషకలావిభవంబులున్ స్వనే
 వాకరణప్రవీణలయి వార్ధినుతావిధివల్లభల్ స్వధ
 రాకలనందనర్పజనకాగత హైమవతీత్వమర్థయు
 క్రాకృతినెప్పు భక్తశిశిర్సార్థదయైన భవానిగొల్పెదన్ ॥

న వ ర త ము లు

ఉ॥ వేమవరాగహారమున విశ్రుతజాతిగుణక్రియుల్ గలా
 శ్రీమతులారాగహరికులు చిత్రము తిర్పతివేంకటేశ్వరా
 బ్యామహసీయ సత్కవికృతాంచితరీతి శతావధాన మా
 పామరపంజిత ప్రమదపాత్ర మదిట్టలొనర్పఁబూనుటల్ ॥

చి॥ తిరుపతివేంకటేశుడను దేవుడు శేషమహీధరంబునఁ
 జిరముగనుండివెరొక విశిష్టగతిన్ నటియింపఁగోరి భా

ఉ॥ సారముగాదు ప్రస్తుతవిచక్షిణ వర్యకవిత్వమంచు దా
 నీరసభావ మొంది స్తవసీయులఁ దిర్బతివేంకటేశులఁ
 ధీరులటంచు లోడలఁచినీనిచ్చియైస భవాని వీరివా
 న్దోషణియందు నృత్యము సకుంతలీలల్లఁ జేయుచుండెను ॥ ౨ ॥

ఉ॥ అందముమీఱుమీగు కవితాతిశయమ్మును విన్నమాత్రనే
 ముగిసినాడనుచును ముగిసినాడనుచును ముగిసినాడనుచును

అంతఃపురమునందును బయటనును కవిత్వమును

మీ కవివరద్యయకు శతావధానము

హరికులు దద్దిధిసాధకు లొటన్గిక్కుమే
 గాదు దలపక బరిశీలనబుద్ధి జూపండి ॥

నరు కావ్యకిల్పనయు వాక్పాగల్భ్యమున్నార్దవా
 శబ్దగుంఢనయు సగ్రామ్యాభినవ్యగ్రథా
 నొక్కచోటఁబరికించక లేవమించుండెల్ల
 కయు శోధితంబున సామ్యాభావమేవీరీక ॥

అంతఃపురమునందును బయటనును కవిత్వమును

ంగనుండివెరొక విశిష్టగతిక నటియింపఁగోరి భా

నురనిజశక్తి లీల నభిశోభిస్తుడై భువినిమ్మహాకవి

శ్వరయుగళా కృతిక్ వెలసె సత్త్వమహాత్మ్యము లిట్లులుండునే॥

శా॥ ఆవాచాలత యాకవిత్వగరిమం బ్రాహ్మ వాధాస్య మో

ధీవై డగ్ధమునాసమస్ఫురణ మాదివ్యప్రబంధాను బం

ధావిష్ణుశ్శవచక్రపటిస్తతయు నాహా! యద్విత్తీయంబు స

ద్భావుల్ తిర్వతివేకశేషైరకవ్రల్ తామెట్లుపాదించివో॥

చ॥ మనతర్థస్తుండునిట్టి మహిమంబులుగంటిమె వింటిమ్మే వధా

సనవమహోత్సవం బటసునదబిది కాశియొ రామనాథులొ

వినుతిరుక్తియొక్క శ్రీనిధియొ వింతగుకంచియొ కాళహస్తియొ

ననుమునుచూడనిమ్మచుజన్మశ్రుతి యెల్లడలక విసంబహక॥

ఉ॥ ఇత్సుఫలంబుహాటక సమృద్ధ సుగంధము పూర్ణచంద్రని

ర్లక్షణభావమీ కవివరదవ్యయక్లుప్తశతావధానముం

దక్షునిన్నాగహరికులు దద్విధిసాధకు లొటనిక్కమే

పాక్షికయుక్తిగాదు దలంపక బరిశీలనబుద్ధి జూపండి ॥

శా॥ పాశిత్యోబురు కావ్యకిల్పనయు వాక్యాగల్భ్యమునార్ద్రవా

ఖండసూర్జిత శబ్దగుంఫనయు సగ్రామ్యాభినవ్యగ్రధా

చుష్టప్రజ్ఞయు నొక్కచోటబరికించక లేవని రుండైబ

హ్మండంబతయు శోధితంబును సామ్యాభావమేవీరికే॥

చ॥ ఇది మొకయద్భుతంబిరువు శేకకృతాభినివేశులొట స

మృదమున నాగహరికసమంజస దిగ్గజముల్ ద్వయీకవి

త్రిదశపసిహముల్ మిగులదేజముగల్గినవం చనుండ ని

ట్లదిచు ఖమైకమత్యమని యెల్లరకుదగబోధించుచుక ॥

శా॥ కాశీదాసుడుదండిశంకరులు మాఖప్రఖ్యుడనువుల కవుల్
కాశీదేవి పసన్నతంగనిరి విఖ్యాతిం బ్రబంధంబులఁ
కేశీరూపసరస్వతీత్వము లసద్గీర్ణార్థుల చాతుర్యమో
వేళాపాళులులేక స్వైరకృతులీ విద్వత్కవుల్ సెప్పెదన్ ॥

శా॥ భాషాతద్విభులు రమాతదధిపుల్ భాస్వత్సతీతత్పతు
ల్యాపాగణ్యశచీతదీశుల విలుబప్రస్ఫురత్సర్వ స
ద్భాషాశ్రీలు సహగ్రహారిక కవిద్వంద్వంబుకుఁ గూర్తు) మ
ద్భాషాశ్రీపితులై యటంచనిశముఁ ధ్యానించెదన్ వారలన్ ॥
రామధు వారికయ్యశాస్త్రి)

సభముగించునప్పుడు చెప్పినది.

చ॥ జననపులగ్నమందలరు శక్రగురుండును శుక్రముఁ గుజం
డును నలరాహువుకీ ననుఘనుంబొనరించెడినం తెకాని యే
నును నొకసత్క పీశ్వరుడనో “తిరప్ప”య్యయినొక్కమేటి యో
యనఘకవిగ్రహంబులు గ్రహంబులుగవ్వను జేయవలయున్ ॥ 1
ఊరేగింపున కించుక పూర్వముజరిగిన విద్యాప్రసంగానంతరము
సత్కృతులైన ప్రకృతకవులు చెప్పినవి.

సీ॥ మరల స్వేచ్ఛ మిరు మాకు లభింతురో

పందనంబయ్యో? విద్వాంసులారో?

మంచిపద్యములు క్రమ్మట విరుఁతున్నఁడో

జ్ఞోహారులయ్యో? యోసుకపులార

కన్నులుబల్లఁగాఁగొంచుటేనాటికో

మోకుబ్రణామముల్ మిత్రులారో?

మరల నెన్నఁడుకనంబును మోకన్నీరు

మోకుమంగళమోయమిత్రులారో?

తే॥ గీ మరలమాచేత శారదమాన్యచరిత
 ఉరకయెన్నఁడు చేయించునో? శతావ
 ధానమా? దివ్యకీర్తిప్రధావిధాప్ర
 ధానమా? నీకుఁగూడవందనములమ్మ॥

సీ॥ విశ్వజనీనుండు వితతభాగ్యుండు భా
 గ్యస్వహాయుండు చెన్నయ్యగారు
 పరమసాధువు మేల్మచ్చెఱువు వంశాంభోధి
 చంద్రముఁడైన శేషయ్యగారు
 యశోపవీతాన్వయాంభోధి కబ్బుండు
 పేకటాచలపతి వితతయశుండు
 భాగి వంశ్యుండు వెంపటివారికిం దత్తుఁ
 డైన వెంకటసుబ్బయార్యవరుండు

తే॥ గీ॥ అశ్వమేధంబా? రాజసూయంబా సత్ర
 యాగమోనాఁగ నవధానమలవఱిదిరి
 సాటి వెల్నాటివారును సాటిలేని
 పారు వారికిఁగూడ నావందనములు॥

తి॥ శా॥

తే॥ గీ॥ ఇతరశాఖయటంచు లోనించుకేని
 భేదమెన్నక ననుదద్దఁబేర్చిజూచి
 గౌరవించిన మిమ్మెన్నఁగలనెయేను
 సర్వసములార? వెల్నాటిచతురులార?
 (వడ్లమన్నాటి సరసింహము, పింగళి లక్ష్మీకాంతము, జంధ్యాల
 సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రియునను శిష్యులుచేసిన ప్రసంగాంతరము
 చెప్పినది)

చ॥ తిరుపతియేగ్గుగాఁగ గడిదేటిన శిష్యుల నేకు లొప్పుమైఁ
బొరిబారి రోజుచుక దనదుపొంతను బెబ్బలిపిల్లలట్టుచూ
ఁజులకుఁదోపఁగేల నొకపాటిగి బెత్తముఁబూని వేంకటే
శ్వరుఁడు శతావధానమచు “సర్కసు”జూపెడిఁ జూమఁడోబుధుల్॥

మె॥ శా॥

చ॥ తిరుపతివ్యాఘ్రమై బయలుదేటిన శిష్యులుగున్న యేర్పులై
వఱలఁగఁదేఱఁగాఁదగినవారలు బెబ్బలిపిల్ల లెల్లమా
ర్తురు కపికుట్కరమ్ములయితోఁపఁగ వేంకటశాస్త్రిసీరకే
నఁగ శతావధానమచు “సర్కసు”చూపితివమ్మ శాంకరీ॥

1

తి॥ శా॥

బ్రహ్మరథోత్సవానంతరము చెప్పినపద్యము.

సీ॥ కాసుచొప్పున నితగా నారణముచేసి

తెంతఁ తెచ్చినను మాకింత లేదు

గడగడలాడినిఁ గానఁగా నేతెంత్రు

గానఁబోయిన మమ్ముఁగాంచుటరిది

ప్రీతితో నీకునర్పింతురెంతైన మా

కింతయిచ్చియు నెంతరెంతోయనుచు

నేవించి నీకు శాంతిములిత్తురు నేవ

గావించినను మాకుఁగానునీరు

శే॥ గీ॥ అచుచు మును పెన్నఁడో యాశినట్టిమాట

కన్యధాత్వంబుకూర్చి సిగ్గందఁజేసి

తైన నేమయ్యె యిత్సవాదికమ్ము

ఏవకైకొమ్మ? యో వెంకటేశదేవ॥

1

నేమవరమునుండి బయలుదేలువప్పుడు చెప్పినవి

ఉ॥ కాశికముడి యొడడకుఁగాల్గదలింపనివానిఁ గాశివి

శ్వేతని దెచ్చి యొక్కయెడ నింటికిదాపుననిల్పె సద్యశో
రాశి భవత్పితామహుఁడు ప్రాజ్ఞుఁడు, తీర్పతివేరక లేక నూ
రీకుల సిస్రతెచ్చుటదియేమి విశేషము చెన్నయాగ్రహారీ॥

1

వె॥ శా॥

ఉ॥ ఎవ్వరునిగ్రహించిరొ బుధేంద్రులు రాజులయొద్ద వారిపే

రివ్వసుధక జెలంగునటులెంతయు నోమిరచెన్నయాదులం
దెవ్విధినేని బేర్చిభరియించుచు మేల్ సిరినింపుమమ్మ మా
యవ్వరొ? యింకమాకు సెలవా! యలవేమనాగ్రహారమా॥

1

తి॥ శా॥

శ్రోవలో ననుభవపూర్వకముగాఁ దోచిన కల్పనలు.

సీ॥ ఎక్కించితివిగదా? యేగుచో మేనాలి

సత్వతస్సుమవృష్టి సంకులముగ

పట్టించితివిగదా బ్రహ్మరథముఁగూడ

స్వస్తివాచనపురస్సరముగాఁగ

కల్పించితివిగదా గాఢోత్సవమ్మల

వారాంగ నాకదంబములతోడ

తాల్పించితివిగదా? తలలపైఁబాదర

జంబు నాబాలవృద్ధంబుగాఁగ

తే॥ గీ॥ సురభిమానగ్రహార వేశ ధూమధూపి

తావ్రయోజక గర్తపురాంతరి ఫి

తాత్మపద్ధతిపఠానుయాయనూజన

సంకలిత నిత్యమూర్ఖ? అసనపుజర్చ॥

1

సీ॥ పాదరజంబాసపడక యూరక వయక

పంక దండము పెట్టువారు లేరు

బ్రాహ్మణత్వంబూడిపడ్డదే యూకసం

బంధుని యన్నకు లెంచు తోరు

భక్తిసాధపట్టినట్టి సత్త్వాత్మ

మలవడకున్న బ్రాహ్మణులు లేరు

గమనాత్మివరం మనం
మనం - ౨ - ౨ మనం - ౩ - ౩

న్నె పలారకున్న గేహిమలు లేరు

తే॥ గీ॥ ఒక్కపడ్డటి దొర్భాగ్యమురహిగాక

అదియూపానదుపాయ సంపదకు నెదుగు

మూరగులెటుంగరకట? నీసారునుకవి

వినుతమఖభూమి? యొకొండవీటిసేను॥

2

వెం! శా॥

సీ॥ ఏయింటజూచినఁ బ్రాయశంబుగఁజేరి

~~బ్రాహ్మణత్వంబూడిపడ్డదే యూకసం~~

వేదాలంబరసినఁ గావుటానుచరించు

పలుకఁబాటినచాలు పంటచేలు

ఏకావిగనుఁగొన్న నేకాననఁజాలు

నమృతంబుతో బోరునట్టిసీరు

ఏగ్రామమేగిన నింతలుతలుగూడఁ

బవధూళెదలఁగోరు భక్తిపారు

తే॥ గీ॥ బ్రహ్మశబ్దంబుదాల్చిన పాడుదండి

కుజనులనుదాల్చు పేదతికొఱకుఁగాదె

పాదరక్షలుదాల్పొగవలయు నీదు

విధమెఱిగినామ యో కొండవీటిసీమ॥

1

తి॥ శా॥

శ్రోవతోని యెల్లమదగ్రామవాసులును బూర్వపరిచితులును
నగు శ్రీ వల్లూరి రాజకవిగారు లోనగువారు సగౌరవముగాఁగోరిన క
ల్పనమొదల జెప్పినపద్యము

ను॥ అలవారాణసనుండు దేవుడు కుటుంబామయి

బులకుఁ దాళఁగలేక నెమ్మనమునక బొల్పొరురాగాంకురం

బుల నిర్మూలముచేసెవచ్చి యిచట బుణ్యస్థలంజాత్రిశృం

గల సత్పర్వతమండు నిల్చెనొకొ యేకాకిత్వి మేపారఁగఁ ॥

1

వెం॥ శా॥

నర్సారావుపేటలోని సభ్యులకోరికపై మాశిష్యుడు అవ్వారి
సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి చెప్పిన యత్యాశుకవిత్వానంతరము చెప్పినపద్య
ము.

చ॥ ప్రకటతరాశుధారను సభాసదులందఱు మెచ్చుచుండ గా

యకమశీసంతసింపఁగ నయారె ? రచించినవాడవీవు వా

రకయరవిదచుదరి మరందర్పరంబున్రవించుచుండునీ

సుకవితగాచుకోఁగద వె సుబ్బనశాస్త్రి జగద్ధితంబుగఁ ॥

తి॥ శా॥

గన్య

ఇది శ్రీతిరుపతి వెంకటేశ్వర విరచితంబగు

వేమవర్గాహరి శతావధానము

సమాప్తము

ఓం ఓం ఓం

(6)

ద్వితీయాశ్వాసము.

41

భరణీతలంబురంగవల్లి కాలంకృతంబగు మెఱుంగు హారంగమీఱఁ దరుజారుణబింబడంబు
విడంబిదాడిమీకుసుమ విసరలసదసమవిష్కమర ప్రభావిభవంబు శోణాంబర ప్రకల్పిత
వితాన వితానంతై తనరఁ బచేళిను లికుచమాలూర ఫలకుచాభిరామ తత్తల్లతాంగీకిస
యచలత్కరాభినయమరుత్ప్రపూరిత కీచకరంధ్రస్వనగానంబులు జెలయ గతాగతకు
కాంగ నావారంబు కలకంఠీకలకంఠికకావ్యసం బొనర్చుకువాసీనులబృందంబు వం
దంబు నందంబు నందంబు నొంది విక్రీణకాభిభాషాచలమోక్షిప్త జాలకజాలంబు లా
జాతుతనికరంబుచందంబు నొందఁ జంపకజసాబంధుజీవసాళికం ప్రదీపకళికలసాలికం
గీలకొన నందంద మందమందమరుచ్చలాచలసరస్థల బద్ధసౌగంధ్యబంధురప్రోన్నమత్సు
ష్పంధయస్తనంధయస్తోమంబు హోమధూమంబుగోమన సెసంగ సకలద్విజారవసమ్మం
ద్ధంతై యవ్వసంతసమయంబు నిఖిలజగన్మోహం బయ్యె నయ్యెడ॥

మ॥ ఒక నాఁడారఘురాజనందనుఁడు ఖడ్గోత్తప్రభాచాచీ
కృతనత్కాంచనరత్నదీపితులఁ జెన్నైకొల్వకూటంబునకే
నుకవుల్ మంత్రితకుల్ పురోహితులు రాజుల్ భక్తితోఁగల్వఁగాఁ
బ్రకటప్రాధిమ మీఱ రాజున మెలర్ప న్నిందుగొ ల్కొప్పగక॥ 45

ఉ॥ మిక్కిలినల్పదేణుబలుమేనులు జాంజారుగడ్డముల్ సేకల్
చక్కనియంపకోలలు భుజంబులవై సెలవింటిబద్ధలక
గ్రిక్కిఱియంగ వైచుగురిగంజసరాల్ సెమలీకలుకొ జెవిక
జెక్కినకొండగోగువిరిచిన్నెలు పన్నెలు చూప సెంతయుక॥ 46

చ॥ కటిని బిగించి కట్టిన చొకాటపుగాటపుఁబారుటాకుదు
ప్పట్టులబెడంగుతో నిటలపట్టుల జేగురుబిళ్లబొట్లతో
నటునిటు కొంతకొంత బెదు రందుచు దిక్కులఁ జూచుచూపుతో
నటవులనుండి చెంచుదొర లబ్బరపాటుగగొందఱత్తరిక॥ 47

చ॥ కలరవశారికాశుకపికంబులు దివ్యమూల మహామధుర
పాలుగగుదంతముల్ పికిలిపూవులబంతులు తేనెకావడల్
ఫలములు నక్కకొమ్ములును బచ్చనికప్రము చారపప్ప స
గ్గలముగ దేగగుంపులును గానికగా నిడి మొక్కి మక్కువకొ 48

సీ॥ సామిసామి పరాకు చక్కనిరాచదో రయ్య దండాలు సీయడుగులకును
మీసల్లదనమున మాసెంచితలు మేము మాబిడ్డలను కాన మనెదమయ్య
కానలకోసలనానాట గరుచేరి పొట్టసాకెదమయ్య పుడమిత్తేడ
యేటల తోటల యేటువంటిబలుమెకా లైమాచేసిక్కునయ్య మీకు

గీ॥ దవుల నూసినయొక్కడుగవులబోవ నీకనింగము నైనను సెంచివైతు
యొక్కరికంబెనుయొక్కడుబలుక్కుకునక లందమానిన యోరాచచందమాను॥ 49

సీ॥ నూసినారము సామి? సుట్టుగట్టులత్తేని సుట్టుగల్గిన గొప్పగుట్టలెల్ల
గాసినారము రాజ కలశంబుబిడ్డడు క్రొవ్వడందిన వింజకోనలెల్ల
మెఱిగితి మెకిమిఱడ? మినుసిగదేవర మామగుబ్బలిసల్లసీమలెల్ల
తిరిగినామాయయ్య? తొంగంటిసాముల పొందింపునేతలబూములెల్ల

గీ॥ నందునందున మెకముల నబ్బురముగ నేసి యన్నింటి నొకడెబ్బ దీసివార
మైన బలుజంతువుల నెక్కుడైనదొడ్డ కాన గల దొక్కజాడ రాకలవత్తేడఁగిరి

మ॥ పులులొక్క సింగములుకొ మదేభములుఁ గారొప్పితుల్ కణంతుల్ శకం-
బులు మకొబోతులు భల్లుకంబులును దుష్పల్ పండు లిల్లేదుబం-
దలు ఖడ్గంబులు కొర్లగండుగురుపోతుల్ కొండగొట్టెల్ మరం-
గులు సెందెందు గమంగొనంగ వనిలొక గోటానకొటుల్ నృపా 51

గీ॥ చెట్టుచెట్టున చిట్టలు పుట్టకొలఁది నేతిముద్దలవంటివి దీతు మెపుడు
నురులు దవిలించి తడికెచాటానర జేసి దేవరకు డేగఁవేటాడఁ దెలుసు నచట 52

చ॥ అనుటయు రాజనూతి హృదయం బలరంగ వసేచరాకికొ
మనము చెలంగఁ జాల బహుమాన మొనర్చుచు వేటకై చనకొ
జనవరు లైనవారు రభసంబునఁ గొందఱు గొల్వ సాహిణికొ
గనుఁగొని తేజఁ దెమ్మనుచు గ్రహ్మన మక్కువఁ బల్కె నంతటకొ. 53

సీ॥ తేటసెప్పాణిముతైలు మోముచుట్టును శ్రుకరం బగుహరిబీక వెలయ
పచ్చనిపైతాణి పట్టుజానంబును డం లైనపసిడిపల్లంబుదనర
నరుదార మగతాఁయంకవన్నియల రత్న విచిత్ర మగుఖలీనంబు మెఱయ
తళుకులకోరికోలలపొదల్ వివైన కళుకుఁ గ్రొంజికిలిసింగాణి విండ్లు

ప॥ వెండియు

67

క॥ ఆనరనాధకుమారుడు॥ వానరశంఖోహమెల్ల చరించి విశేషన్

నానానీడోద్భవముల॥ వై నేసెం దనదుడేగ పటుతరలీలన్

68

చ॥ జిలంగుమెఱుంగుబంగరు విచిత్రపు దోరపుత్రాటిగజ్జయల్

ఘలుఘలుఘలుఘలు రసఁగాఁ బికిలికొ బాడకట్టఁ జూపి నూ

లెలను నృపాలనూనుఁడు పులిందలు నివ్వెఱఁగంద నేయ ను

జ్వలముగ డేగ యూర్ధ్వఁముగఁ జయ్యఁగ బతిలవైఁ గడంగినన్

69

క॥ గువ్వలు కాజులు కూకటి॥ మువ్వలు లావుకలు కోళ్లు పూరేళ్లు మొదల్

క్రొవ్విసపులఁగులగమి నూ॥ క్లువ్విక్లువరంగ నప్ప దుర్వన్ వ్రాలెన్

70

ఉ॥ ఆమ్మగయల్ వినోదగతి నందఱు నమ్మిడఁ గాటిసేరికిన్

సమ్మతితోడఁ బూజే లిడి చయ్యన నాత్మగపంతులకొ విహం

గముల బుట్టఁ జిక్కములఁ గావడఁకొ భరియించి వెంట రా

నమ్మనుజేంద్రనూనఁడు రయమ్మఁగఁ ప్రమృతిరాజధానికిన్

71

గీ॥ ఇవ్విధంబున బ్రతిదినం బవ్వసుంధ, రారవనందనుండు శృంగారవని

హరమ్మగయావినోదబి ద్యాతిగోష్ఠి, వెలయుచుండె జనావధి విమతి నేయ

72

ఉ॥ అంత సుమస్త దేశముల నాశ్రముపందనుకీర్తి సద్గుణా

త్యంతవయోవిలాసము లహస్తిశముల్ జనముల్ నుతింపఁదా

నంత విదర్భదేశవిభుడై తగభోజుఁ డెఱిగి వేడ్క శు

ద్ధాంతమునన్ బ్రసంగతి నవ్విధ మెంతయుఁ దెల్పుచున్నెడన్

73

మ॥ విని తతోద్గరి యైనయింధుమతి యావిరూప్తకాతూహలం

బున నారాజకుమారశేఖరుని సొంపుల్ మీఱఁ బెండ్లాడఁగ

ల్లమెకో? నా కవచున్ నిగూఢమతి లోలోనన్ వితర్కింపుచున్

గనియెన్ దద్రవణీయకూపవిధ మక్కంజాక్షి వృష్ణంబునన్

74

గీ॥ కాంచి యక్కాంచనాంగి మేల్కొంచికాతుకాంచితస్థితి మది వెఱఁగందియంది,

యిత్థిరానందనుఁడొ కాక యింద్రసుతుఁడొ యిందులొఁ జక్కందనముననీతఁడమమ,

చ॥ కనుగొని నప్పడే తమివి గ్రక్కన నక్కనఁ జేర్పవైతి నా

ఘనునితనుప్రభాఘనుని కాతుకహేతుకలాని రూఢివో

నని బలువాసనూని నమితాననయై ధృతి నిల్పలేక శ్రో
న్ననవిలుకానితూపుల మనందెరియక దనలోన నెంతయుక.

76

చ॥ కల యిదియెంత వింత మునుగన్నది విన్నదిగాదయారే భూ
వలయుములోన నిట్లు దనవల్లభుచక్కదనంబు వానినే
గలయుట గల్లునో? నిజముగా ననువాడు పరిగ్రహించిన
ట్లవడియుండె నాన? యని యద్భుతమంది విచారభిన్నయై.

77

క॥ కలలోనైనను నవ్విభుఁగ గలయఁగ లేనెతి జెలులకతనక మేల్కొ
వలసి నొక నెన్నడవిభుఁగ నిలఁజూచెన నను విచిత్ర మిదియను మఱియుక.

78

క॥ కలలోఁజూచిన నృపునిక గలయుదు నేవనిన వట్టికాంత్యముగాదే
జలబింబితవృక్షశీత ఫలమాస్వాదింప వాంఛ పడినట్లగదా.

79

చ॥ అని మది సంశయించునహా! యిదియబ్బురమంచు నెంచు నె
య్యన ఘనసద్గుణోన్నతిఁ దదాకృతి మాటికి నన్ను తించు న
మృతసేజిమూర్తియా నృపకుమారు మునెహారుగాఁ దలంచు న
వ్యసిత నిజంబై మనస్థుని వంతల నెవ్వరు మోర్వ రిధరన్

80

చ॥ అని యివ్విధంబున నవ్యధూరత్నం బాత్మభవనూత్నప్రయత్నంబువఁ దనయా
త్మయందు దుగ్భరంబగు చింతాభరంబు వయ్య నెఱుంగ రాదనియున్న యక్కన్ని
య తెఱు గెఱింగియు నెఱుంగనియట్లు తదీయసఖిబృందంబులో నమందానందకరకచ
స్పందర్భ నిర్జితమరందస్థంద యగు మనంద యయ్యుడువదనతో నిట్లనియె

81

చ॥ చామర! పిల్వఃపిల్వః నొక సారియుఁ బల్కవిడమి నెచ్చెల్లల్
వేషుఁబల్కరించఁ గడువేసటఁజెందెదవేమి యేమి కార్
క్షోమఱిచల్ల గాలికిని సోముచిరాకమఁ దల్లడిల్లె ది
క్లేమొకొ వింతవింతవగ యేర్పడె నియ్యెడ నేడు చూడగ

82

చ॥ కూర్మర మంకమందునిచి కోమలపాశి మెఱుంగుఁజెక్కిటల్
జేడ్చు ఘర్మబిందువులు బిందఁగలేనును మోవి జేడిని
టూర్పులు వాడ విన్నదన మొందెదవేల? నృపాలబాలకం
దర్శుచిరాక సోకిన విధంబిటు గానఁగ నయ్యె నియ్యెడక

83

గీ॥ సొనర సింధుఁడుదృఢవాశోత్తమంబు బిరుదహంసకకింకిణీస్ఫురణ మలర .

ధవని మలహరి మొఱయు నంద మగురీల మ్రాలనలునిల్పిసాహితీ మ్రొక్కుటయును

ప॥ గరుడాశోహ మొనర్చుమాధవుక్రియన్ గాండావతంసంబు 20

ధురలీలాగతిసెక్కి రాసుతుఁడు దోడ్తో నైస్యముల్ గొల్వఁగా

గౌరజన్ సన్నరుమాల్ హెన్ సరిగతుచ్చుల్ చెన్నునన్ జౌకళిం

చ రువారంబుగ వాన్యనాదములు దిక్పక్రంబునం నిండెగన్

55

చ॥ రుచిరతరాతప్తత్రపితరోచులవేల సుధాంశుచంద్రికా

రుచులఁ దృణీకరించఁగ మరుత్రపితరుల్ సిగ నొప్పునిద్దపుక

విచికలనూనవాసనల విస్తరిలన్ తనణంపుడాల్ దిశా

ప్రచయమున న్నటింపఁగ “సెబా సగు ఘాడ” యటంచు మెచ్చుచున్॥

56

చ॥ కలపము వాసనల్ దిశలఘుమృని మ్రాలఁ గఁడానిపావడల్

వెలయఁ బురంద్రిధిత్విములు వేడుక ముత్తైపునేనఁ జల్లఁగా

నలరులవిల్లువైఖిరి సెయారము మీటి నృపాలనందనుం

డలరుచు వేటైకై చన రయంబున వేటరులెల్ల నత్తటిన్॥

57

చ॥ వలలును బోటుకొలలు సివంగులబండ్లు ముకుందబుల్లెముల్

తలముడు బుల్లు బోనులు తెరల్ మెఱుంగిటెలు ప్రోగునట్టులున్

చిలుకులు చిల్లకొలలు విచిత్రకదా భనురాది సాధవం

బులు దవరణ వేంబడిని భొంగి చెలంగుచు నేగి యొడొరుల్

58

చ॥ సెల వగువాయువేగి బలునేర్పరి గద్దరి యొక్కుగుండు వే

కలుముమిత్తి బెబ్బులఁగండఁడు దొంగలవైరి యొక్కటిం

దెలుఁగులగొంగ చిచ్చుపిడు గీలపోతు తుపాకి నాఁగఁబే

ర్లలబడిసారమేయముల నత్తటిఁ దెచ్చిరి కొందఱుద్ధతిన్

59

ప॥ మఱియు సాశువంబులగని కరంబులు వారణంబులు బేసడంబులు జలకటైలు

తళుకుమించు మొదలగుడేగలం గరంబులఁ గలబెత్తంబుల హత్తింతి మొక్కింబుగఁ

గొందఱుడేర-వనేచరప్రదర్శితమార్గంబున నిరర్గళగతి నమ్మమాయండు గండభేరుండ

నేదండచండపుండరికకోదండకాండద్విపత్రముఖ నిఖిలస్వకరణ్యం, 1 బగు సెక్కు

మహారణ్యంబు దరిగఁ జూచి యచ్చట నచ్చట మెచ్చు దనన్పు వెలగఁ, పుల్ల వెలగఁ,
 రేగఁ, గంగ రేగఁ, నేరే, డల్ల నేరేడు, మోదుగుములు, మోడుగు, వీరపిమ్మక వీఱ
 మేడి బ్రహ్మమేడి, ఓవ్వి, కలజువ్వి, సెమ్మి, జమ్మి, కొమ్మికానుగ, వేణుతురు మ
 ద్ది, బొద్దుగ, వావిలి, యిందుగు మొదలగుతరుల వలలుపొదల రొదలఁ బొదలురక
 ము గలమెకము అడరుకాడ లరసి తత్తదుచిత్రస్థలంబుల దెర వెత్తించి వలలు హత్తించి
 మాటులు వెట్తించి తెరవులు గట్టించి పోటుకోలు నించి యోదంబులు ద్రవ్వించి బిస
 లొడ్డించి భేరిప్పుదంగతమ్మలప్రముఖతూర్యంబులు గొట్టించి శంఖకాహళంబులు చిట్టించి
 చి వన్నెయంత్రంబులు ముట్టించి చంచదాఖేటకక్రీడాచంచులగునచ్చెంచు లందఱు
 నవ్వనంబును ఘోషిల్లం జేసిన॥ 60

మ॥ అదరెక్ ఖడ్గవరాహమర్కటలూయానీకముల్ మిక్కిలిక్
 బెదరెక్ ఘోరమృగేంద్రపంక్తులు కడుక్ భీతిల్ల వేదండముల్
 చెదరెక్ వ్యాఘ్రకదంబముల్ భయమునక్ జెట్టాడె భల్లూకముల్
 చదలెక్ ద్రిమృరెబక్షిసంఘము. దిశల్ డాసెక్ మృగవ్రాహ్మణుల్॥ 61

నీ॥ గర్జాసముజ్జ్వంభికంఠీరవంబులఁ గళుకుటీఁజెల్లఁ గ్రుమ్మి కడకుఁ జిమ్మి
 మొండైన గండభేరుండతండంబుల ఖడ్గాన నేసి తున్నలుగఁ జేసి
 చండిమోద్దండవేదండకాండమ్ములఁ గుఱిమ్ము. లగలంగఁ గొట్టికొట్టి
 రొప్పచు నెదురించుగొ ప్పపులులగుం పుఁ బోనీక జముదాశ్యఁ బొడిచివెలి

గీ॥ ఘోరముర్దుర సంతాపఘోషితకుల, వెంబడిగఁ గుర్కురమ్ముల విడిచితరిమి
 అట్టిటు దొలంగి పోనీక చుట్టుముట్టి, వేట లాడిక మృగయులు వేడ్క లలర 62

గీ॥ చెంచు లాఖేటకక్రియాచంచు లపుడు, నుండొరుల మెచ్చికొనుచు నుద్దండలీల
 చండవేదండముఖ సత్త్వసమితిసెల్ల, గండదంచరి దోర్భలాఖండు లగుచు॥ 63

క॥ శరభానితదోర్లిక్, శరభావలి రాజనుకుండు చయ్యనఁ దునిమెక్
 కరఖడ్గనితధారక్, కరిఖడ్గాదుల వధించె ఘవశౌర్యుఁ డనెక్॥ 64

క॥ ఘనసత్త్వమహిత భూడా, రనికాయము నూచునట్టి రానుకుం డతనిక్
 ఘనసత్త్వమహితభూడా, రనికాయముఁ గూర్చి నపుడు రాజత్వైషిక్ 65

అ॥ 66॥ ఔర? చంద్రహాసహరి యానితఁ డనఁ బుండరీకతరుల బొల్పుమాన్చిఁ
 తనరునింసంసంహననఁ డీవిభుం డన, ఘనత నింహసంహనన మొనర్చు॥ 66

క॥ విను మావృపాలచంద్రుం । డనుమానము మాని మోహ మందుచు మది కిం
పొనరంగ వింతపల్కులు । దనరకొ మత్కరముఁ బట్టెఁ దద్దయు వేడ్క 90

గీ॥ కరముఁ బట్టినపుతోపకరము గాఁగ, కరము మదిఁ బుట్టుసున్నేహ కలవలనఁ
గాంక్షఁ జెందితిఁ గాని యాఘనునిపేరు, హర్షమలరంగఁ దెలియంగ నడుగ్నైతి॥

గీ॥ అంత నతఁడేమి దలఁచెనో యాక్షణంబ, కోవిదారధ్వజంబు చేకొని నిజాంతి
కమున సుకభృత్యుఁ డుదేరఁ గ్రమ్మటుటయు, నపుడు మేల్కొంటిఁ జెలులవా
క్యారథముల 92

చ॥ అది మొద లాన్యపాలుని శుభాకృతి కన్నులఁ గట్టినట్లు నా
మది వలపించుచున్నయది మారునిరాకకు నోర్య రాదు గా?
మదగజయాన? సత్యముగ మర్మముఁ దెల్పితి నీకు నుర్విలో
విదితములొకదా, శశిరవిప్రధితాన్వయరాట్చరిత్రముల్ 93

మ॥ అతఁ డేరాజకుమారుడో! యెఱుఁగ నమ్మా కొమ్మరో? వానిపై
మతి యత్యంతవిలగ్న మైనదినుమి మద్యాఁధ నీడేర్పమి
యితరం బెన్గి నదింప నేమి తనప్రాణేశుండు వాఁడేనుమి
యతివేగంబున వానిచొ ప్పరయమి? యాలస్య మిం కేటికిన్ 94

చ॥ అనిన సునంద యిండుమతి నాదరణంబునఁ జూచి మందమం
దనయమృదూక్తులన్ జెలిమి దాకొనఁ బేర్కొన రానికూర్మి నె
శ్చునమునఁ దోఁపఁ బెట్టె విను మానిని? నీకసుమాన మేల? యా
జనవరుఁ డల్లనూర్యకుల సుభవుఁ డొరఘు నూనుఁడె సుమి 95

క॥ అది యెట్లనఁ దెలిపెద నో! మదవతి? యిత్వైక్యవంశ మనుజ్జేంద్రులకుక
వివితముగ బిడుదు ధరకొ! విదారతరుకలితకేతు వితతియె కాదే? 96

క॥ అకేతనంబు గల్గిన! రాకొమరుఁ డజాఖ్యుఁడతని రావించెద నో
రాకేందువదన? యవ్విభు! నీకుం బలిఁ జేసె బ్రహ్మ నేర్పరి సుమ్మి॥ 97

ఉ॥ కాత్సవరప్రసాదమునఁ గల్గినవాఁడు నిజాప్త బంధుతా
వత్సలఁ డైనవాఁడు జనవల్లభరత్న కిరీటకాంతిసం
పత్సదలంకృతాంఘ్రి యగువాఁడు క రాసివిఖండితార్థహ
భృత్యముదాయఁ డంబుధిగభీరుండు రాఘవుఁడంబుజాననా॥ 98

- క॥ మున్నుగని విసియు నున్నకొ॥ గన్నుల గనుఁగొనినయట్లు ఘనమోహసమ
భ్యున్నతి ననన్యసాముర॥ కన్నియలను గోరఁడతఁడు ఘననిభవేణీ 98
- కా॥ ఆరాజన్యకుమారమౌలియుఁ దదీయాత్యంతసౌందర్యరే
ఖారాజద్గుణ వైభవాదు లెఱుంగఁగా నొక్కవిప్రోత్తముకొ
గారామొప్పఁగఁ బఠపఁగావలయునౌ కంబాక్షి యలైన వాఁ
డాయాధిన్నినుఁ బెండ్లియాడఁగలఁడ త్యంత ప్రమోదమునకొ 100
- క॥ అని పలికి కలికి యానతి॥ జని చిలుకలకొలికియొక్క సద్బ్రాహ్మణ
ర్యని ఘను శివశర్మార్థ్యుని॥ గని రారమ్మనుచుఁ బిల్చి కడువేడుకతోకొ 101
- గీ॥ అనఘ? కళ్యాణకార్యార్థమై నృపాల సహజసాకేతనగరికి సరగనిన్నుఁ
పయన మొనరింపఁ బిల్వఁగఁ బంపెననిన హర్షమలరంగ నపుడాధరామరుండు 10
- పీ॥ సితశోణరేఖావిచిత్రతోష్టిమంబు సురధునీయుత జటాభరము గాఁగ
తతభాలభసితభాసితచందన త్రిపుండ్రాక్షతారుణిమస్తేతాగ్నిగాఁగ
వరచక్రఖచిత సౌవర్ణకర్ణవిభూషణములు కుండలికుండలములుగాఁగ
గళహారద్రుడాక్ష బలహరిమణిసీల కళహరిహలకంఠ కాంతిగాఁగ
- గీ॥ మేలిసీర్కావిదోపేతి మోదిపట్టుపవ్వళిమణుంగు పులితోలు పటిమగాఁగ
తగును శివశర్మ యనుట యాధమ్యన కన కవునివలె వచ్చె నవ్వేళఁజిత్రలీల 103
- గీ॥ అయ్యుఁ ముందుగవిచ్చేయుఁడని సుకుమర చ్ఛేయమానఁగ దాక్రాంతికిలితిన్నె,
లమరులోపలి కజ్జ్యంతరములు దాటి యిందుమతిమోలబిలిచి మహిమరుండు 104
- క॥ ద్విజరాజదర్శనంబున॥ నిజనయనచకోచరములకు నిబిడానందం
బు జనింప హృదయపీరిక॥ నజరాద్దర్శనవిలాసమంది చెలంగెకొ 105
- ఉ॥ ఆరవణీలలామ రవయందెలు ఘల్లుమనంగ లేచి బం
గారపుబామ్మకైవడిని గ్రమ్మన విప్రునిపాదపద్మమల్
చేరి నమస్కరించుటయు శీఘ్రమె పెండ్లివహర్తవౌదు వం
భోరుహపత్రసేత్రమని పొల్పుగ దీవనజేసె ఎయ్యెడకొ 106
- గీ॥ ఇట్లు దీవించి శివశర్మ యిందుమతి సఖీమణిలో నిల్చునవరత్న హేమపీఠి
ఁధివసేంపుచు నఘక్రూపాద్రాద్యలొసంగఁగైకొనె నితాంతసంశోష కలితఁడగుచు

క॥ అందఱుఁజిలునవ్యధరము॥ నం దళుకొత్తంగ ముగ్గుర నయతరనూత్నతో
పొందికవహింప నపుడా॥ యిందుమతి పురోహితునకు నిట్లనుజేడ్కొన్ 108

ఉ॥ ఓరమణీయ సద్గుణగణోదయ? యోశివశర్మ? నీపదాం
భోరుమాదర్శనంబు ఘనపుణ్యవశంబున గల్గె నోకృపా
వారిధి? నాదుస్వప్నమున వచ్చె సైకాసోక రాజనందనుం
డారమణీమ సూహరు సెయార మయారే? నుతింపఁ జెన్నగున్ 109

ఉ॥ అరసికావతంస మజాఁడంచు సునంద మనంబులొనఁ జా
శారసి తెల్పు నాహృదయ మవ్యభుజేర భవశ్శుద్ధీచమ
త్కారము నావయింగలుగు కారుణికత్వ మెలర్ప మీర లెం
తే రమునూనునిం గని మదీయవిధంబెఱిగించి రాదగున్ 110

క॥ నావుగుఁ బరమేశ్వరహాస॥ మావిర్భావస్ఫురన్ని జాంతకరణుం
డై విప్రవరుండనియె న్న॥ పావరజామణికి మిగుల హవఁబెసంగన్ 111

కా॥ ఎంతేఁ దావకపూర్వజన్మసుకృతం బీడేఁత నా నెమ్మదిన్
సంతోషించితి నీదుభాగ్యమునకున్ జంద్రాననా! మేదిరీ
కాంతాగ్రేసరులందు నయ్యజానితోఁ గంతున్ వసంతున్ నిశా
కాంతాకాంతు జయంతు సాటియన శక్యంజానె శాలోదగి 112

ఉ॥ మంచిదికొమ్మ? యీన్యపకుమారు? పాఠికిఁబోదునమ్మ పా
టించి శుభంబు నీకిదె ఘటించెద బంగరబొమ్మ? నిన్ను వ
ర్ణించి యతండు శీఘ్రమే వరింప సెనర్చెద ముద్దుగుమ్మ ని
శ్చించలతన్ మదుక్తి సహజమ్ముగ నెమ్మది నమ్ము నెమ్మిగన్ 113

క॥ అనిపలికి కలికి బహుమతి॥ ఘనమతి ననుమతి యొనర్పఁగా మోదముతో
వనితామణి వీడ్కొని య॥ య్యనఘుడు నిజగృహముఁజేరి యాత్రోన్ముఖుడై 114

సీ॥ వలిసె నీర్కావిదోవతిఁ జాట్టి శిరముపైఁ బూన్చినశాస్త్రైక పుస్తకంబు
దావళి మడిపట్టుదోవతి దేవపూజాపేటిఁ గలమూట చంకతాళి
వేలిమి సమిదక్రోవియను వేణుదండంబు వలకేల డాలీచు వ్యజనమొకటి
యూరమున రుద్రాక్షసరములు ముంజేత జపమాలికయుదాల్చి సత్సరముగ

గీ॥ తండలాదిక తామ్రపాత్రములతోడ నెసఁగుసంచియు నగల బొక్కసముదాల్చి,
వెంటఁగిమ్మందు చనుదేర విప్రముఖ్యుడఁజునిఁజూడ నయోధ్యకు నరిగెనంత 115

ము॥ చని యవిప్రుఁడు కాంచె గాంచనకనత్సాదాగ్రజాగ్రన్యజీ
ఘనకాంతిచ్చల శక్రకారుకయ్యతా కాశాగ్రజీమాతభం
జనకృత్కేతనజాతనూతన మరుజ్జాతంబుకేళీవనా
వక యాన్నత్యతిరస్కృతామరతరు వ్రాతంబు సాకేతముక 116

క॥ ఆరీతిగాంచి భూసురుఁ, డారఘుచందనునినగరి కరిగి తదీయో
దారమణిఖచితగృహశృం, గారము వీక్షించి వేడ్క గడలుకొనంగన్ 117

సీ॥ బౌర? హీరాధార తోరణోత్తంభిత స్ఫాటిక స్తంభ కుంభన్నిరూఢి
బాపురే రత్నకలాప గోపురస్థితకాత మంభకుంభప్రభా జృంభణంబు
మేలు జాలకజాలకీలిత వైలభిన్న లోపలోజ్వల నిబిడదీప్తి
వింత! సంతతచంద్ర కాంతకాంతనికాంత సంతత్యసంత నితాంతకాంతి

గీ॥ మాయురే! భూమిమహనీయమణినికాయ, పోటకవి శంకటకనాట పాటతుంబు
లని మనంబువ వెఱంగంది హర్ష మంది రఘునృపమహావరహాచారమునజేరి 118

ఉ॥ చేరి పదాంతరాంతరవిచిత్రము లారయించుకొ సభాముఖ
ద్వారమునందు శిష్యుఁడును దాను నిలంగనిపోకుఁ పోకు డె
వ్వారలు మీరు వింతవగవారని భీకరవృత్తిఁ బల్కుదొ
వారికుతోడ భూమిసురవర్యుఁడు వల్కెఁ బ్రగల్భవైఖరిన్ 119

గీ॥ హితులము విదర్భరాట్సురోహితుల మస్మదాగమనకార్యమజానికల్యాణహేతు
వతనికృప గల్గ మాకుఁ గల్యాణాలాభ మొనరు నీకును బహుమాన మొనరునిపుడు 120

క॥ నావుడు దోవారికవరుఁ, డావిధమంతయును దెల్పు నజాఁడాధరణీ
దేవుం యోడ్కొని రమ్మని, వేవేగను బనుప నతఁడు వేడుకతోడన్ 121

క॥ రా రమ్యమటయు విప్రుం, డారూఢి నివ్వివిధభూషణాంబరయుతుడై
చేరఁ జనుదేర రాజకు, మారుం డత్యంతముదిత మానకుఁడగుచున్ 122

సీ॥ గద్దియడ్డిగచోఁ గళుకుబంగరురత్న గండవెండ్రంబు ఘల్లు మనఁగ
పా కరతైచువో భామాకరాంచన్య జీకంకజాలి ఘ జిల్లు రనఁగ

- పాదుకల్ మెట్టువోఁ డటువేత్రధరసావి దల్ల సాహోధ్యమల్ ఘోల్లుమనఁగ
సిగవేగ బారువోఁజి కిలిసంపగి పూల జల్లుతేనియఁసెల్లు చిల్లు మనఁగ
- గీ॥ నల్ల నల్ల న నరిగి తదంఘ్రియంగలి, కర్ణిఁ బ్రణమిల్లి యర్చనాద్యాదు లాసఁగి
కనకమయ పీతమున నుంచి గారవించి, హితనయమృదూక్తు లెనయంగనిట్లు లనియె॥
- క॥ ఏయది మీశుభనామం । బేయెడ నుం డిటుకు మీరలేతెంచితిరో
యేయది కర్తవ్యంబు మ । దీయమనోభీష్ట మిష్ట తీరియెల్లరక్ష 124
- క॥ మీనంటివిప్రముఖుల । సేవించుట మమ్ముబోఁటి పీఠినాఘలకుక
భావిశుభకారణం బొ । గా వేరే వేడఁదగినకార్యము గలదే 125
- ప॥ అనిన నమ్మహీసురుండు రఘునందనున కిట్లనియె. 126
- గీ॥ పేరుశివశర్మ యండునక బృధివిజనుల, మండినపురంబునం దుండి నిండువేడ్క
నిన్నుఁ బొడఁగాంచ వచ్చితి స్పృహకుమార, యనిన ధరణీసురేంద్రుతో ననియె నతఁడు
- ప॥ ధనధాన్యాదిసమస్తవస్తువులచేఁ దద్దేశ ముప్పొంగునే?
వనితాపుత్రపురోహితాస్తనచివ్రవ్రాతంబుతో భోజాఁడుక
జనులక సత్కరుణాధురీణశుభవీక్షారాధిరక్షించు నే?
తనతోఁబుట్టువ యైనయిందుమతి కుద్వాహంబు గావించు నే? 128
- క॥ విరియుందు మిందుమతి న । వ్యవజాననరూపసుగుణావై భవగరిమల్
గనియుండుదురే యన య । జనవరసుతుతోడ విప్రచంద్రుం డనియెక 129
- క॥ వినుము రఘురాజనందన । ననుదినముక భోజరా జహర్నిశమును దా
ననుజకుఁ దగుమనుజవిభుం । గనినప్పడె పెండ్లి సేయఁగాఁ దలంచి మదిక 130
- గీ॥ తెలియుచున్నాఁడు భూపాలకులఁ దదీయ, సోదరియు నీదుసౌందర్యశుభగుణప్ర
భావముల్ విని మోహవిభ్రాంతి నిటకు, రాయభారంబుఁ బంపె భూరమూతనయ
- క॥ ఇలలో మఱియుం గలజగ । ములలో నలరాజవదనఁ బోలినచానం
గలలోనైనఁ గానం గలలోహేయనగ మెరుగుకైవడిఁ దనరుక 132
- ఉ॥ కప్పరగంధి యాధరణికాంతతనూజ నృపాలచంద్ర? పి
న్నుప్పటనుండియొక జెలువ మందినచందము లెన్న కక్యమే
యప్పరమేష్ఠికైన వినుమైను నేర్చినరీతి దెల్పెదక
ముప్పరిగొన్న వేడ్క మది ముచ్చట లెచ్చఁగ సానధానతక 133

౯॥ ఈభోబాధిపుత్రండ్రి భోజా దక సంతే మున్ను రంజిల్లగా
సాభూమిశ్వరుఁ డేలేఁ గుండినపురం బానందసంధాయిమై
భూభూమిశ్వధికప్రహస్తగరివకో బొల్పొందఁగా దొమ్మద
శ్రీభూగోష్ఠస్థలిఁ దత్సతిమణియు భాసిల్లెకో నవీనస్థితికో 184

౧౦॥ చిట్టము లంకురించె జిగి చెక్కులతెల్పు నటించెఁ గోరికల్
మట్టు దొరంగె నెన్నడల మాంద్యవిధంబు చెలంగెఁ గూర్కులూఁ
బెట్టి గమించె నెన్నడుము సెదతనంబు వహించె వేవిళుల్
దట్టములై జనించె నిటు తామరసాక్షికి నాఁడునాటికికో 185

౧౧॥ చూచుకములందు సెంతయుఁ మేచకరుచి మించెఁ జాల మృత్యురభముల్
నాచవులై తగి బడలికఁ ప్రాచుర్యము సెందె నొడల భామామణికిన్ 186

౧౨॥ అలరిననిండుప్రేమమునఁ బ్రాణవిభండు మమారథంబు స
త్సంత వహింపఁ జేయఁగ ముదం బలరకో గుఖిలీల నుండి ప్రా
ద్దులనెలఁ జొచ్చునంతట వధూవణి పుత్రికఁ గాంచె వేడుకన్
లలితమనోజ్ఞమూర్తి శుభలగ్నమునకో హృదయంబు రంజిలకో 187

౧౩॥ అలపాలవెల్లిబావిలిరేక యుదయించి నానాట రహి గుల్కు నయము గాంచు
తెల్లముతైపుచిప్ప దనరాచె మాక్తికం బభివృద్ధిఁ జెందిన యంద మంది
గనియందు వెలసిచక్కనిరత్న పుకలక యంతంత డాలోమించు ననువు గాంచి
కల్పవృక్ష బనందుఁ గల్గు ప్రమానంబు సద్వాసనసంసంగు చందమంది

౧౪॥ బాలభోజవధూటిగర్భమునఁ బుట్టి విస్మయముమీఱ సెంతయువేడ్కఁ బెరిగి
దిసదిసప్రవర్ధమాన కేదీప్యమానోదీప్యకళతెల్ల దిక్కులఁ దేజరిల్ల 188

౧౫॥ చందరువంటినెమ్మోగము పొరు చెలంగిన ముద్దుపట్టికికో
బొందికమీఱ భూవరుఁడు పుణ్యదినంబున వైభవంబు చె
న్నొంది ధరామరెండుల శుభోన్నతవాక్యము లల్లసిల్లఁగా
నందము మీఱ నిందుమతియికోదగు పేరొనరించె వేడుకన్ 189

౧౬॥ చొక్కపురత్న పుండశుకు సోయగపున్నెరమేల్మిత్తోట్టలూ
మక్కువనుంచి తేటవగమాటలు నీటెనయకో గువర్ణు

మృక్కరకంకణ ధ్వనులు మార్మలయం గొలుసుల్ గదుల్పుతున్
జొక్కుచు రాజనందనకు జోలలు పాడుదురంగనామణుల్

140

సీ॥ నిద్దంపుబంగారు మద్దికాయలడాలుపాలబుగ్గలమీదఁ గేళిసల్ప
రాచేకనుదుటిపై రత్నాలకొండల్కు రాచిరేకబెడంగు రహిజెలంగ
తీరైనగళమునఁ దోర మైనకడాని జాళువాపులిగోరు తూలియాడ
నును లేతతమ్మిత్తుండనఁ బొచ్చుచుందిటికడ వన్నెతాయెతుల్ కళలుమీఱఁ

గీ॥ గళువపొందెళ్ళు చందరుకావిజిలుంగు పావడ మెఱుంగు చిన్నారిమైడిసోగు
గిలుకుటందెలబలరవల్ వలనుమీఱఁ దప్పటదుగుల పృవపుత్రిదనరెనంత

141

ఉ॥ తద్దయఁ బల్లిదండ్రులు ముదంబునఁ గౌగిటఁజేర్చి చెక్కిళ్ళల్
ముద్దినుకొంచు గాగవపు ముచ్చటప్రొదియొనర్ప దాదుతా
ముద్దియ బెయ్యడక నెనఁ బూనుచుఁ బెంప నృపాలపుత్రి బల్
సుద్దులముద్దుముద్దువఁ జూపుచు రంజిలె నాఁడునాటికి

142

సీ॥ ఒకవేళ రత్నాలచకచకల్ పెదఁజల్లు బంగారుతళ్ళు మేల్బంతి గొట్టు
యొకసారి మిక్కిలియొయ్యారి వగ మీఱి మువమొప్పే దాఁగిలిమూత లాడు
యొకపరి యానంద ముప్పొంగఁజెలరేఁగి మెప్పుచువెన్నెలకుప్ప లాడు
మొకమరి గెల్వాందునురులీలఁ దనరుచుఁ గొమలతో వామనగుంట లాడు

గీ॥ దోయమల్ సరిబేసులు దొరయునాల్గు, గంబములయాటలచ్చవగండ్లు మెదలు
గాఁగ నైకేవగరిమ శృంగార మలర, బాలికలతోడ నాడు భూపాలపుత్రి

143

క॥ భావ్యజపత్నీ భావము । భవ్యగతిం దెల్పలీల బాలామణి దా
నవ్యతరగీతసాహి । తావ్యయమహిమక దనన్బు నదృతరీతిక

144

చ॥ రుచిరతరార్థగుంఫనము రూఢిఁ దగక మకరందమాఘరీ
విచికలసారభప్రతిభ విస్తరిలక ధ్వని యానబంక్రియా
ప్రచయ మెలర్ప నిందుమతి బంధగధార చెలంగ సాహితీ
రచన యొనర్చు నాకుకవిరాజమణుల్ తనవామ్మ లెన్నఁగ

145

క॥ ఈరీతి వివిధవిద్యా । పారీణతఁ దనరి యాస్పపాలపియపు
త్రీరత్నము గురుజనకి । తోరూఢిక నెఱయు మిగుల సంచితరీతిక

146

సీ॥ కూకటివేకిశో గురులుగూడుకొనంశ మేలినిద్రపుమేరు మెఱుంగెసంగ
చిన్నారినిగుమోముజిగి వింత కళం జెందఁ దళుకుఁగన్నలాకింత బెళుకుఁ బొంద
మగరూపుఁ గన్న నెమ్మది గొంతువగ మీఱ లేటమాటలఁ గొంతలేనె లూర
వాతెరకెంజాయవగఘాధురి వహించ (ప) మొలకచన్నలనిగ్గు మొనసిమించ

గీ॥ నడలు గులుకంగ నూ గారనలెప్పంగఁ, గటి విజృంభింప నాఁకువ గానిపింప
నలవిదర్భవృపాల కన్యాలలామ, కద్భృతంబుగ యావన మంకురించె 147

గీ॥ చికిలి గాంచినమదనుని చేకటారి, మెఱుంగువగ మించుబంగారు మెఱుంగుబొమ్మ
యామనిఁ దవర్పు పూఁదీఁగె యనఁగ వెలసె, నించుమతి యావ్వనప్రాధి నెనయు
నపుడు 148

ఉ॥ రామశిశుత్వనామశిశిరర్తుపు బోఁ దగ యావ్వనాఖ్యచై
త్రామితలీలచేఁ దనులతాంచితపల్లవకోరకాళికే
ఖామ్మదుగుచ్చమాధురసగౌరవముల్ గనుపట్టె నట్టివో
భూమివరాగ్రగణ్యో మముబోటులకు న్నుతియింప శక్యమే 149

క॥ ఆరవణీమణిసాబగే, భూరమణులకన్నెలందు మురు విన్నది గా
దారామచక్రదనమో, శ్రీరామకునైనఁ గలదె చింతింపంగన్ 150

గీ॥ రహిఁ బ్రవాళాఖ్యచిద్రుమప్రాధి మహిని, మనకు సమమనియశ్శ్యాన్యమైత్రి చిగురుఁ
బగడమురు దత్తదద్వయప్రభు నెనిసి, ధరణి నాకులగలిసి ఛిద్రమును బొందె 151

సీ॥ తొలుదొర్తఁ గలతమయలరురీతి దొరంగి కలమగ్గములు కొందల వదంగ
తలచూప వెఱిచి యెంతయు భీతిమకరికల్ వనరాశి నడుమను మునిగి యుండ
అగ్నికాఁకలఁజెంది యపగఁజి కాహళుల్ దొరలవాకిళ్లు లందు మెఱులిడంగ
గిరిదికాననాంతర ధరాస్థులంజొ సలివేణికలు వంకలువడంగ

గీ॥ మెఱుంగుతూటీరములు మహివరుల వెనుక, పార్శ్వములఁ దాఁగియును శరపాళిపాలు
గాఁగఁ జేసి చెలంగునక్కరంబుకరి, యొఱపుమీఱినజంఘికాయుగళ మనకు 152

చ॥ కుచములతో నెదిర్చి మునుకుంభము లంకుశబాధఁ జెందఁగా
సుచరితయారు లేదొడలుఁ జూచుట దప్పని దంతికేలు వోన్
మచలననైజవైఖరి నమస్కృతి నేయఁగనే సమంచిత
ద్రుచి కనిన ట్లనంటిఫలధూశ్వలనక సతిఁ జెందు నెంతయున్ 153

మ॥ కటిచక్రాకృతి మీఱుఁ బొక్కిలి సుధాకాసారమున్ జేరు మీఁ

దటిసఁగారు సుమాన్త్రహారియును చరస్పన్నులం గేయజేరి

గట లేకొను మృగేంద్రకాబకవలగ్నస్థూర్తితోఁ బోయఁ ద

త్పటువతో జయగంబు జక్కువలమొండ్రం బారు దీను స్పృహ

1

క॥ కేంద్రములూ? చిగురాకులూ? సుందరిహస్తములు కానినో బాహువులూ

బాహురతుండ్రుకో బూ॥ వుండివియ లంచు సత్కృతల్ పొగడుదురే

15

క॥ వరతారహరబంధుర! తరమో తరళాక్షిగళము దరముం దరముం

గరమున్ గ్రముకములసము॥ త్కరమున్ గావించు ఖండఖండంబులు గజ్

156

చ॥ ఎన యగు లెట్లు కెంజిగి వహించినయంతసే కెంపు విద్రుమం

బును గరినంబు లొట మృదువుల్ గద బాసనముల్ కిసాలముల్

దిను సన దీలు గాఁ గవియుఁ దియ్యదనంబును సౌరభంబునున్

గనమి లతాంగిమోనికి జగత్రయదీట గువస్తు వెద్దియో

157

గీ॥ అనఘ సందియ మేల యవ్వనితమోని, కెంజిగియు మార్దవంబును గీలుకోమట

నునుపు దనరుట దొండపండనగ వెలయు, నమితమాధురి నమృతంబై యనగఁదగును॥

క॥ విధి దనశేరిటివినును, నృధతాపం బెనయకుండ మందని నిల్వక

శుభ గుల్కుకెంపుగ్రో వన! నధరం బలయక లతాంగి కనఘచరిత్రా

158

క॥ కులుకున్ముత్తైపునుగరా! తళుకుందాడింబ బీజతతి బళిబధిరా?

పలువరుసచక్కదన మే! పలువరుసజ్ మెచ్చ వలయు బాలాహానికిజ్

160

క॥ చీరిన బాలు బాటునునుఁ దెక్కులు శ్రీలకు శ్రీ లాసంగు సిం

గారపువీను లిందునినగమ్ము సగ మొనరెంచుకొనెన్నోసల్

మామనిసిండ్లసౌరు పలుమాజునుమీ తెడిఁ కన్నులొమ్మ లా

కైరవగంధి కే తగును గాక మతెవ్వతెకైనఁ గల్గునే॥

161

కొందలుతమ్మిపువ్వనగఁ గొందలు పున్నమచందురుండు వాఁ

గొందలుమించుటద్ద మనఁ గోమల సౌరభముల్ మమోద్యగా

ందకళాస్థితుల్ పెరయ నల్వగుతల్కులు గుల్కునట్టియా

ందనగంధిముద్దునగు చక్కనిమోము తెలంగు భూవరా॥

162